

### บทที่ 3

## มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน โดยเห็นว่าสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลนี้เป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์และควรได้รับการคุ้มครอง ครอบงำ ปกป้อง พิทักษ์ และดูแลอย่างดี ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยทั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยต้องดำเนินการศึกษาควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบให้ทราบถึงความบกพร่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ดังจะอธิบายต่อไปนี้

### 3.1 มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

#### 3.1.1 การคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักการพื้นฐานว่าประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเท่าที่การมีส่วนร่วมในการปกครองนั้นจะไม่ใช่อุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการปกครองนั่นเอง การใช้อำนาจปกครองของรัฐย่อมมีผลกระทบถึงประชาชนทั้งในด้านการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน และกำหนดหน้าที่ให้ประชาชนต้องปฏิบัติ โดยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนควรต้องรู้รัฐใช้อำนาจปกครองตนอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้แน่ใจว่าบรรดาสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนเสียไปหรือต้องถูกจำกัดลงนั้นเป็นการคุ้มค่ากับการได้รับความคุ้มครองจากรัฐแล้วหรือไม่ นอกจากนี้ ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้น้อยลง ก็ควรมีการแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้าตามสมควรว่าสิทธิเสรีภาพของตนถูกจำกัดน้อยลงอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีได้ถูกต้อง<sup>80</sup> โดยรัฐมีหน้าที่ต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองป้องกันสิทธิพลเมืองจัดให้มีเจ้าพนักงานเพื่อทำหน้าที่รักษากฎหมายและบังคับใช้ในกรณีที่มีการล่วงละเมิด การให้หลักประกันของรัฐจะสามารถ

---

<sup>80</sup> วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538). สัมพันธ์กับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. หน้า 56.

เกิดผลได้นั้น จะต้องกำหนดสิทธิทางแพ่งของเอกชนไว้ให้ชัดเจนแน่นอน พนักงานผู้รักษาและบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นจะต้องมีความซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อหน้าที่พร้อมทั้งให้สิทธิเสมอภาคแก่บุคคลในสังคมด้วย<sup>81</sup>

สำหรับประเทศไทยได้เริ่มให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 โดยบัญญัติในมาตรา 47 ว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความ หรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน...” เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วแสดงว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับสูงสุดของประเทศ

แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวยังปรากฏต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 34 ว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นส่วนตัว ย่อมได้รับการคุ้มครอง การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีการใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ” การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญในมาตรานี้ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว เมื่อพิจารณาแล้วมีสาระสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้<sup>82</sup>

- 1) การใช้สิทธิเสรีภาพ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นสิทธิเสรีภาพที่ปลอดจากการแทรกแซงของรัฐ
- 2) มีสภาพบังคับเป็นการห้ามมิให้รัฐเข้ามาก้าวล่วง รบกวนสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว
- 3) ข้อยกเว้นสิทธิและเสรีภาพ การไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้เฉพาะในกรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

<sup>81</sup> คำรณ บวรธนนันท. (2548). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน. หน้า 129.

<sup>82</sup> สมคิด เลิศไพฑูรย์ และกล้า สมุทรวานิช. (2546). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยศาลรัฐธรรมนูญเสนอต่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย (รายงานการวิจัย). หน้า 10.

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดในการพัฒนากฎหมายเพื่อรักษาคุณภาพระหว่างเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในความเป็นส่วนตัว และความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรัฐมีหน้าที่จะต้องทำการพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นระบบและสอดคล้องกับกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่จะมีขึ้นในอนาคต ตลอดจนบัญญัติกฎหมายให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนานาชาติประเทศที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พุทธศักราช 2541 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยได้ดำเนินการยกร่างกฎหมายจำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน<sup>83</sup> แต่จนถึงปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังมิได้มีการประกาศใช้ในประเทศไทยแต่อย่างใด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงรับเอาแนวความคิดที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในความเป็นส่วนตัวไว้และได้มีการนำเอาแนวความคิดดังกล่าวบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ในมาตรา 56 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

<sup>83</sup> สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. (2544). โครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ. หน้า 15-16.

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว จะเห็นว่าได้มีการเพิ่มเติมถ้อยคำจากบทบัญญัติเดิมโดยมีการบัญญัติให้การคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนและได้บัญญัติถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐโดยห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไว้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นบังคับใช้แต่อย่างใด ดังนั้น รัฐยังคงมีพันธกิจที่จะต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ต่อไป

### 3.1.2 การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างเอกชน ในส่วนของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีที่นิติสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยนิติกรรม และกรณีที่นิติสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยนิติเหตุ

กรณีที่นิติสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยนิติกรรมนั้น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการ โดยทั้งสองฝ่ายได้แสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมในการเสนอให้บริการและตอบรับการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ จึงก่อให้เกิดสัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นการให้บริการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในเครือข่ายขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้เกี่ยวกับเรื่องนี้คือหลักนิติกรรมสัญญา

กรณีที่นิติสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยนิติเหตุ หลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้ในการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ หลักกฎหมายละเมิด ซึ่งได้ให้การคุ้มครองรับรองสิทธิต่างๆ ของบุคคลไว้โดยห้ามมิให้ผู้อื่นกระทำการใดอันเป็นการล่วงละเมิดแก่สิทธิของผู้อื่น อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

มาตรา 420<sup>84</sup> ได้ให้การคุ้มครองรับรองสิทธิต่างๆ อีกทั้งยังให้การป้องกันสิทธิส่วนบุคคลมิให้ถูกบุคคลอื่นผู้มิได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิกระทำการที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของสิทธิได้ แต่อย่างไรก็ตามการตีความสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องตีความแบบขยายความจากคำว่า “สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง” ตามมาตรา 420 เนื่องจากมิได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะจึงอาจถือได้ว่าสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลนั้น อยู่ในความหมายของสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้แล้ว

<sup>84</sup> มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น.”

มาตรา 421<sup>85</sup> หมายถึงการใช้สิทธิที่ได้รับรองตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองและการรับรองตามกฎหมายแต่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ก็ถือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่ชอบด้วย ซึ่งความในมาตรานี้ยังขยายความถึงการใช้สิทธิของบุคคลอื่นที่ได้รับรองไว้โดยกฎหมายเพื่อกระทำการก่อให้เกิดผลเสียหายหรือล่อลวงละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น ตามมาตราดังกล่าวนี้ก็คือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเช่นกัน

มาตรา 422<sup>86</sup> เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไว้โดยมีการกำหนดให้เป็นบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ที่กระทำการให้เกิดความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดต่อข้อกำหนดที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองรับรองป้องกันสิทธิของบุคคลอื่น กฎหมายได้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำการเช่นนั้นเป็นผู้ผิด และผู้กระทำการล่อลวงละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นนั้นมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองว่าไม่ได้มีการกระทำเช่นนั้น

มาตรา 423<sup>87</sup> ให้การรับรองคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากการกล่าวหรือไขข่าวที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความจริง และให้หมายความรวมไปถึงผู้ที่ได้รับเนื้อหาแห่งข่าวนั้นและกระทำการส่งข่าวหรือไขข่าวโดยทราบคืออยู่แล้วว่าเป็นข้อความที่เป็นเท็จหรือเป็นข้อความที่ไม่เป็นความจริง บุคคลผู้กระทำการดังเช่นว่านี้ก็ถือเสมือนว่าเป็นผู้กระทำการดังเช่นผู้ปล่อยข่าวหรือไขข่าวข้อมูลส่วนบุคคลเช่นกัน

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 18<sup>88</sup> ว่าด้วยสิทธิของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบ ยังได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

<sup>85</sup> มาตรา 421 “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย.”

<sup>86</sup> มาตรา 422 “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด.”

<sup>87</sup> มาตรา 423 “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้รู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมิทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่.”

<sup>88</sup> มาตรา 18 “สิทธิของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นได้แย้งก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันโดยมิได้รับอำนาจให้ใช้ได้ก็ดี บุคคลผู้เป็นเจ้าของนามจะเรียกให้บุคคลนั้นระงับความเสียหายก็ได้ ถ้าและเป็นที่ยังวิคกว่าจะต้องเสียหายอยู่สืบไป จะร้องขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้.”

คุ้มครองชื่อของบุคคลจากบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิใช้ “ชื่อ” ที่กฎหมายคุ้มครองตามมาตรา 18 นี้ ได้แก่ ชื่อที่กฎหมายรับรองตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช 2520 คือ ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล นอกจากนี้ยังได้ตีความมาตรา 18 ขยายความรวมไปถึง ชื่อทางการค้า ยี่ห้อ นามปากกา อีกด้วย ซึ่งหากมีผู้อื่นได้แย่งสิทธิในการใช้นามดังกล่าวจนเป็นเหตุให้ผู้เป็นเจ้าของนามต้องเสื่อมเสียประโยชน์ ผู้เป็นเจ้าของนามชอบที่จะร้องขอต่อศาลให้ระงับความเสียหายนั้นได้

จะเห็นได้ว่าขอบเขตการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลในลักษณะที่กว้างขวาง ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการนำมาปรับใช้ให้ทันกับรูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ที่ก้าวไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการค้าขายระหว่างประเทศจะต้องมีการติดต่อกับชาวต่างชาติ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปรับปรุงระบบกฎหมายของประเทศไทยให้สอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศ<sup>89</sup> ซึ่งในที่นี้รวมไปถึงการพัฒนากฎหมายให้มีความทันสมัยควบคู่ไปกับระบบเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

### 3.1.3 การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา

หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาจะพบว่าไม่มีฐานความผิดที่บัญญัติเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้โดยตรง แต่มีฐานความผิดที่พอจะนำมาปรับได้หลายมาตรา กล่าวคือ ความผิดฐานเปิดเผยความลับ มาตรา 322 ถึงมาตรา 325 และความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 และมาตรา 328 ดังนี้

1) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322 บัญญัติว่า “ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใดๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้ากระทำการนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การกระทำความผิดตามมาตรา 322 นี้ในส่วนของการกระทำอาจะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การเปิดเผย หรืออีกส่วนหนึ่งคือการเอาไปซึ่งจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารใดๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นและจะต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษ กล่าวคือเพื่อล่วงรู้ข้อความหรือเพื่อนำข้อความในจดหมายหรือสิ่งอื่นดังที่บัญญัติไว้เช่นว่านั้นออกเปิดเผย และโดยการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดจึงจะเป็นผิด

มีข้อสังเกตว่า การกระทำตามมาตรา 322 นี้อาจะเป็นการเปิดเผยโดยไม่มีการเอาจดหมายหรือเอกสารดังกล่าวไป หรือเป็นการเอาเอกสารดังกล่าวไปโดยยังไม่มีเปิดเผย หรือมีทั้งการเอาไปและมีการเปิดเผยด้วยก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการเปิดเผยหรือมีการเอา

<sup>89</sup> อรรถพรณ พนัสพัฒนา. (2545). การพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์. หน้า 7.

จดหมายโทรเลขหรือเอกสารใดๆ ไปแล้ว แม้จะยังไม่มีกรล่วงรู้ข้อความนำข้อความเช่นนั้น ออกเปิดเผยก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว และยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ถ้าผู้ที่เปิดเผยหรือเอาจดหมายไป เป็นผู้ที่มิอำนาจการกระทำได้ย่อมไม่มีความผิด เช่น บิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแอบเปิดจดหมายของบุตรเพื่อล่วงรู้ข้อความ เช่นนี้เป็นการกระทำไปโดยอำนาจหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือกรณีเจ้าพนักงานราชทัณฑ์เปิดเผยจดหมายที่ส่งมาถึงนักโทษซึ่งมีระเบียบหรือกฎหมายรับรองหรือคุ้มครอง เช่นนี้ก็มิมีความผิดเช่นเดียวกัน<sup>90</sup>

เมื่อพิจารณาความผิดฐานเปิดเผยความลับแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับเท่านั้น ซึ่งหากเป็นข้อมูลทั่วไป เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ อายุ เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลหากนำไปเผยแพร่อาจไม่มีความผิดฐานเปิดเผยความลับตามประมวลกฎหมายอาญา

2) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 บัญญัติว่า “ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษตรกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่น อันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

ความผิดตามมาตรา 323 เป็นเรื่องบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 323 ได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยอาศัยเหตุที่มีหน้าที่หรือประกอบอาชีพแล้วทำการเปิดเผยความลับนั้น ข้อที่จะต้องพิจารณาเป็นประการแรกคือ อย่างไรที่เรียกว่าเป็นความลับ

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศัททีย เห็นว่า ความลับ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือวิธีการที่ไม่ประจักษ์แก่คนทั่วไป และเป็นสิ่งที่เจ้าของประสงค์จะปกปิดเพื่อกิจการส่วนตัวของเจ้าของความลับ ฉะนั้นความลับคือสิ่งที่ผู้เป็นเจ้าของข้อความหรือข้อเท็จจริงนั้นต้องการจะปกปิดไม่ต้องการเปิดเผยให้ใครทราบ หรือถ้าจะให้ทราบก็เพียงให้ทราบแต่เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ไม่มีความประสงค์ที่จะให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

มีข้อสังเกตว่าความลับที่ได้มานั้นจะต้องเป็นความลับที่ได้ล่วงรู้หรือได้มาโดยขณะที่บุคคลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 323 มีหน้าที่นั้นอยู่ เช่น การเป็นทนายความได้ล่วงรู้ความลับของ

<sup>90</sup> ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, หม่อมหลวง. (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด มาตรา 288-366. หน้า 164-165.

ลูกความ แพทย์ได้ล่วงรู้ความลับของผู้ป่วยที่มารักษากับตน แต่ความลับที่ได้ล่วงรู้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นความลับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือหน้าที่ที่ตนทำอยู่ เช่น พนักงานสอบสวนได้ล่วงรู้ความลับจากพยานที่มาให้การกับตน เป็นต้น ทั้งมีข้อพิจารณาต่อไปว่า เมื่อได้ล่วงรู้ความลับอันเนื่องมาจากการที่ตนประกอบอาชีพต่อมาได้พ้นจากหน้าที่ดังกล่าวไป แล้วนำข้อความนั้นไปเปิดเผย เช่นนี้จะมีผลหรือไม่ ถ้าในขณะที่เปิดเผยนั้นไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ในเรื่องนี้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเปิดเผยในขณะที่ยังมีคุณสมบัติเช่นนั้นอยู่ สาระสำคัญอยู่ที่ตอนที่ตนได้ล่วงรู้ความลับนั้นต้องได้มาในขณะที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ สำหรับบุคคลอื่นที่เข้ามามีส่วนร่วมกันบุคคลตามมาตรา 323 แต่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 323 จะมีความผิดได้เพียงฐานผู้สนับสนุนเท่านั้น<sup>91</sup>

3) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 324 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่วิชาชีพ หรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจ ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การค้นพบ หรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์ เปิดเผยหรือใช้ความลับนั้น เพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความหมายของตำแหน่งหน้าที่ตามมาตรา 324 นั้นไม่ได้หมายความว่าจะต้องเป็นตำแหน่งหน้าที่เพราะเป็นข้าราชการ อาจจะเป็นตำแหน่งหน้าที่ตามสัญญาหรือตามกฎหมายก็ได้ เช่น เป็นลูกจ้างที่มีตำแหน่งหน้าที่ผสมสูตรสินค้า หรือบรรจุหีบห่อสินค้า เป็นต้น

ส่วนคำว่าวิชาชีพนั้นก็หมายถึงต้องใช้ความรู้เป็นพิเศษ เช่น เป็นวิศวกร แพทย์ ทนายความ ซึ่งแตกต่างไปจากคำว่าอาชีพ คำว่าอาชีพนั้น หมายถึงการประกอบอาชีพใดๆ ก็ได้เป็นปกติธุระ เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพนายหน้า เป็นต้น และมีข้อสังเกตว่า “อันเป็นที่ไว้วางใจ” ในที่นี้หมายถึง เป็นที่ไว้วางใจของบุคคลที่เป็นเจ้าของความลับเท่านั้น ไม่จำเป็นถึงขนาดต้องเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน<sup>92</sup>

4) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

กรณีพฤติกรรมการนำข้อมูลหรือภาพของผู้อื่นมาเผยแพร่ในเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์อันน่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง สามารถปรับฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มิได้จำกัดวิธีการของการกระทำที่อาจจัดเป็นการหมิ่นประมาทไว้ว่าต้องทำด้วยวาจาเท่านั้น ดังนั้น การใส่ความด้วยภาพถ่าย ภาพวาดหรือภาพที่สร้างขึ้นโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ก็อาจจัดเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาท

<sup>91</sup> แหล่งเดิม. หน้า 166-167.

<sup>92</sup> แหล่งเดิม. หน้า 168-169.



เช่นกัน เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 แล้ว สรุปได้ว่าการหมิ่นประมาท หมายถึง การกล่าวประทุษร้ายต่อชื่อเสียงของบุคคล หนึ่งบุคคลใดในลักษณะที่ทำให้เขาเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเป็นที่ดูหมิ่นหรือเกลียดชังของบุคคลอื่น แม้ถ้อยคำนั้นจะเป็นถ้อยคำที่กล่าวด้วยความสุภาพก็ตาม ความผิดฐานหมิ่นประมาทอาจแยก องค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก คือ การใส่ความ หมายถึงการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริงหรือ ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับบุคคลอื่น ไม่ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นความจริงหรือเป็นความเท็จ ถ้าการกล่าว โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังแล้วก็เป็น การใส่ความ ตามมาตรา 326 โดยผู้กระทำนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่การกระทำของ นิติบุคคลย่อมต้องอาศัยบุคคลธรรมดากระทำแทนหรือเรียกว่าผู้แทนนิติบุคคลซึ่งอาจต้องรับผิดชอบ เป็นการส่วนตัวด้วย เพราะเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเอง และผู้ถูกกระทำหรือผู้เสียหาย อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้เช่นกัน<sup>93</sup>

การใส่ความนั้นอาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การพูดด้วยวาจา การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร การวาดภาพ หรือแสดงกิริยาท่าทาง และโดยเฉพาะการกล่าวด้วยวาจา นั้นอาจเป็นการเก็บข้อความที่คนอื่นใส่ความหมิ่นประมาทกันแล้ว หรือคำบอกเล่าจากผู้อื่นมาเล่าต่อ ถ้าข้อความนั้นมีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาท ผู้นำมาเล่าก็มีความผิดด้วย แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลอื่นที่เป็นบุคคลที่สามต้องสามารถทราบความหมายหรือเข้าใจความหมายของการใส่ความได้

ส่วนข้อเท็จจริงที่กล่าวยืนยันนั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีมาแล้วในอดีตหรือกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน การกล่าวถึงสิ่งที่มีขึ้นในอนาคตนั่นเป็นเพียงการทำนายหรือคาดคะเนเหตุการณ์ ซึ่งอาจจะมิขึ้นหรือไม่ก็ได้ ฉะนั้น การกล่าวในเรื่องอนาคตจึงไม่อาจเป็นการใส่ความตามความหมายในมาตรานี้ เพราะไม่ใช่การยืนยันข้อเท็จจริง เว้นแต่บางกรณีที่เป็น การกล่าวถึงข้อความ ในอนาคตซึ่งอาจแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงในปัจจุบันได้<sup>94</sup> นอกจากนี้ข้อความหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้อื่น โดยกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอันแน่นอน คือ สามารถพิสูจน์ว่ามีอยู่หรือไม่ได้อยู่ได้ กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปได้จะไม่ถือเป็นการหมิ่นประมาท เช่น กล่าวหาว่าเป็นผีปอบ คำว่าอ้ายซาติหมา เป็นต้น

ข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นที่เป็นการใส่ความในความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นคำคำที่หยาบคายใส่ร้ายอย่างเดียวเท่านั้น อาจเป็นการกล่าวถ้อยคำไม่สุภาพ แต่ทำให้

<sup>93</sup> จิตติ ดิงศักดิ์. (2539). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. หน้า 2161.

<sup>94</sup> สุปิน พูลพัฒน์. (2537). คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายอาญาภาค 2-3 ความผิดละเมิด. หน้า 327.

เสียชื่อเสียงก็เป็นความผิดได้ และการกล่าวนี้อาจอยู่ในรูปคำถาม คำกล่าวกระทบกระทั่งเปรียบเปรยก็ได้ ส่วนข้อเท็จจริงที่กล่าวยืนยันนั้น จะต้องกล่าวเป็นการเฉพาะเจาะจงถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือมีความหมายเฉพาะบุคคลหรือบุคคลบางคนในหมู่หรือในกลุ่มนั้น และผู้รับฟังข้อความนั้นจะต้องรู้ด้วยว่าหมายความว่าถึงบุคคลใด ถ้าผู้รับข้อความไม่ทราบว่าหมายถึงใครการกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิด

ผู้อื่น หมายถึง บุคคลอื่นนอกจากผู้ใส่ความโดยผู้ถูกใส่ความนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ในกรณีบุคคลธรรมดา อาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่บุคคลดังกล่าวต้องมีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ส่วนกรณีหมิ่นประมาทบุคคลหลายคนที่มีลักษณะเป็นหมู่คณะซึ่งไม่ใช่นิติบุคคลนั้นต้องพิจารณาว่า ถ้าเป็นการใส่ความที่เข้าใจได้ว่าหมายถึงบุคคลทุกคนในกลุ่มนั้นก็อาจมีความผิดได้

การใส่ความจะต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สาม หมายความว่า การใส่ความนั้นผู้กระทำจะต้องกระทำต่อบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายเองโดยตรง โดยบุคคลที่สามนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ นอกจากนี้บุคคลดังกล่าวต้องอยู่ในฐานะที่สามารถเข้าใจข้อความที่ใส่ความด้วย ถ้าหากบุคคลที่สามไม่สามารถเข้าใจความหมายได้ เช่น ฟังภาษาไทยไม่รู้เรื่องเนื่องจากเป็นคนต่างด้าว หรือเป็นคนใบ้หูหนวก ก็ไม่ถือว่าเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามตามมาตรา ๑๖ และบุคคลที่สามผู้รับฟังข้อความอันเป็นการใส่ความดังกล่าวต้องรู้ด้วยว่าหมายถึงบุคคลใด หากผู้รับข้อความไม่สามารถทราบข้อความนั้นหมายถึงใครก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่หากว่าเป็นกรณีที่เกิดจากการไม่สนใจฟังการใส่ความนั้นจึงไม่รู้ว่าเป็นการใส่ความเรื่องใดยอมไม่ทำให้ผู้กระทำพ้นความรับผิดชอบ เพราะถือเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามแล้ว<sup>๙๕</sup>

การกระทำนั้นต้องเป็นโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ข้อความที่จะทำให้เป็นความผิดดังกล่าวได้ต้องเป็นการกระทำทั่วไปให้บุคคลอื่นประเมินค่าของผู้ถูกกล่าวหาลดต่ำลง หรือไม่คบค้าสมาคมด้วย ซึ่งทั้งนี้การยอมรับของบุคคลแต่ละกลุ่มในสังคมอาจเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างกันไปตามยุคสมัย คำกล่าวบางคำของในสมัยหนึ่งอาจเป็นการหมิ่นประมาท แต่ถ้านำไปใช้ในสมัยหนึ่งอาจไม่เป็นการหมิ่นประมาท นอกจากนั้นคำกล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดผลให้มีการเสียชื่อเสียงเสียก่อนแล้วจึงจะเป็นความผิด เพียงแต่คำกล่าวนั้นน่าจะทำให้เสียชื่อเสียง แม้ความจริงผู้ฟังไม่ได้มีความรู้สึกเช่นนั้น ก็ถือว่าความผิดนั้นสำเร็จแล้ว ซึ่งโดยหลักการแล้วการที่จะพิจารณาว่าข้อความหรือคำกล่าวใดมีลักษณะเข้าองค์ประกอบความผิดต้องพิจารณาจากความเข้าใจของวิญญูชนทั่วไปว่าเมื่อได้ยินแล้วรู้สึกอย่างไร มิได้พิจารณาที่ความรู้สึกของผู้ถูกหมิ่นประมาทเป็นสำคัญ

<sup>๙๕</sup> หุตุ แสงอุทัย. (2542). กฎหมายอาญา ภาค 2-3. หน้า 246.

ส่วนกรณีเจตนาผู้กระทำความผิดรู้ว่าข้อเท็จจริงนั้นเกี่ยวข้องกับผู้อื่นถูกกล่าวหา เป็นข้อเท็จจริงที่น่าจะทำให้ผู้อื่นถูกกล่าวหาเสียชื่อเสียง และผู้กระทำความผิดต้องการใส่ความให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง

5) ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามมาตรา 328 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำการโดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา มีหลักเกณฑ์ คือ

(1) การกระทำนั้นต้องเป็นการใส่ความที่ครอบคลุมความผิดมาตรา 326 หรือมาตรา 327 แล้ว

(2) การกระทำนั้นต้องทำโดยการโฆษณา กล่าวคือ การทำให้แพร่หลายออกไป อาจแบ่งลักษณะการโฆษณาได้คือ การทำด้วยเอกสาร ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่นๆ เช่น แผ่นเสียง สิ่งบันทึกเสียง เป็นต้น หรือการทำการกระจายเสียง หมายถึง การทำให้คนทั่วไปได้ยินได้ฟังจากการกระจายเสียงโดยกว้างขวาง โดยใช้ไมโครโฟนและลำโพง การกระจายเสียงนี้รวมถึงการกระจายเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์ด้วย ส่วนการป่าวประกาศก็เป็นการโฆษณาอย่างหนึ่งแก่ประชาชน และการป่าวประกาศอาจใช้เครื่องกระจายเสียง ลำโพงหรือพูดด้วยปากในที่ชุมนุม

กล่าวโดยทั่วไปแล้วการหมิ่นประมาทซึ่งกระทำบนเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตนั้น อาจจัดว่าเป็นการหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 และเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 เนื่องจากการโฆษณาตามมาตรา 328 ไม่ได้จำกัดช่องทางเอาไว้ ซึ่งอาจทำโดยช่องทางต่างๆ เช่น ทางหนังสือพิมพ์ ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ เป็นต้น การหมิ่นประมาทซึ่งกระทำบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นก็ย่อมจัดอยู่ในองค์ประกอบของการโฆษณาได้ เนื่องจากการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้รับทราบถึงข้อมูลดังกล่าวได้ อันมีลักษณะไม่ต่างไปจากการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์เพราะผู้คนจำนวนมากสามารถที่จะเข้าถึงได้เช่นกัน แต่ในบางกรณีการหมิ่นประมาทซึ่งกระทำบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นอาจมิใช่เป็นการโฆษณาก็ได้ เช่น การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ หรือเขียนข้อความในเว็บไซต์ที่ประชาชนทั่วไปไม่อาจเข้าถึงได้ เป็นต้น

ซึ่งกรณีเหล่านี้แม้ไม่อาจปรับใช้มาตรา 328 เพราะไม่เข้าองค์ประกอบของการโฆษณาแต่ก็สามารถปรับใช้มาตรา 326 ได้<sup>96</sup>

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในความผิดฐานเปิดเผยความลับ ตามมาตรา 322 ถึงมาตรา 324 จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีความประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความลับ แต่หากเป็นข้อมูลที่มีลักษณะไม่ถึงระดับที่เป็นความลับแต่มีความสำคัญเมื่อนำไปพิจารณาประกอบข้อมูลอื่น ก็อาจไม่มีความผิดฐานเปิดเผยความลับได้ นอกจากนี้ในมาตรา 323 และมาตรา 324 กฎหมายมุ่งเน้นไปที่คุณสมบัติของผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นผู้มีวิชาชีพซึ่งล่วงรู้ความลับนั้น ดังนั้นหากผู้กระทำความผิดไม่ได้เป็นผู้มีวิชาชีพตามที่บัญญัติไว้ การกระทำความผิดนั้นย่อมไม่มีความผิดด้วยเช่นกัน

สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 และมาตรา 328 นั้นการใส่ความจะต้องเป็นเหตุให้ผู้เสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชังด้วย ดังนั้น การกระทำความผิดอย่างซึ่งเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแต่ก็มิได้ทำให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือถูกดูหมิ่นเกลียดชังแต่ประการใด แต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูล การกระทำความผิดนั้นจึงไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท เช่น นาย ก นำภาพของนางสาว ข ขณะนั่งรับประทานอาหารมาเผยแพร่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยนางสาว ข ไม่ได้ให้ความยินยอม เป็นต้น

### 3.1.4 การคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะ

นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ประเทศไทยยังคงมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พุทธศักราช 2545 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550 และร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช .... เป็นต้น ดังจะกล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.4.1 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐเช่นกัน ข้อมูลส่วนบุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครองรับรองนั้นไม่จำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่พระราชบัญญัตินี้ยังได้ให้ความคุ้มครองรับรองรวมไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลของนิติบุคคลด้วยเช่นกัน ดังที่ได้บัญญัติไว้ดังนี้

<sup>96</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2552, มิถุนายน). “ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กับกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาท ในกรณีการหมิ่นประมาทในทางอินเทอร์เน็ต.” *บทบัญญัติ*, 65, 2. หน้า 34.

1) เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์พื้นฐานสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ<sup>97</sup>

(1) เพื่อเป็นการประกันสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ในการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐอย่างกว้างขวาง และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารของหน่วยงานของรัฐอันจะนำไปสู่กระบวนการบริหารของรัฐที่เป็นธรรม

(2) เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

(3) เพื่อความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารบางประเภทซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์ที่สำคัญของเอกชนและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

(4) เพื่อส่งเสริมการปฏิรูประบบราชการ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและต่อประชาชน

(5) เพื่อการพัฒนากระบวนการข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ โดยการจำแนกและจัดระบบเพื่อให้การนำไปใช้ประโยชน์ และการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากเจตนารมณ์ข้างต้นทำให้เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 ในหมวดที่ 1 นับตั้งแต่ มาตรา 7-13 ได้บัญญัติถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู และข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดหาให้แก่ประชาชนผู้ขอ

2) บทบัญญัติที่เป็นหลักการสำคัญในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

(ก) มาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสาร

<sup>97</sup> สำนักงานจังหวัดสิงห์บุรี ฝ่ายอำนวยการ. (2550). แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.singburi.go.th/information/rule.htm>

(4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบแบบแผน นโยบายหรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

(ข) มาตรา 9 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ประกอบด้วย

(1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน

(2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 7 (4)

(3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา 7 วรรคสอง

(6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนด

(ค) มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา หรือจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการ และคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลนั้น

ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐจัดหาให้ต้องเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีที่ขออนุญาตมีใช้การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องที่จะต้องปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลนั้นให้ก็ได้

(ง) มาตรา 12 ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลตามมาตรา 11 แม้ว่าข้อมูลจะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานส่วนกลาง หรือส่วนสาขาของหน่วยงานนั้น หรือจะอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้ขอไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลนั้นโดยไม่ชักช้า

3) ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู ประกอบกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้มีประกาศเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดู ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐ โดยเรียกสถานที่ที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารและให้บริการว่า “ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร”

(ก) ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารและการให้บริการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

(1) การมอบหมายหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ  
(2) สถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ให้จัดตั้งภายในสำนักงานที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นจำเป็นจริงๆ ซึ่งไปจัดตั้งที่อื่นได้ โดยจัดให้ห้องหนึ่งห้องใดเป็นสัดส่วนหรือห้องสมุดของหน่วยงาน จัดทำป้ายชื่อ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ติดไว้ให้เห็นชัดเจน หรือทำแผนผังที่ตั้งศูนย์ไว้หน้าสำนักงาน

(3) วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ ประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เอกสาร แฟ้มข้อมูล โทรศัพท์ กระดาษ/เครื่องเขียนเท่าที่จำเป็น แบบฟอร์มต่างๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พัดลม ตู้น้ำเย็น ฯ

(4) การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ หน่วยงานต้องแต่งตั้งบุคลากรทำหน้าที่ประจำศูนย์อย่างน้อยควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) ผ่านการอบรมหรือมีความรู้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ (2) มีมนุษยสัมพันธ์ (3) สามารถประสานงานกับทุกหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

(4) มีความสามารถในการจัดระบบแฟ้ม ระบบการสืบค้นข้อมูลหรือดัชนี (5) ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์อย่างต่อเนื่อง

(5) ระเบียบและหลักเกณฑ์การให้บริการ ให้หน่วยงานเป็นผู้กำหนด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(6) ข้อมูลข่าวสารและการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

(7) ขั้นตอนการให้บริการข้อมูลข่าวสาร เมื่อประชาชนเข้ามาตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะต้องแนะนำให้ลงชื่อในสมุดทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานของทางราชการ แนะนำให้ตรวจสอบข้อมูลจากบัตรดัชนีรายการ หรือระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการค้นหา หากไม่มีข้อมูลในหน่วยงานนั้น แต่มีอยู่ที่หน่วยงานอื่นให้แนะนำเพื่อไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานอื่นโดยไม่ชักช้า กรณีที่ประชาชนขอข้อมูลข่าวสารและข้อมูลนั้นหน่วยงานมีพร้อมที่จัดให้ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว กรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่ขอมีจำนวนมาก หรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันต้องแจ้งให้ผู้ขอข้อมูลทราบ ภายใน 15 วัน รวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ทราบด้วย

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 9 ที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้นั้นจะต้อง

(1) เป็นสำเนาข้อมูลข่าวสาร ดัชนีบัตรหรือตัวจริงยังคงเก็บอยู่ที่หน่วยงานเจ้าของเรื่อง

(2) ไม่อนุญาตให้ยืมออกไปนอกศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพราะขัดต่อเจตนารมณ์การจัดเอาไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบ ต้องศึกษาค้นคว้าในศูนย์ข้อมูลข่าวสาร หากต้องการขอข้อมูลใดให้ยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่

(3) ผู้เข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารต้องเป็นคนไทย

(4) ผู้เข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องและไม่จำเป็นต้องบอกเหตุผล

(5) สิทธิของคนต่างด้าว ในการขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา 9 วรรคสี่บัญญัติว่าให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวงซึ่งปัจจุบันยังไม่มี ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจโดยมีหลักการ ดังนี้

(ก) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ซึ่งลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาถือว่าเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะแล้วและเป็นสากล ดังนั้น คนต่างด้าวย่อมขอได้

(ข) หากเป็นข้อมูลตามมาตราอื่น เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ควรแนะนำให้ทำหนังสือขอตรวจสอบหรือขอสำเนาเฉพาะเรื่องที่ตนเกี่ยวข้อง หรือเพื่อปกป้องสิทธิของตนเอง คำขอเช่นนี้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจว่าสมควรให้ตรวจสอบหรือให้สำเนาได้หรือไม่



3.1.4.2 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พุทธศักราช 2545 เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลส่วนบุคคลในเชิงที่เกี่ยวกับลูกค้าผู้ขอสินเชื่อเพื่อให้ข้อมูลเครดิตแก่สถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกของบริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ให้บริการที่เป็นสมาชิกหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการให้สินเชื่อเป็นทางค้าปกติโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยข้อมูลเครดิตนี้มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบสถาบันการเงินโดยรวมของประเทศ จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัตินี้ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการทำธุรกรรมข้อมูลเครดิต รวมทั้งเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

#### (1) สาระสำคัญแห่งพระราชบัญญัติ

ธุรกิจข้อมูลเครดิต หมายถึง กิจการที่เกี่ยวกับการควบคุมและการประมวลผลข้อมูลเครดิตหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อเพื่อให้ข้อมูลเครดิตแก่สถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกของบริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ให้บริการที่เป็นสมาชิกหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการให้สินเชื่อเป็นทางค้าปกติโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตนี้จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีให้จัดตั้งเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด และได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี บริษัทข้อมูลเครดิตเท่านั้นที่สามารถประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตได้ โดยกำหนดห้ามบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลที่ดำเนินการในราชอาณาจักรดำเนินกิจการ ทำการควบคุม หรือประมวลผลข้อมูลภายนอกราชอาณาจักร ให้บริษัทข้อมูลเครดิตมีหน้าที่ต้องทำการประมวลผลข้อมูลจากสมาชิก หรือจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และต้องจัดข้อมูลให้เป็นระบบตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตประกาศกำหนด อีกทั้งต้องเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ให้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ รวมทั้งการรับประกันภัย การรับประกันชีวิต และการออกบัตรเครดิตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังได้กำหนดหน้าที่ของสมาชิกไว้ เช่น หน้าที่ในการส่งข้อมูลของลูกค้าแก่บริษัทข้อมูลเครดิตที่ตนเป็นสมาชิกและแจ้งเป็นหนังสือให้ลูกค้าทราบโดยไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น และยังได้ยังกำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการให้ใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น และห้ามมิให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิรับรู้ข้อมูลด้วย

พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะรับรู้ ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตเก็บรักษาข้อมูลใดของตน สิทธิที่จะตรวจสอบ แก้ไขข้อมูล เป็นต้น ซึ่งหากมีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ให้บริการ และไม่อาจหาข้อยุติได้ เจ้าของข้อมูลอาจอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้ และเมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้ปฏิบัติตามนั้น โดยกำหนดให้มี “คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต”



“ธุรกิจข้อมูลเครดิต” หมายความว่า กิจการเกี่ยวกับการควบคุมหรือประมวลผลข้อมูลเครดิตเพื่อให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ให้บริการ

“เจ้าของข้อมูล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลใดๆ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลหรือเป็นเจ้าของประวัติลูกค้าผู้ขอใช้บริการจากสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการขอสินเชื่อหรือบริการอื่นใด

(3) การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต สิทธิและหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิตสมาชิก และเจ้าของข้อมูลเครดิต

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดวิธีการในการประกอบธุรกิจที่สำคัญไว้ ดังนี้

มาตรา 9 “ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากบริษัทข้อมูลเครดิตประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต”

มาตรา 10 “ห้ามมิให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลจัดเก็บข้อมูลห้ามจัดเก็บ”

มาตรา 16 “บริษัทข้อมูลเครดิตต้องทำการประมวลผลข้อมูลจากสมาชิกหรือจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

มาตรา 18 วรรคหนึ่ง “เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและประมวลผลข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตให้สมาชิกส่งข้อมูลของลูกค้าของตนแก่บริษัทข้อมูลเครดิตที่ตนเป็นสมาชิก และแจ้งให้ลูกค้าของตนทราบเกี่ยวกับข้อมูลที่ส่งไปเป็นหนังสือ หรือโดยวิธีอื่นตามที่ตกลงกันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิต ในกรณีที่สมาชิกไม่อาจดำเนินการได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว สมาชิกอาจขอขยายระยะเวลาต่อคณะกรรมการได้อีกไม่เกินสิบห้าวัน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

มาตรา 20 “ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ให้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สินเชื่อและการออกบัตรเครดิต โดยในการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนทุกครั้ง เว้นแต่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

นอกจากการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ให้บริการตามวรรคหนึ่ง ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลได้ในกรณีดังต่อไปนี้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลก่อน

(1) เมื่อมีคำสั่งศาลหรือตามหมายศาลหรือเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่างๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(2) เมื่อมีหนังสือจากพนักงานสอบสวนเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนความผิดอาญาเกี่ยวกับธุรกิจการเงินซึ่งตนเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีดังกล่าว

(3) เมื่อมีหนังสือจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการในการกำกับดูแลหรือตรวจสอบสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(4) เมื่อมีหนังสือจากบริษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย หรือนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะสินทรัพย์ที่นำมาแปลงเป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

(5) เมื่อมีหนังสือจากบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทยตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินราคาสินทรัพย์ที่รับซื้อหรือรับโอนตามกฎหมาย ว่าด้วยการนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

ทั้งนี้ การเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตาม (4) หรือ (5) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเมื่อมีการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตามวรรคสองแล้ว ให้บริษัทข้อมูลเครดิตแจ้งเป็นหนังสือแก่เจ้าของข้อมูลทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันเปิดเผยหรือให้ข้อมูล ในกรณีที่ข้อมูลโดยรวมของสถาบันการเงินแห่งหนึ่งแห่งใดให้แจ้งแก่สถาบันการเงินนั้นทราบ”

มาตรา 22 “ผู้ให้บริการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามมาตรา 20 เท่านั้น
- (2) ห้ามมิให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิรับรู้ข้อมูล

มาตรา 23 “ให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลตามมาตรา 20 วรรคสอง ใช้ข้อมูลดังกล่าวนั้นเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะการนั้น และต้องเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับในที่ปลอดภัยเพื่อมิให้ผู้อื่นได้รับรู้ข้อมูลนั้น”

มาตรา 24 “ภายใต้บังคับมาตรา 20 ห้ามมิให้บุคคลดังต่อไปนี้เปิดเผยข้อมูล

- (1) บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล สมาชิก หรือผู้ให้บริการ
- (2) ผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากการทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ใน (1)
- (3) ผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากบุคคลตาม (1) หรือ (2)

มาตรา 25 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าของข้อมูล ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิที่จะรับรู้ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตเก็บรักษาข้อมูลใดของตน
- (2) สิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูลของตน
- (3) สิทธิที่จะขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง
- (4) สิทธิที่จะโต้แย้งเมื่อทราบว่าข้อมูลของตนไม่ถูกต้อง
- (5) สิทธิที่จะได้รับแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลของตนภายในระยะเวลาที่กำหนด
- (6) สิทธิที่จะได้รับทราบเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอสินเชื่อหรือบริการจากสถาบันการเงิน ในกรณีที่สถาบันการเงินใช้ข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตมาเป็นเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอสินเชื่อหรือบริการ

- (7) สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการตามมาตรา 27

เจ้าของข้อมูลอาจเสียค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบข้อมูลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ไม่เกินสองร้อยบาท”

#### (4) ความรับผิด

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความรับผิดไว้ดังนี้

มาตรา 41 “บริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้อื่น หรือเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง แต่มิใช่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิก ผู้ใช้บริการหรือเจ้าของข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

มาตรา 51 “บริษัทข้อมูลเครดิตใดหรือผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ใดเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกของตนหรือผู้ให้บริการเพื่อประโยชน์อย่างอื่นหรือเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่ผู้อื่น นอกเหนือจากที่กำหนดในมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 52 “ผู้ให้บริการผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 22 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 53 บุคคลใด หรือกรรมการ หรืออนุกรรมการผู้ใดรับรู้ข้อมูลของบุคคลใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้นั้นนำข้อมูลดังกล่าวไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับแก่การเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การเปิดเผยตามหน้าที่
- (2) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดี
- (3) การเปิดเผยเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (4) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขการดำเนินงานของบริษัทข้อมูลเครดิต
- (5) การเปิดเผยแก่ทางการหรือหน่วยงานในประเทศที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินหรือนิติบุคคลอื่นตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น
- (6) การเปิดเผยเมื่อได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของข้อมูลเป็นหนังสือเฉพาะครั้ง
- (7) การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องคดีต่างๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

### 3.1.4.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช

2550

1) เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550

เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบันมากยิ่งขึ้น วิธีการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีความสลับซับซ้อนและมีเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้นเช่นกัน และก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัตินี้

#### 2) หลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความคุ้มครองรับรองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 14 -16 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา 14 “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- (1) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน
- (2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน
- (3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา
- (4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)”

มาตรา 15 “ผู้ให้บริการผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14”

มาตรา 16 “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติมหรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยสุจริต ผู้กระทำไม่มีความผิด

ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย”

### 3) แนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต<sup>99</sup>

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550 มีแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต ในส่วนของสิ่งที่ต้องห้ามปฏิบัติ ดังนี้

(1) การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 5) เช่น การใช้โปรแกรมสปายแวร์ ขโมยข้อมูลรหัสผ่านส่วนบุคคลของผู้อื่นเพื่อใช้บุกรุกเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) การล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงและนำไปเปิดเผยโดยมิชอบ (มาตรา 6) เช่น การใช้โปรแกรม Keystroke แอบบันทึกการกดรหัสผ่านของผู้อื่นแล้วนำไปโพสต์ในเว็บบอร์ดต่างๆ เพื่อให้บุคคลที่สามใช้เป็นรหัสผ่านเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ที่เป็นเหยื่อ โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 7) เช่น การกระทำใดๆ เพื่อเข้าถึงแฟ้มข้อมูลที่เป็นความลับโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้วยการแอบเจาะเข้าระบบรักษาความปลอดภัย

<sup>99</sup> Google กูรู Bata. (2553). All About >> กฎหมายคอมพิวเตอร์ 2550 >> คำคนอื่นในบอร์ด (แม้เขาผิดจริง) ก่อรูปขึ้นมาโพสต์ ผิดไหม?? >>มีคำตอบ. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2555, จาก

(Hack) ไปล้วงข้อมูลของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(4) การดักข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 8) หรือ การดักรับข้อมูลของผู้อื่นในระหว่างการส่ง เช่น การใช้โปรแกรมสปายแวร์แอบดักชุดข้อมูลที่อยู่ระหว่างการส่งไปให้ผู้รับ มีโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(5) การรบกวนข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 9 และ 10) เช่น การแอบส่งไวรัส หนอนอินเทอร์เน็ต หรือโทรจัน เข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น จนทำให้ข้อมูลหรือระบบของเขาเสียหาย โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(6) การส่งสแปมเมลล์ (Spam) หรืออีเมลขยะ (มาตรา 11) ความผิดตามข้อนี้เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อให้ครอบคลุมถึงการส่งสแปมเมลล์ ซึ่งเป็นลักษณะการกระทำความผิดที่ใกล้เคียงกับมาตรา 10 และยังเป็นการทำความผิดโดยการใช้โปรแกรมหรือข้อความส่งไปให้เหยื่อจำนวนมากๆ โดยปกปิดแหล่งที่มา เช่น ไอพีแอดเดรส (IP address) ซึ่งมักก่อให้เกิดความเสียหายต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การโฆษณาขายสินค้าทางอีเมล ที่ส่งซ้ำๆ จนทำให้เกิดความรำคาญ มีโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(7) การกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ (มาตรา 12) การรบกวนหรือเจาะระบบและข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนหรือกระทบต่อความมั่นคงของประเทศความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและการบริการสาธารณะ มีโทษหนักจำคุกไม่เกินสิบปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

(8) การจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งเพื่อใช้กระทำความผิด (มาตรา 13) เช่น การสร้างซอฟต์แวร์เพื่อช่วยให้ผู้อื่นกระทำความผิดในข้อข้างต้น โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(9) การปลอมแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมและการรับผิดของผู้ให้บริการ (มาตรา 14 และมาตรา 15) สองมาตรานี้เป็นลักษณะที่เกิดจากการนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จหรือมีเนื้อหาไม่เหมาะสมในรูปแบบต่างๆ โดยมาตรา 14 กำหนดครอบคลุมถึงการปลอมแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือสร้างข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน หรือเป็นข้อมูลที่กระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือก่อการร้าย รวมทั้งข้อมูลลามกอนาจาร และส่งต่อข้อมูลที่เป็นความผิดตามที่กล่าวไว้ข้างต้น เช่น การส่งภาพโป๊เปลือย ลามก หรือข้อความไม่เหมาะสมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือข้อความที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือข้อความใส่ร้าย



กล่าวหาผู้อื่น ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การโพสต์ทางกระดานสนทนาและบล็อกต่างๆ มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในส่วน of มาตรา 15 มีการกำหนดโทษของผู้ให้บริการซึ่งหมายถึงผู้ประกอบการที่ยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามที่กล่าวข้างต้นต้องรับโทษด้วยเช่นกันหากไม่ระงับการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว

(10) การเผยแพร่ภาพจากการตัดต่อหรือดัดแปลงให้ผู้อื่นถูกดูหมิ่น หรืออับอาย (มาตรา 16) เป็นการกำหนดฐานความผิดในเรื่องของการตัดต่อภาพของบุคคลอื่นที่อาจทำให้ผู้เสียหายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น เกลียดชังหรือได้รับความอับอาย โทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ความผิดตามมาตรานี้มีลักษณะเหมือนกับความผิดฐานหมิ่นประมาทซึ่งเป็นความผิดที่สามารถยอมความกันได้

(11) การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร ข้อนี้เกี่ยวกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หากมีการทำความผิดนอกประเทศ แต่ความเสียหายเกิดขึ้นในประเทศ หรือแม้ความเสียหายเกิดนอกประเทศ แต่ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย ถ้ามีผู้เสียหายร้องขอให้ลงโทษก็สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้และจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

4) ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550

(1) พระราชบัญญัตินี้มิได้มุ่งประสงค์ที่จะลงโทษเฉพาะการหมิ่นประมาทที่กระทำลงในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเท่านั้น เนื่องจากมีการบัญญัติฐานความผิดเพื่อให้ครอบคลุมการกระทำผิดเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์เอาไว้หลายประการ เช่น การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ (มาตรา 5) การเปิดเผยมาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะโดยมิชอบ (มาตรา 6) การดักจับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ (มาตรา 8)

ทั้งนี้หากพิจารณาเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวด้านชื่อเสียงของผู้ถูกหมิ่นประมาทในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พระราชบัญญัตินี้มุ่งหมายคุ้มครองความสงบเรียบร้อยในสังคมมากกว่าการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน

(2) หากพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการหมิ่นประมาทผู้อื่นทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีอยู่สองกลุ่มด้วยกันกล่าวคือ กลุ่มมาตราที่เกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งพบได้ใน

มาตรา 14 และมาตรา 16 และกลุ่มมาตราที่เกี่ยวข้องทางอ้อมกับการหมิ่นประมาททางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น มาตรา 11 และมาตรา 9 เป็นต้น<sup>100</sup>

#### 3.1.4.4 ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช ....

นอกจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแล้ว ยังมีกฎหมายที่สำคัญอีกฉบับหนึ่งที่อยู่ในขั้นตอนการยกร่างเพื่อให้การคุ้มครองรับรองข้อมูลส่วนบุคคลอีกฉบับหนึ่งคือ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช ....<sup>101</sup> โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีประวัติความเป็นมาและเหตุผลแห่งยกร่าง คือ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2541 เห็นชอบหลักการโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศที่กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอ และได้มอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางดำเนินการและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดทำกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหนึ่งในกฎหมายที่ยกย่องขึ้นด้วย

ต่อมาในเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2544 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช .... เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี แต่ตามขั้นตอนต้องส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ร่างให้หน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นเสียก่อน ผลของการให้ความเห็นปรากฏว่ามีความเห็นขัดแย้งกัน จึงต้องพิจารณาเพื่อให้ได้ข้อยุติก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

หลังจากนั้นในเดือนตุลาคม พุทธศักราช 2545 ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม โดยมีการจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขึ้น ทำให้งานเกี่ยวกับการยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) เป็นผู้รับผิดชอบ และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีแนวความคิดที่จะให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีการร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถูกยกย่องขึ้นโดย

<sup>100</sup> คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2552, มิถุนายน). “ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กับกฎหมายอาญฐานหมิ่นประมาท ในกรณีการหมิ่นประมาทในทางอินเทอร์เน็ต.” *บทบัญญัติ*, 65, 2. หน้า 35-36.

<sup>101</sup> ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. .... ที่ คสช. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 515/2552.

คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติได้แต่งตั้งขึ้น คณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวได้พิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวภายใต้หลักการในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในส่วนของข้อมูลข่าวสารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยได้มีการพิจารณาแนวทางจากกฎหมายต่างประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น อิตาลี<sup>102</sup> เยอรมนี<sup>103</sup> อังกฤษ<sup>104</sup> ฮังการี<sup>105</sup> นิวซีแลนด์<sup>106</sup> มาเลเซีย<sup>107</sup> และองค์การระหว่างประเทศ เช่น The Council of Europe<sup>108</sup> และ The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)<sup>109</sup> โดยนำแนวทางตามกฎหมายของประเทศต่างๆ มาผสมผสานกัน ประกอบกับการพิจารณาจากสภาพของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยและทำการกร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ชื่อของกฎหมาย พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พุทธศักราช ....

(2) หลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย

เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในความเป็นอยู่ส่วนตัวในเรื่องต่างๆ เพื่อมิให้มีการกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคล อันมิได้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ จากการกระทำของเอกชนโดยให้กฎหมายดังกล่าวมีสถานะเป็นกฎหมายกลางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเน้นที่การล่วงละเมิดอันเนื่องมาจากการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามหากมีการก่อให้เกิดการละเมิดขึ้นโดยการใช้หรือดำเนินการใดในระบบธรรมดาที่ใช้มือในการดำเนินการ (Manual) ก็ให้ครอบคลุมถึงด้วย

(3) สาระสำคัญของข้อมูล กำหนดให้การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นการรวบรวม การใช้ เผยแพร่ แก้ไข เปลี่ยนแปลง ลบ หรือกระทำการใดๆ

---

<sup>102</sup> Protection of Individuals and other subject with regard to the processing of data Act (Act no. 675 of 31. 12. 1996).

<sup>103</sup> Federal Data Protection Act 1990.

<sup>104</sup> Data Protection Act 1998.

<sup>105</sup> Personal Data Privacy Ordinance.

<sup>106</sup> The Privacy Act 1993.

<sup>107</sup> Personal Data Protection Bill.

<sup>108</sup> Directive 95/46/EC of European Parliament and of the Council of 24 October 1995.

<sup>109</sup> Guidelines Governing the protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data.

หรือข้อมูลส่วนบุคคลอันอาจกระทบสิทธิของบุคคล สามารถกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวโดย

(ก) แบ่งประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลข่าวสารทั่วไป และข้อมูลข่าวสารส่วนที่มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของประชาชน เนื่องจากเหตุผลทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ฯลฯ

(ข) เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป เพื่อพิมพ์หรือเผยแพร่จะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูล Data Subject ทราบในขณะนั้นในรายละเอียดของวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ตามที่บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลหรือหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลบุคคลต้องเปิดเผยให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นทราบ และห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่การรวบรวมเพื่อประโยชน์ในการป้องกันระงับอันตรายถึงชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล การศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ทางสถิติที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์หรือสุขภาพโดยรวมของประชาชน การรวบรวมข้อมูลของสมาชิกขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่แจ้งว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอม

(ค) กำหนดให้ผู้ทำหน้าที่ครอบครองหรือควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ต้องจัดระบบมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้สูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข เผยแพร่ หรือนำไปใช้โดยปราศจากอำนาจโดยมิชอบ รวมถึงต้องจัดทำรายการแสดงรายละเอียดเพื่อการตรวจสอบของเจ้าของข้อมูลหรือองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบ รวมทั้งต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง ทันสมัย สมบูรณ์เสมอ

(ง) กำหนดหลักการในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของผู้ครอบครองหรือควบคุมข้อมูลโดยปราศจากความยินยอมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เช่น เผยแพร่ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ศาล หรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

(จ) การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศกระทำมิได้ เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขของกฎหมาย

(ฉ) กำหนดให้บุคคลหรือหน่วยงานที่ครอบครองข้อมูลหรือพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่จัดทำจริยธรรมในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(ข) กำหนดหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด ให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมข้อมูลหรือเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลมีภาระการพิสูจน์ในกรณีที่มีการก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคล เนื่องจากการดำเนินการใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคล

(ข) กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำหน้าที่ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับดังกล่าวนี้มีสถานะตกไปด้วยสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ปรากฏตาม ร่างฯ ที่ สก. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 515/2552 ที่แนบมาในภาคผนวกนี้ด้วยแล้ว โดยมีมาตราสำคัญซึ่งจะขอยกตัวอย่างอธิบาย ดังนี้

#### 1) สาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช .... มีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีสาระสำคัญเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของเอกชนให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งกำหนดกลไกในการกำกับดูแล ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ ก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปแสวงหาประโยชน์หรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล แม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบางเรื่อง แต่ก็ยังไม่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น

#### 2) คำนิยาม

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช .... ได้กำหนดคำนิยามที่สำคัญไว้ 3 ในมาตรา 3 ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา สถานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือประวัติกิจกรรมบรรดาที่มีชื่อเสียงของบุคคลนั้นหรืออาจมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคลอื่นนั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

“เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล” ให้หมายความรวมถึง

(1) ทายาทหรือคู่สมรสของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย

(2) ผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวม ควบคุมการใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้

“บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3) คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา 11 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดนโยบาย มาตรการ หรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อออกกฎกระทรวงหรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

(3) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการตราหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(4) ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการใดๆ ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(5) กำหนดหลักเกณฑ์ในการได้รับใบรับรองเพื่อมีสิทธิใช้หรือแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(6) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(7) จัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาด้วย

(8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4) การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

มาตรา 16 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอม เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และการขอความยินยอม

นั้นต้องไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะกรรมการจะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามแบบหรือข้อความที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะเพิกถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้หากไม่มีกฎหมายหรือสัญญาใดจำกัดสิทธิในการเพิกถอนหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิปฏิเสธคำขอเพิกถอนความยินยอมนั้นได้ตามพระราชบัญญัตินี้หรือได้ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปรากฏชื่อหรือสิ่งบอกลักษณะที่ทำให้รู้ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการเพิกถอนความยินยอมส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องใด ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการเพิกถอนความยินยอมนั้น”

มาตรา 17 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ดูแลรักษาความมั่นคงปลอดภัย มิให้ข้อมูลส่วนบุคคลสูญหาย ถูกแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลง และมีหน้าที่ดูแลข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้หรือเปิดเผยให้มีความถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน”

มาตรา 18 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ก่อนหรือขณะที่เก็บรวบรวมเปิดเผยได้ การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่

(1) ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบและได้รับความยินยอมก่อนเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยแล้ว

(2) บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำการแจ้งวัตถุประสงค์นั้นต้องแจ้งให้ทราบถึงวิธีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยด้วยโดยชัดแจ้ง”

มาตรา 19 “การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีดังต่อไปนี้ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

- (1) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย
- (2) เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและการขอความยินยอมไม่สามารถดำเนินการได้ในเวลานั้น
- (3) เป็นไปเพื่อประโยชน์ที่เกี่ยวกับชีวิต สุขภาพ หรือความปลอดภัยของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (4) เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

(5) เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยหรือสถิติและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการนั้นไว้เป็นความลับ ทั้งนี้ ต้องแจ้งให้สำนักงานทราบก่อนที่จะเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานประกาศกำหนด

(6) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 22 “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรงโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) ได้รับยกเว้นตามมาตรา 19

(2) เป็นสิ่งซึ่งได้จากการดูหรือการสังเกตการณ์จากการแสดง การกีฬา หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เมื่อบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นได้ปรากฏตัวหรือเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นด้วยความสมัครใจและกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(3) เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสมของบุคคลในการที่จะได้รับรางวัลเกียรติยศ หรือผลประโยชน์อื่นในลักษณะคล้ายคลึงกัน

(4) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หรือตามมาตรการที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาที่จะทำขึ้น

(5) มีความจำเป็นอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 23 “ห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอันมีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) ข้อมูลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรมหรือการกระทำผิดหรือได้รับโทษใดๆ ประวัติสุขภาพ แหล่งกำเนิดของเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในทางศาสนา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ข้อมูลที่อาจเป็นผลร้าย ทำให้เสียชื่อเสียง หรืออาจก่อให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือความไม่เท่าเทียมกันแก่บุคคลใด ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) ข้อมูลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอันมีลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่งได้เมื่อได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ได้รับยกเว้นตามมาตรา 19



(2) เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการแพทย์หรือการรักษาพยาบาลบุคคลใดและได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการนั้นไว้เป็นความลับ

(3) มีความจำเป็นอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 34 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์” หมายความว่า ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์

“กิจการเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์” หมายความว่า กิจการทุกประเภทที่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้อันมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

5) สิทธิของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

มาตรา 41 “เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิดังต่อไปนี้

(1) ขอตรวจดูข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ขอสำเนาหรือสำเนาที่ได้รับรองความถูกต้องของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวได้

(2) ขอให้แจ้งถึงการมีอยู่ การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน

(3) ขอให้ดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนให้ถูกต้อง ครบถ้วน หรือเป็นปัจจุบัน

(4) ขอให้ระงับการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนในกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

(5) ขอให้ดำเนินการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษาหรือที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือได้เพิกถอนความยินยอม

(6) ขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ในกรณีเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม”

6) การร้องเรียน การตรวจสอบ และการอุทธรณ์

ตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช .... ได้กำหนดหลักการให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความเสียหาย มีสิทธิที่จะร้องเรียน ตรวจสอบ และอุทธรณ์ คำสั่งไว้ ดังนี้

มาตรา 46 “เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน

การยื่นคำร้องเรียน การส่งคำร้องเรียนให้คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคล วิธีพิจารณาคำร้องเรียน ระยะเวลาและการขยายระยะเวลาพิจารณาคำร้องเรียน การตรวจสอบการไต่ถามไต่ถาม และการไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาหรือการยุติเรื่องร้องเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

#### 7) ความรับผิดชอบ

มาตรา 43 “ผู้ใดเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความเสียหาย ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น เว้นแต่

- (1) ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย
- (2) เป็นการกระทำตามกฎหมายหรือตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
- (3) เป็นการกระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย
- (4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั่นเอง

ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้จ่ายไปตามความจำเป็นแก่การป้องกันหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย”

มาตรา 44 “ในกรณีที่การกระทำตามมาตรา 43 เกิดจากการกระทำในทางที่จ้างของลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างด้วยความในวรรคหนึ่งให้นำมาใช้บังคับแก่การกระทำของผู้รับจ้างซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าจ้างให้กระทำการนั้นแทนตนด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา 55 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 24 มาตรา 27 วรรคสอง มาตรา 31 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา 33 วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือมาตรา 42 วรรคสอง หรือไม่ใช้แบบหรือข้อความที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 16 วรรคสอง หรือไม่แจ้งตามมาตรา 16 วรรคสาม หรือมาตรา 31 วรรคสาม หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง หรือปฏิเสธคำขอโดยไม่เป็นไปตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง หรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพความพิการตามมาตรา 42 วรรคสาม หรือไม่คืนไม่รับตามมาตรา 50 วรรคห้า หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์ตามมาตรา 34 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 วรรคหนึ่ง มาตรา 37 (4) มาตรา 39 หรือมาตรา 40 วรรคหนึ่งหรือไม่แจ้งปฏิบัติตามมาตรา 36 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับตามปกครองไม่เกินหนึ่งแสนบาท”

มาตรา 56 “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 22 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง มาตรา 28 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 32 วรรคหนึ่ง หรือไม่จัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัย เพิ่มขึ้นตามประกาศ ที่ออกตามมาตรา 32 วรรคสอง หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์ตาม มาตรา 34 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 37 (1) (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท”

มาตรา 58 “ผู้ใดกระทำการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับ ประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลทางสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

### 3.2 มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

#### 3.2.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประเทศระบบกฎหมาย Common Law

##### 3.2.1.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ

แต่เดิมหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลไม่เป็นที่ยอมรับในประเทศอังกฤษ เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ คือ<sup>110</sup>

ประการที่หนึ่ง ศาลเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดให้แน่นอนชัดเจนว่าเรื่องใด เป็นเรื่องส่วนบุคคลหรือไม่ เช่น การที่หนังสือพิมพ์วิจารณ์เกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของนักแสดง ซึ่งนักแสดงอาจมีความพอใจว่าการได้เสนอข่าวในคอลัมน์หนังสือพิมพ์อาจทำให้ได้รับความสนใจ จากสังคมซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตน เป็นต้น

ประการที่สอง สิทธิส่วนบุคคลนี้มีความขัดแย้งโดยตรงกับสิทธิเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็น เช่น หากไม่อนุญาตให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กิจกรรมบางอย่างของเพื่อนบ้านที่ผิด ธรรมชาติ โดยเหตุผลที่ว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลก็อาจทำให้เกิดผลเสียได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวปรากฏในรัฐธรรมนูญของ รัฐอยู่แล้ว อีกทั้ง ผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษยังเชื่อมั่นในระบบการพิจารณาวินิจฉัยคดีเกิดจาก คำพิพากษาของศาลและการอธิบายให้เหตุผลในการพิจารณาคดีของศาลเป็นสำคัญ ผู้ที่ได้รับความ เสียหายสามารถได้รับความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายโดยเป็นโจทก์ฟ้องได้ตามกฎหมาย ลักษณะละเมิดในความรับผิดชอบต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะของกฎหมายคอมมอนลอว์อยู่แล้ว นอกจากนี้

<sup>110</sup> จีราตัน วรวัฒน์ธำรง, เล่มเดิม, หน้า 45.

ภายใต้หลักคอมมอนลอว์มีแนวความคิดในการคุ้มครองและประกันสิทธิในการตัดสินใจ สิทธิอันเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลด้วย และความเป็นส่วนตัวอาจเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิทั่วไปในการปลอดภัยจากการรบกวนของบุคคลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลประการหนึ่ง<sup>111</sup>

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา พัฒนาการทางด้านคอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น และมีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีขีดจำกัด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านชื่อเสียง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความเป็นส่วนตัวของบุคคล ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้หลายฝ่ายมีความคิดที่จะหาแนวทางป้องกันความเสียหายและความทุกข์ที่เพิ่มมากขึ้นจากการใช้คอมพิวเตอร์ จึงได้มีความพยายามในการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา

ในปี ค.ศ. 1972 The Younger Committee on Privacy ได้จัดทำรายงานเสนอแนะแนวทางในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเข้าถึง ใช้ รวบรวม และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนสิทธิส่วนบุคคลของผู้ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งรัฐบาลได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาพิจารณาและจัดทำ White Paper (Cmnd 6353, 1975) เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอันเนื่องมาจากการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ การพิจารณาของ The Younger Committee เป็นการพิจารณาถึงความจำเป็นในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันบุคคล พลเมือง ผลประโยชน์ทางพาณิชย์และอุตสาหกรรมให้พ้นจากภัยคุกคามความเป็นส่วนตัวจากบุคคลอื่น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1978 รัฐบาลได้จัดตั้ง The Lindop Committee เพื่อทำการศึกษาหาแนวทางเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยสานต่อจากแนวทางข้อเสนอแนะของ The Younger Committee ซึ่งคณะทำงานดังกล่าวได้จัดทำ The Lindop Report 1978 โดยได้เสนอแนะให้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีหน้าที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและให้มีการจัดทำ Codes of

---

<sup>111</sup> เนื่องจากว่าในประเทศอังกฤษได้ยอมรับหลักสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลซึ่งเป็นหลักการที่พัฒนามาจากทฤษฎีกฎหมายของประเทศเยอรมัน และเป็นหลักที่ใช้กันในประเทศซีวิลลอว์มากขึ้น ดังนั้น การพิจารณาให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของศาลในปัจจุบัน ศาลได้นำหลักสิทธิในความเป็นส่วนตัวมาพิจารณาประกอบด้วย.

Practice สำหรับใช้เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มีการผลักดันให้มีการออกกฎหมายตามข้อเสนอแนะใน The Lindop Report

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1995 The European Commission ได้ออก The Data Protection Directive (95/46/EC) on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและการส่งถ่ายข้อมูลขึ้นใหม่ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการออกกฎหมายตามแนวทางดังกล่าวให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายในประเทศสมาชิกภายในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1998 ซึ่งประเทศอังกฤษได้อนุมัติการตาม Directive โดยการออกกฎหมาย Data Protection Act 1998 ซึ่งมีผลบังคับเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2000 (แต่ก่อนโลมให้มีผลบังคับใช้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 2001) กฎหมายฉบับนี้มีความละเอียดและสลับซับซ้อน และมีผลใช้บังคับกับข้อมูลที่ถูกประมวลผลด้วยมือซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูล และการประมวลผลโดยวิธีการอัตโนมัติ รวมทั้งมีการกำหนดเงื่อนไขหรือบรรทัดฐานขั้นต่ำของการประมวลผลข้อมูล กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้มีข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก (Sensitive data) ซึ่งมีผลทำให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถประมวลผลข้อมูลประเภทนี้ได้ เว้นแต่จะได้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ<sup>112</sup> กฎหมายดังกล่าวมีหลักการสำคัญ ดังนี้

#### 1) คำนิยามที่สำคัญใน Data Protection Act 1998

(1) “Data” (ข้อมูล) หมายถึง ข้อมูลซึ่งถูกประมวลผลโดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติเพื่อตอบสนองคำสั่งที่ป้อนเข้าไปเพื่อวัตถุประสงค์นั้น<sup>113</sup> หรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้โดยมีเจตนาที่จะนำไปประมวลผลโดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ เช่น ข้อมูลที่บันทึกไว้ในกระดาษที่เตรียมไว้เพื่อนำไปประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น หรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Relevant filing system (ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง) หรือมีเจตนาที่จะนำไปบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Relevant filing system หรือข้อมูลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Accessible record ตามมาตรา 68 หรือเป็นข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้โดยอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และมีใช้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น<sup>114</sup>

<sup>112</sup> จิราวัฒน์ วรวัฒน์ธีรารัง, เล่มเดิม, หน้า 93-104.

<sup>113</sup> ข้อมูลมิได้จำกัดเฉพาะข้อมูลที่ถูกประมวลผลหรือจัดเก็บโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่หมายความรวมถึงที่จัดเก็บโดยเครื่องมืออื่นๆ เช่น เครื่องบันทึกโทรศัพท์อัตโนมัติ เครื่องมืออุปกรณ์เกี่ยวกับโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV devices) หรือเครื่องมืออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เป็นต้น.

<sup>114</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “data” means information which.

(2) “Personal data” (ข้อมูลส่วนบุคคล) หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั้นเองและข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data controller) หรืออาจอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลในอนาคต ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคลธรรมดาและการแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย<sup>115</sup>

จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า Personal data หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตแล้วหรือเป็นข้อมูลของนิติบุคคลจะไม่ได้รับการรับรองคุ้มครองตาม Data Protection Act 1998 อย่างไรก็ตาม หากข้อมูลของนิติบุคคลมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา เช่น ชื่อและที่อยู่ของลูกค้าจากรวมอยู่ด้วย ข้อมูลเหล่านั้นก็ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตาม Data Protection Act 1998

(3) “Relevant filing system” (ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน) หมายถึง กลุ่มของข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาซึ่งแม้จะไม่ได้ถูกประมวลผลโดยเครื่องมืออัตโนมัติ แต่กลุ่มของข้อมูลนั้นได้มีการจัดวางโครงสร้างไว้โดยอ้างอิงถึงตัวบุคคลหรืออ้างอิงถึงเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

---

(a) is being processed by means of equipment operating automatically in response to instructions given for that purpose,

(b) is recorded with the intention that it should be processed by means of such equipment,

(c) is recorded as part of a relevant filing system or with the intention that it should form part of a relevant filing system,

(d) does not fall within paragraph (a), (b) or (c) but forms part of an accessible record as defined by section 68; or (e) is recorded information held by a public authority and does not fall within any of paragraphs (a) to (d).

<sup>115</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “personal data” means data which relate to a living individual who can be identified

(a) from those data, or

(b) from those data and other information which is in the possession of, or is likely to come into the possession of, the data controller, and includes any expression of opinion about the individual and any indication of the intentions of the data controller or any other person in respect of the individual.

ตัวบุคคลในลักษณะที่พร้อมจะให้สามารถเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้<sup>116</sup>

ลักษณะสำคัญของ Relevant filing system คือ เป็นกลุ่มของข้อมูลที่มีการจัดวางโครงสร้างในลักษณะพร้อมที่จะเข้าถึงข้อมูลได้ โดยอ้างอิงถึงตัวบุคคลหรือเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล เช่น แฟ้มข้อมูลของลูกค้าหรือพนักงานแต่ละคนที่ถูกจัดเก็บไว้โดยการเรียงตามลำดับตัวอักษร ในลักษณะที่ทำให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถค้นหาข้อมูลของลูกค้าหรือพนักงานแต่ละคนได้โดยง่ายเช่นเดียวกับการจัดเก็บข้อมูลไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ส่วนข้อมูลส่วนบุคคลที่บันทึกไว้ในกระดาษแผ่นเดียวโดยไม่ได้มีการจัดวางโครงสร้างการเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่จะไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Relevant filing system และเป็นการจัดวางโครงสร้างในลักษณะที่พร้อมจะเข้าถึงข้อมูลนั้นได้

(4) “Sensitive personal data”<sup>117</sup> (ข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย

- (ก) ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ของเจ้าของข้อมูล
- (ข) ความคิดเห็นทางการเมืองของเจ้าของข้อมูล

---

<sup>116</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “relevant filing system” means any set of information relating to individuals to the extent that, although the information is not processed by means of equipment operating automatically in response to instructions given for that purpose, the set is structured, either by reference to individuals or by reference to criteria relating to individuals, in such a way that specific information relating to a particular individual is readily accessible.

<sup>117</sup> Data Protection Act 1998, Section 2. “sensitive personal data” means personal data consisting of information as to

- (a) the racial or ethnic origin of the data subject,
- (b) his political opinions,
- (c) his religious beliefs or other beliefs of a similar nature,
- (d) whether he is a member of a trade union (within the meaning of the Trade Union and Labour Relations (Consolidation) Act 1992),
- (e) his physical or mental health or condition,
- (f) his sexual life,
- (g) the commission or alleged commission by him of any offence, or
- (h) any proceedings for any offence committed or alleged to have been committed by him, the disposal of such proceedings or the sentence of any court in such proceedings.

(ค) ความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่ออื่นๆ ที่มีลักษณะเดียวกันของเจ้าของข้อมูล

(ง) การเป็นสมาชิกของสมาคมหรือสหภาพแรงงานของเจ้าของข้อมูล

(จ) ข้อมูลทางสุขภาพทางกายและจิตใจของเจ้าของข้อมูล

(ฉ) พฤติกรรมทางเพศของเจ้าของข้อมูล

(ช) การกระทำผิด หรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายของเจ้าของข้อมูล

(ซ) การดำเนินคดี หรือการถูกดำเนินคดี การจำคุก หรือการถูกลงโทษ

ตามคำพิพากษาของศาลที่มีต่อเจ้าของข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทบต่อความรู้สึกนี้ กฎหมายห้ามมิให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลกระทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้ทำการประมวลผลได้ ซึ่งมีข้อยกเว้นจำนวน 20 ข้อ<sup>118</sup> เช่น เมื่อได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล หรือการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน หรือเพื่อประโยชน์สำคัญต่อชีวิตของเจ้าของข้อมูล หรือเป็นการประมวลผลโดยองค์กรที่ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไร หรือเป็นข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลได้เปิดเผยต่อสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ หรือเพื่อการสืบหาการกระทำผิดกฎหมาย หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษมีการจัดประเภทของข้อมูลโดยคำนึงถึงความสำคัญของข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก เพราะเป็นข้อมูลที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลโดยปกติสุข จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการในการให้ความคุ้มครองมากกว่าหลักเกณฑ์คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีทั่วไป

(5) “Data controller”<sup>119</sup> (ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล) หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจ (อาจเป็นการตัดสินใจโดยลำพังหรือตัดสินใจร่วมกับบุคคลอื่นก็ได้) ที่จะดำเนินการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ใดและในลักษณะใด อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ เช่น ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น หรืออาจเป็นหน่วยงานของรัฐก็ได้ โดยจะมีผล

<sup>118</sup> ข้อยกเว้นที่กฎหมายของประเทศอังกฤษอนุญาตให้ทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทบต่อความรู้สึก (Sensitive Personal Data) มีบัญญัติไว้ใน 1998 DPA จำนวน 9 ข้อ, บัญญัติไว้ใน Data Protection (Processing of Sensitive Personal Data) order 2000 9 ข้อ และบัญญัติไว้ใน Data Protection Act (Processing of Sensitive Personal Data) (Elected Representatives) order 2002 จำนวน 1 ข้อ.

<sup>119</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “data controller” means, subject to subsection (4), a person who (either alone or jointly or in common with other persons) determines the purposes for which and the manner in which any personal data are, or are to be, processed.



บังคับทั้งผู้ควบคุมดูแลข้อมูลที่เกิดหรือจัดตั้งขึ้นในสหราชอาณาจักรและมีการประมวลผลข้อมูลในสหราชอาณาจักร และผู้ควบคุมดูแลข้อมูลที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นในสหราชอาณาจักรหรือประเทศในกลุ่ม European Economic Area - EEA แต่มีการใช้เครื่องมือที่อยู่ในสหราชอาณาจักรเป็นเครื่องมือในการประมวลผลข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูลเกินกว่าเป็นเพียงแค่การส่งข้อมูลผ่านสหราชอาณาจักร

(6) “Data processor”<sup>120</sup> (ผู้ประมวลผลข้อมูล) หมายถึง บุคคลที่ประมวลผลข้อมูลในนามของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนอกเหนือจากลูกจ้างหรือพนักงานของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล

(7) “Processing”<sup>121</sup> (การประมวลผล) หมายถึง การได้รับ การบันทึก การครอบครองข้อมูล หรือการดำเนินการปฏิบัติการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเกี่ยวกับข้อมูล ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวม การดัดแปลง การแก้ไขข้อมูล การกู้ การพิจารณา การใช้ข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลโดยการส่งผ่านทางสื่อ การเผยแพร่ การจัดวาง การประกอบการศึกษา ยับยั้ง การลบ หรือการทำลายข้อมูล

## 2) องค์กรสำคัญใน Data Protection Act 1998

Data Protection Act 1998 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการเพื่อควบคุม ดูแล และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เรียกว่า The Commissioner ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากราชินีของอังกฤษ<sup>122</sup> โดยมีหน้าที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริม กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หรือที่เรียกว่า “แนวทางการปฏิบัติที่ดี” (Good Practice) เพื่อประโยชน์ในการประมวลผลข้อมูลและอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ควบคุมและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และมีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอของผู้ได้รับ

<sup>120</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “data processor”, in relation to personal data, means any person (other than an employee of the data controller) who processes the data on behalf of the data controller.

<sup>121</sup> Data Protection Act 1998, Section 1 (1). “processing”, in relation to information or data, means obtaining, recording or holding the information or data or carrying out any operation or set of operations on the information or data, including

(a) organisation, adaptation or alteration of the information or data,  
(b) retrieval, consultation or use of the information or data,  
(c) disclosure of the information or data by transmission, dissemination or otherwise making available, or  
(d) alignment, combination, blocking, erasure or destruction of the information or data.

<sup>122</sup> Data Protection Act 1998, Section 6 (1). For the purposes of this Act and of the Freedom of Information Act 2000 there shall be an officer known as the Information Commissioner (in this Act referred to as “the Commissioner”), Section 6 (2) The Commissioner shall be appointed by Her Majesty by Letters Patent.

ความเสียหายว่ามีการละเมิดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และภายหลังจากที่ได้รับคำร้องแล้ว จะต้องพิจารณาโดยเร็ว รวมทั้งต้องแจ้งให้ทราบถึงผลการพิจารณาและมาตรการที่จะใช้บังคับ The Commissioner มีอำนาจพิจารณาลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย นอกจากนี้ The Commissioner ยังมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่เสนอต่อรัฐสภาด้วย<sup>123</sup>

### 3) ขอบเขตการใช้ Data Protection Act 1998

(1) พระราชบัญญัตินี้ห้ามมิให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานคอมพิวเตอร์หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับบุคคล โดยปราศจากอำนาจ ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืนโดยเจตนาหรือไม่นำพาถึงผลที่จะเกิดขึ้น ถือว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) กำหนดสิทธิของบุคคลผู้ถูกระบุในข้อมูลนั้นๆ เช่น สิทธิที่จะได้ทราบว่าตนถูกระบุอยู่ในข้อมูลนั้นๆ หรือไม่ หากมีการระบุ ระบุไว้ว่าอย่างไร สิทธิที่จะเข้าสู่ข้อมูลอันเกี่ยวกับตน สิทธิในการแก้ไขหรือลบล้างข้อมูลที่ผิดพลาด สิทธิที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อมูล สิทธิในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่บุคคลธรรมดาได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน Data Protection Act 1998 เป็นต้น

(3) กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 8 ประการ หรืออาจเรียกว่า “หลักของการจัดการข้อมูลที่ดี” โดย Data Protection Act 1998 มาตรา 4 ได้กำหนดว่า หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อ้างถึงในพระราชบัญญัตินี้ คือ หลักการที่กำหนดไว้ในตารางที่หนึ่งส่วนที่หนึ่งแนบท้ายพระราชบัญญัติ<sup>124</sup> ซึ่งสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว เว้นแต่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะสามารถอ้างสิทธิจากข้อยกเว้นของหลักการต่างๆ นั้นได้ อันเป็นการบังคับให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามหลักการต่างๆ นี้ ไม่ว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนั้นจะมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดแจ้งข้อมูลหรือไม่ก็ตาม และเป็นการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่ถูกประมวลผลโดยผู้ควบคุมดูแลข้อมูล

<sup>123</sup> Data Protection Act 1998, Section 51 –54A.

<sup>124</sup> Data Protection Act 1998, Section 4. The data protection principles.

(1) References in this Act to the data protection principles are to the principles set out in Part I of Schedule 1.

(2) Those principles are to be interpreted in accordance with Part II of Schedule 1.

(3) Schedule 2 (which applies to all personal data) and Schedule 3 (which applies only to sensitive personal data) set out conditions applying for the purposes of the first principle; and Schedule 4 sets out cases in which the eighth principle does not apply.

(4) Subject to section 27 (1), it shall be the duty of a data controller to comply with the data protection principles in relation to all personal data with respect to which he is the data controller.

หลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 8 ประการดังกล่าว ได้แก่<sup>125</sup>

หลักการที่ 1 (First principle) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกประมวลผลอย่างเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดำเนินการประมวลผลไม่ได้ เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในตารางที่หนึ่ง ส่วนที่สอง ได้วางหลักเกณฑ์เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาว่าการประมวลผลข้อมูลในลักษณะใดที่จะถือเป็นการประมวลผลอย่างไม่เป็นธรรมไว้ โดยเน้นถึงความสำคัญของการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้น และในตารางที่สามแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขขึ้นสำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่กระทบต่อความรู้สึกเพื่อให้เป็นไปตามหลักการข้อที่หนึ่งด้วย

หลักการที่ 2 (Second principle) คือ การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำได้เพียงเท่าที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ และจะต้องเป็นวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ทั้งจะต้องไม่มีการประมวลผลที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ในการนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องแจ้งให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลและ The Commissioner ได้รู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ โดยการระบุวัตถุประสงค์ไว้ในเอกสารดังต่อไปนี้

---

<sup>125</sup> Data Protection Act 1998, Schedule 1 The Data Protection Principles. Part I The principles.

1. Personal data shall be processed fairly and lawfully and, in particular, shall not be processed unless

(a) at least one of the conditions in Schedule 2 is met, and

(b) in the case of sensitive personal data, at least one of the conditions in Schedule 3 is also met.

2. Personal data shall be obtained only for one or more specified and lawful purposes, and shall not be further processed in any manner incompatible with that purpose or those purposes.

3. Personal data shall be adequate, relevant and not excessive in relation to the purpose or purposes for which they are processed.

4. Personal data shall be accurate and, where necessary, kept up to date.

5. Personal data processed for any purpose or purposes shall not be kept for longer than is necessary for that purpose or those purposes.

6. Personal data shall be processed in accordance with the rights of data subjects under this Act.

7. Appropriate technical and organisational measures shall be taken against unauthorised or unlawful processing of personal data and against accidental loss or destruction of, or damage to, personal data.

8. Personal data shall not be transferred to a country or territory outside the European Economic Area unless that country or territory ensures an adequate level of protection for the rights and freedoms of data subjects in relation to the processing of personal data.

- 1) หนังสือบอกกล่าวที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแจ้งไปยังเจ้าของข้อมูล หรือ
- 2) ทะเบียนการจดแจ้งข้อมูลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลที่ให้ไว้ต่อ The Commissioner

หลักการที่ 3 (third principle) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเพียงพอ เกี่ยวข้อง และ ไม่มากเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลนั้น

หลักการที่ 3 นี้อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “หลักความเพียงพอ (Adequacy principle)” กล่าวคือ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะทำการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกินกว่าความจำเป็นตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บมิได้ ดังนั้น เพื่อให้การประมวลผลข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการข้อนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลส่วนบุคคลควรจะต้องทบทวนแบบฟอร์มการกรอกข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่จะทำการจัดเก็บมีเพียงพอ เกี่ยวข้องและไม่เกินกว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น แบบฟอร์มการสมัครงาน แบบฟอร์มสำหรับเก็บรายละเอียดของลูกค้า เป็นต้น

ในประเทศอังกฤษเคยมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองข้อมูลในข้อนี้ซึ่งเกิดจากกรณีการเก็บเงินในชุมชน (Poll tax) โดยเจ้าของข้อมูลต่างๆ กำหนดว่าข้อมูลของพวกเขาที่ถูกเก็บเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการเก็บเงินในชุมชนนั้นมันขยายออกไปมากเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ในคดีระหว่าง Community Charge Registration Officers of Runnymede Borough Council, South Northampton shire District Council และ Harrow Borough Council กับ Data Protection Registrar (DA/90/24/49/3) ซึ่งให้ความเห็นไว้ว่าในขณะที่การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมบางข้อมูล (Some additional information) สามารถให้อนุญาตได้ในบางสถานการณ์ แต่การที่ Council เก็บข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน (ซึ่งมีจำนวนสูงมาก) ของสมาชิกชุมชนคนหนึ่ง ซึ่งได้รับมาจากคำตอบแบบสอบถามของสมาชิกชุมชนนั้นเป็นการเก็บข้อมูลที่เกินกว่าวัตถุประสงค์ของการจัดการเรื่องการเก็บเงินในชุมชน

คดีที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ คดีระหว่าง Community Charge Registration Officers of Rhondda Borough Council กับ Data Protection Registrar (DA/90/25/49/2)) CCRO ยังคงกำหนดให้สมาชิกชุมชนกรอกข้อมูลวันเกิดในแบบฟอร์ม Community Charge หลังจากทนายทะเบียนแนะนำว่าควรตัดเงื่อนไขการระบุวันเกิดออกจากแบบฟอร์มนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีข้อยกเว้นให้ทำได้ CCRO ได้เถียงว่าข้อมูลวันเกิดมีความจำเป็นเพื่อการชี้ความแตกต่างของประชากรในพื้นที่ซึ่งมีชื่อนามสกุลเหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะขาดข้อมูลทางสถิติที่เป็นหลักฐาน Tribunal ก็ยอมรับว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีบุคคลซึ่งมีชื่อเหมือนกันใน Community มากกว่าในส่วนอื่นของประเทศ แต่ CCRO ก็ไม่ได้พยายามที่จะจำกัดฐานข้อมูลเพื่อที่จะเก็บเฉพาะข้อมูลวันเกิดของคนที่อยู่คนเดียวและมีชื่อเหมือนกัน ดังนั้น Tribunal จึงเห็นว่าการกระทำของ CCRO ดังกล่าวอาจจะเป็น

การเก็บข้อมูลที่มากเกินไปจนเกินกว่าความจำเป็น ซึ่งในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลอาจสามารถป้องกันไม่ให้เกิดการประมวลผลข้อมูลของสมาชิกชุมชนนั้น เป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองข้อมูลข้อที่สามนี้ได้ โดยการใส่ข้อความต่อไปนี้ไว้ในคำแนะนำว่า “กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับวันเกิด เฉพาะในกรณีที่บ้านของท่านมีบุคคลที่มีชื่อและนามสกุลเหมือนกับท่าน เพื่อว่าเราจะสามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นท่านหรือเป็นบุคคลอื่น”<sup>126</sup>

หลักการที่ 4 (Fourth principle) คือ การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องทำให้ถูกต้องเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ

หลักการข้อนี้เป็นหลักการที่กำหนดถึงหน้าที่ของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล กล่าวคือ กำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลมีหน้าที่โดยตรงในการทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งตนได้ทำการประมวลผลไว้ให้มีความเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ หน้าที่ดังกล่าวยังเป็นหน้าที่ซึ่งไม่อาจมอบหมายให้คนอื่นทำแทนได้ ดังนั้น การกำหนดให้เจ้าของข้อมูลต้องแจ้งถึงการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลต่อผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจึงยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลข้อที่สี่นี้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลควรกำหนดมาตรการหรือวิธีการในการตรวจสอบและยืนยันข้อเท็จจริงจากเจ้าของข้อมูล เช่น การส่งรายละเอียดประจำปีให้แก่ลูกค้า ซึ่งจะแสดงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล และขอให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบแก้ไข ก่อนที่ผู้ควบคุมดูแลจะตรวจสอบพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

หลักการที่ 5 (Fifth principle) คือ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ จะต้องไม่จัดเก็บไว้นานเกินกว่าความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์นั้น

การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้นานเกินกว่าความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลนั้นๆ ถือเป็นการปฏิบัติฝ่าฝืนหลักการในข้อนี้ อีกทั้งใน Data Protection Act 1998 เองก็ไม่ได้กำหนดรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหลักการนี้ไว้ นอกจากนี้ แนวทางการบังคับใช้กฎหมายของ Commissioner ในเรื่องนี้ก็มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น จึงยังไม่ชัดเจนว่าระยะเวลาเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นระยะเวลานานเกินความจำเป็น ดังนั้น จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป โดยผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องตรวจสอบข้อมูลที่ถูกประมวลผลทั้งหมดและวัตถุประสงค์ของการประมวลผลนั้น และจะต้องทำการพิจารณาว่าข้อมูลแต่ละชนิดต้องการเก็บเอาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลานานเท่าใด โดยอาจกำหนดนโยบายในการเก็บรักษา

<sup>126</sup> พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. เล่มเดิม. หน้า 44.

ข้อมูลไว้ และหากผู้ควบคุมข้อมูลมีความประสงค์ที่จะจัดเก็บข้อมูลไว้นานก็ควรที่จะมีเอกสาร บ่งบอกถึงเหตุผลในการเก็บไว้ในช่วงเวลานั้นด้วย<sup>127</sup>

นอกจากนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลซึ่งมีข้อผูกพันที่จะต้องทำลายข้อมูลจะต้องพิจารณาด้วย ว่ากระบวนการทำลายข้อมูลถือเป็นการประมวลผล ดังนั้น ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องดำเนินการ ตามหลักการข้ออื่นๆ ด้วย

อนึ่ง ตามหลักทั่วไปข้อมูลส่วนบุคคลควรถูกทำลายเมื่อไม่มีความต้องการข้อมูลนั้นอีก แต่ในบางกรณีอาจมีการกำหนดให้มีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้นานกว่าในกรณีปกติได้ โดยการอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti – terrorism, Crime and Security Act 2001) ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะนั่นเอง

หลักประการที่ 6 (Sixth principle) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกประมวลผลโดย สอดคล้องกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน Data Protection Act 1998 Schedule 1 Part II<sup>128</sup>

หลักประการที่ 7 (Seventh principle) คือ ต้องจัดให้มีมาตรการทางเทคนิคและการจัดการที่เหมาะสมในการป้องกันและจัดการกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับ อนุญาตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อป้องกันการสูญหายหรือการทำลายหรือทำให้เสียหาย ต่อข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการข้อนี้มีรากฐานมาจาก EU Directive (95/46/EC) Article 17 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเกิดความระมัดระวังในการประมวลผลข้อมูล และเป็นการกำหนด มาตรการเพื่อให้เจ้าของข้อมูลเกิดความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะได้รับการดูแลอย่าง

---

<sup>127</sup> แหล่งเดิม. หน้า 45-46.

<sup>128</sup> Data Protection Act 1998. Schedule 1 The Data Protection Principles. Part II INTERPRETATION OF THE PRINCIPLES IN PART I. The sixth principle A person is to be regarded as contravening the sixth principle if, but only if

(a) he contravenes section 7 by failing to supply information in accordance with that section,

(b) he contravenes section 10 by failing to comply with a notice given under subsection (1) of that section to the extent that the notice is justified or by failing to give a notice under subsection (3) of that section,

(c) he contravenes section 11 by failing to comply with a notice given under subsection (1) of that section, or

(d) he contravenes section 12 by failing to comply with a notice given under subsection (1) or (2) (b) of that section or by failing to give a notification under subsection (2) (a) of that section or a notice under subsection (3) of that section.

เหมาะสม แม้จะมีรากฐานมาจากที่เดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างบางประการ นั่นคือ EU Directive (95/46/EC) กำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องกำหนดให้มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัย ในระดับที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการประมวลผลและจากลักษณะของข้อมูล นั้นเอง แต่หลักประการที่ 7 นี้ให้ความสำคัญในเรื่องการกำหนดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด ความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลที่จะได้รับผลเสียหายจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติในเรื่องการรักษา ความปลอดภัยของข้อมูล

หลักประการที่ 8 (Eighth principle) คือ ข้อมูลบุคคลจะต้องไม่ถูกส่งออกไปยังประเทศ หรือดินแดนที่อยู่นอกเขต European Economic Area (EEA) เว้นแต่ประเทศหรือดินแดนนั้นรับรองว่า มีระดับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลเพียงพอสำหรับการประมวลผลข้อมูล ส่วนบุคคล

การที่ Data Protection Act 1998 กำหนดห้ามมิให้มีการส่งหรือโอนข้อมูลออกไปยัง ประเทศที่มีใช้สมาชิกของ European Economic Area - EEA ก็เพื่อให้การคุ้มครองแก่เจ้าของ ข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากหากประเทศนอกกลุ่ม EEA ไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับข้อมูล ส่วนบุคคล หรือมีกฎหมายเช่นว่านี้แต่ไม่ได้มีระดับมาตรฐานเดียวกับ EU Directive (95/46/EC) ก็ไม่ถูกผูกพันให้ต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักการที่กำหนดใน EU Directive (95/46/EC) แต่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการค้า Data Protection Act 1998 จึงได้กำหนดให้ หลักประการที่ 8 นี้มีข้อยกเว้นดังนี้

- (1) กรณีที่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
- (2) การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็น
  - ก. เพื่อดำเนินการตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลเป็นคู่สัญญา หรือ
  - ข. เพื่อการดำเนินการตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อเข้าทำสัญญา
- (3) การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการลงนามหรือสรุปสัญญา ระหว่างผู้ควบคุมดูแลข้อมูลกับบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูล แต่เป็นผู้เข้าทำสัญญาโดยได้รับการ ร้องขอจากเจ้าของข้อมูลหรือเพื่อประโยชน์ของเจ้าของข้อมูล
- (4) การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สำคัญของสาธารณะ
- (5) การส่งออกข้อมูล
  - ก. มีความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของหรือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการ ทางกฎหมาย
  - ข. มีความจำเป็นเพื่อการได้รับความเห็นทางกฎหมาย

ก. มีความจำเป็นเพื่อการก่อ ้ใช้ และสงวนไว้ซึ่งสิทธิตามกฎหมาย

(6) การส่งออกข้อมูลมีความจำเป็นเพื่อที่จะคุ้มครองประโยชน์สำคัญต่อชีวิตของเจ้าของข้อมูล

(7) การส่งออกข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลซึ่งปรากฏอยู่ในทะเบียนสาธารณะ

(8) การส่งออกข้อมูลนั้นกระทำโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ The Commissioner ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว และเงื่อนไขนั้นได้มีการกำหนดเงื่อนไขเวลาที่มาตราการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลอย่างเพียงพอแล้ว

(9) การส่งออกข้อมูลนั้นได้รับอนุญาตจาก The Commissioner ให้กระทำได้ เนื่องจากมีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลอย่างเพียงพอแล้ว

#### 4) สิทธิของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

Data Protection Act 1998 ได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไว้ดังนี้

##### (1) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (Right to subject access)

Data Protection Act 1998 มาตรา 7-9 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลให้ข้อเท็จจริงแก่ตนว่า ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนอยู่หรือไม่ อย่างไร โดยเจ้าของข้อมูลจะต้องทำคำร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร (ซึ่งรวมถึงการร้องขอผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย) และอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลกำหนดด้วย ทั้งนี้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามคำร้องขอดังกล่าวภายใน 40 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอจากเจ้าของข้อมูล (กรณีทั่วไป)

หากปรากฏว่า ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องขออยู่ ผู้ร้องขอในฐานะเจ้าของข้อมูลมีสิทธิจะได้รับคำอธิบายเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

ก. คำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลประมวลผลอยู่

ข. คำอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูล

ค. คำอธิบายเกี่ยวกับผู้รับข้อมูลหรือผู้ที่จะได้รับรู้ข้อมูลจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลยังมีสิทธิอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลอีก เช่น สิทธิที่จะขอสำเนาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิที่จะรู้ถึงแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นต้น หากเจ้าของข้อมูลร้องขอให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลส่งข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่ตนแล้ว แต่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล



ไม่ดำเนินการให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลได้ ซึ่งศาลอาจสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ศาลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลได้ โดยเป็นการเปิดเผยเฉพาะแก่ศาลเท่านั้น (Judge only disclosure) และหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าของข้อมูลเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับข้อมูลเหล่านั้น ก็อาจมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล<sup>129</sup>

(2) สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์ (Right to prevent processing causing damage or distress)

Data Protection Act 1998 มาตรา 10 ได้กำหนดไว้ว่า หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน จะทำให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์และเป็นการไม่สมเหตุสมผล ย่อมมีสิทธิที่จะบอกกล่าวไปยังผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเพื่อให้ยุติการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวได้ โดยต้องบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร และภายใน 21 วัน หลังจากได้รับคำบอกกล่าว ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ก. แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการหรือตั้งใจจะดำเนินการตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล หรือ

ข. แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่า จะได้มีการดำเนินการบางส่วนตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลแล้ว (หากมี) และอธิบายถึงเหตุผลว่าเหตุใดผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจึงเห็นว่าบางส่วนของคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลไม่มีความชอบธรรม<sup>130</sup>

เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามคำบอกกล่าวให้ยุติการประมวลผลข้อมูลของเจ้าของข้อมูลได้ หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ยอมทำตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล และหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลเป็นคำร้องขอที่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ควบคุมดูแลข้อมูลละเลยไม่ปฏิบัติตามการให้เป็นไปตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลจริง ศาลก็อาจมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควรได้<sup>131</sup>

(3) สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลเพื่อทำการตลาดแบบตรง (Right to prevent processing for the purposes of direct marketing)

Data Protection Act 1998 มาตรา 11 (1) ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลยุติหรือควั่น ไม่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลของตน

<sup>129</sup> Data Protection Act 1998, Section 7 –9.

<sup>130</sup> Data Protection Act 1998, Section 10.

<sup>131</sup> พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. เล่มเดิม. หน้า 60.

เพื่อประโยชน์ในการทำการตลาดแบบตรงได้ โดย Data Protection Act 1998 ไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดการใช้สิทธิไว้แต่อย่างใด

การตลาดแบบตรง (Direct Marketing) หมายถึง การติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อการโฆษณาหรือการตลาดโดยมุ่งตรงไปยังบุคคลธรรมดาเฉพาะราย ซึ่งทำให้สามารถกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคได้โดยตรง และครอบคลุมถึงการซื้อขายระหว่างประเทศด้วยการขายตรงเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าที่นับว่าได้ผลดีที่สุดวิธีหนึ่ง<sup>132</sup> ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ ตลอดจนพฤติกรรมในการใช้ชีวิต จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการเสนอขายสินค้าหรือบริการด้วยวิธีการตลาดแบบตรง จึงก่อให้เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก

Data Protection Act 1998 ได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลได้ หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ยอมปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของตน และหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลเป็นคำร้องขอที่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ควบคุมดูแลข้อมูลละเลยไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลจริง ศาลก็อาจมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควรได้

(4) สิทธิเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ (Right in relation to automated decision-taking)

Data Protection Act 1998 มาตรา 12 กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่จะบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลดำเนินการตัดสินใจใดๆ ซึ่งจะมีผลกระทบสำคัญแก่ตนโดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลที่จะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าได้มีการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ

ตัวอย่างเช่น บริษัท ก. เปิดรับสมัครงานทางเว็บไซต์ ผู้สมัครต้องกรอกใบสมัครพร้อมให้ข้อมูลและตอบคำถามตามแบบฟอร์มที่บริษัท ก. กำหนด โดยคอมพิวเตอร์ที่รับข้อมูลจากใบสมัครจะทำการประมวลผลและตัดสินใจว่าผู้สมัครคนใดบ้างจะมีสิทธิเข้าสอบสัมภาษณ์ หาก นาย ข. ผู้สมัครงานถูกปฏิเสธไม่ให้สิทธิในการเข้าสอบสัมภาษณ์ บริษัท ก. จะมีหน้าที่ต้องแจ้งให้นาย ข. ทราบโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะปฏิบัติได้ตามสมควร ว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับความเหมาะสมกับงานของนาย ข. เป็นการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลของคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

<sup>132</sup> วรากรณ์ ระหงษ์. (2550). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์พฤติกรรมการซื้อสินค้าในธุรกิจขายตรงแอมเวย์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. หน้า 24.

(5) สิทธิในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน Data Protection Act 1998 (Right to take action for compensation if the individuals suffers damage by any contravention of the Act by the data controller)

Data Protection Act 1998 มาตรา 13 กำหนดว่าบุคคลธรรมดาที่ได้รับความเสียหาย (damage) หรือความเสียหายและความทุกข์ (Damage and distress) จากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติใน Data Protection Act 1998 มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ทุกสถานการณ์เพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว

ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน Data Protection Act 1998 แต่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ยินยอมที่จะจ่ายค่าเสียหายให้ตามที่ได้มีการเรียกร้อง เจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายแล้วแต่กรณี อาจฟ้องคดีต่อศาลเพื่อขอให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจ่ายค่าเสียหายให้แก่ตนได้ แม้กฎหมายจะให้อำนาจ Commissioner ในการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล รวมทั้งให้สามารถออกหนังสือแจ้งบังคับ (Enforcement Notice) ให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งได้ แต่ก็ไม่ได้ให้อำนาจ Commissioner ในการออกคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจ่ายค่าเสียหายอันเกิดจากการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลให้แก่ผู้เสียหายได้ ทั้งนี้ ศาลเท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องค่าเสียหายดังกล่าวได้

(6) สิทธิในการดำเนินการเพื่อแก้ไข ป้องกัน ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง (Right to take action to rectify, block, erase or destroy inaccurate data)

Data Protection Act 1998 มาตรา 14 กำหนดไว้ว่า หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ถูกต้องเจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลดำเนินการแก้ไขข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ลบข้อมูล หรือทำลายข้อมูลได้

หากข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่เที่ยงตรง แต่ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้บันทึกไว้อย่างถูกต้องตรงตามที่เจ้าของข้อมูลหรือบุคคลที่สามเปิดเผยให้แก่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล ในกรณีนี้ Data Protection Act 1998 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแนบถ้อยคำแสดงถึงข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงตามที่ศาลเห็นชอบแล้วไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลเดิมได้ แทนที่จะมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแก้ไข ลบ หรือทำลายข้อมูล

แต่ศาลจะมีคำสั่งในลักษณะดังกล่าวได้เฉพาะในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้ในย่อหน้าที่ 7 ของ Part 2 ของ Schedule 1 ของ Data Protection Act 1998 ดังนี้

ก. เมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งข้อมูลหรือการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแล้ว อาจพิจารณาได้ว่าผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการตามสมควรเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแล้ว และ

ข. หากเจ้าของข้อมูลได้แจ้งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลทราบความเห็นของเจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลมีความไม่เที่ยงตรงแล้ว ข้อมูลนั้นก็จะบ่งชี้ถึงความไม่เที่ยงตรงดังกล่าวได้

(7) สิทธิในการขอให้มีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมาย (Right to request for assessment)<sup>133</sup>

Data Protection Act 1998 มาตรา 42 กำหนดว่าบุคคลใดเห็นว่าตนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล มีสิทธิที่จะร้องขอให้ Commissioner เข้าตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนั้นว่าได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ สำหรับวิธีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนั้น Commissioner อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเลือกแนวทางและวิธีการที่เห็นว่าเหมาะสมในการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ ในการพิจารณาเลือกแนวทางและวิธีการในการตรวจสอบประเมินผลดังกล่าว Commissioner อาจคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้

ก. ระดับความเป็นไปได้ที่คำร้องขอนั้นจะก่อให้เกิดประเด็นสำคัญ

ข. ความล่าช้าในการทำคำร้องขอ

ค. ผู้ร้องขอเป็นผู้มีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลตาม section 7 หรือไม่

(8) สิทธิเฉพาะกาล (Transitional rights)

หากข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลนั้นเป็น Eligible manual data ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลก่อนวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1998 (ยกเว้นข้อมูลที่ถูกประมวลผลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการวิจัยทางประวัติศาสตร์เท่านั้น) หรือเป็น Accessible Records ซึ่งแม้เจ้าของข้อมูลจะไม่อาจใช้สิทธิที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข กัน ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ตามที่กำหนดไว้ใน Data Protection Act 1998 มาตรา 14 (1) – 14 (3) ได้จนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาช่วงเฉพาะกาลช่วงที่ 2 (Second transitional period) คือ ในวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 2007 ก็ตาม แต่ Section 12 A แห่ง Data Protection Act 1998 (เพิ่มเติมเข้ามาใน 1998 DPA โดย Schedule 13) ก็ได้ให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลเหล่านั้นในการบอกกล่าวให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลดำเนินการ ดังต่อไปนี้ได้

<sup>133</sup> Data Protection Act 1998, Section 42.

ก. แก้ไข กัน ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ หรือ

ข. ยุติการถือครองข้อมูลในทางที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

หากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลได้ ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลจะสามารถใช้สิทธิตาม Section 12 A นี้ได้จนถึงวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 2007 เท่านั้น หลังจากนั้น การใช้สิทธิเกี่ยวกับการแก้ไข กัน ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จะต้องเป็นไปตาม Section 14 เช่นเดียวกับกรณีข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอื่นทั่วไป<sup>134</sup>

5) ข้อยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล<sup>135</sup>

ในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดข้อยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลายประการ และมีการยกเว้นสำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลายประเภท ซึ่งสอดคล้องกับ EU Directive 95/46/EC Article 13 ซึ่งวางหลักไว้ว่า ประเทศสมาชิกอาจกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อจำกัดขอบเขตของหน้าที่และสิทธิตามบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ หากการจำกัดขอบเขตดังกล่าวมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้

(ก) ความมั่นคงของชาติ

(ข) การป้องกันตนเอง

(ค) ความปลอดภัยของประชาชน

(ง) การป้องกัน การสืบสวน การสอบสวน และการฟ้องร้องในคดีอาญา

(จ) ผลประโยชน์สำคัญทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศสมาชิกหรือสหภาพยุโรป ซึ่งรวมถึงเรื่องเกี่ยวกับการเงิน งบประมาณ และภาษีด้วย

(ฉ) การควบคุม ตรวจสอบ หรือกำกับดูแลของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ (ก) (ง) และ (จ)

(ช) การคุ้มครองเจ้าของข้อมูลหรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น<sup>136</sup>

<sup>134</sup> จิราวัฒน์ วรวัฒน์ธีรารัง. เล่มเดิม. หน้า 98.

<sup>135</sup> Data Protection Act 1998, Section 27-39.

<sup>136</sup> EU Directive 95/46/EC. Article 13. Whereas the activities referred to in Titles V and VI of the Treaty on European Union regarding public safety, defence, State security or the activities of the State in the area of criminal laws fall outside the scope of Community law, without prejudice to the obligations incumbent upon Member States under Article 56 (2), Article 57 or Article 100a of the Treaty establishing the European

Data Protection Act 1998 เป็นกฎหมายหลักในลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการกำกับดูแลหรือบังคับใช้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวเป็นเฉพาะเรื่องต่อไป ในปัจจุบันมีการออกกฎหมายลำดับรองมาใช้บังคับเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและข้อยกเว้นของบทบัญญัติมีความละเอียดและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งจะขอกล่าวถึงข้อยกเว้นบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ ดังนี้

(1) กรณีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ

ข้อมูลส่วนบุคคลอาจได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูล บทบัญญัติว่าด้วยการชดเชยค่าเสียหาย บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไข บทบัญญัติห้ามเปิดเผยและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องและเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยรัฐมนตรี (Minister of the Crown) หรืออัยการสูงสุด (Attorney General) อาจอาศัยอำนาจตาม Section 28 (2) ออกหนังสือรับรองการประมวลผลข้อมูลที่ทำเป็นเพื่อความมั่นคงของชาติ โดยหนังสือรับรองดังกล่าวอาจอธิบายถึงประเภทและลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจต้องมีการประมวลผลเพื่อความมั่นคงของชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ และให้ถือว่าหนังสือรับรองนี้เป็นหลักฐานแสดงว่าการประมวลผลข้อมูลนั้นเป็นการประมวลผลซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อความมั่นคงของชาติจริง อย่างไรก็ตาม เจ้าของข้อมูลซึ่งได้รับผลกระทบจากหนังสือรับรองมีสิทธิอุทธรณ์คัดค้านต่อ Information Tribunal ได้ นอกจากนั้นบุคคลซึ่งเห็นว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนไม่เข้าข่ายเป็นการประมวลผลข้อมูลตามหนังสือรับรองก็อาจร้องขอให้ Information Tribunal พิจารณาชี้ขาดได้ ทั้งนี้ ให้ถือว่าคำตัดสินชี้ขาดของ Information Tribunal เป็นที่สุด<sup>137</sup>

(2) กรณีเกี่ยวกับอาชญากรรมและภาษีอากร

บทบัญญัติใน Section 29 กำหนดให้การประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันหรือสืบสวนอาชญากรรม การจับหรือฟ้องร้องผู้ต้องหา การประเมินหรือเก็บภาษีอากร หรือสิ่งอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันหรือเพื่อสืบหาเกี่ยวกับอาชญากรรม การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอาญา หรือการประเมินเพื่อจัดเก็บภาษี อาจได้รับการยกเว้นการเข้าถึงข้อมูล นอกจากนี้ หากมีการเก็บหรือควบคุมไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติ

---

Community; whereas the processing of personal data that is necessary to safeguard the economic well-being of the State does not fall within the scope of this Directive where such processing relates to State security matters.

<sup>137</sup> พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. เล่มเดิม. หน้า 88.

หน้าที่ตามกฎหมายและข้อมูลนั้นประกอบไปด้วยข้อมูลที่มาจากการครอบครองของบุคคลอื่น หากได้กระทำเพื่อวัตถุประสงค์ดังที่กล่าวมาแล้วก็ได้รับการยกเว้นจากการเปิดเผยเช่นกัน และถ้าหากการเปิดเผยเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ข้างต้นหรือการใช้บทบัญญัติห้ามเปิดเผยตามกฎหมายฉบับนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกรณีต่างๆ ดังกล่าวก็จะได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติห้ามเปิดเผยด้วย

### (3) กรณีเกี่ยวกับสุขภาพ การศึกษา และงานเพื่อสังคม

ในกรณีที่ข้อมูลนั้นประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของบุคคล การประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ จะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของ Section 7 หากการปฏิบัติตามคำขอตาม Section 7 นั้น น่าจะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อร่างกายหรือจิตใจของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่น ข้อยกเว้นนี้จะใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพ หรือมิใช่ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพ แต่ได้มีการปรึกษาร่วมกับผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพที่เหมาะสมแล้ว

“ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพที่เหมาะสม” หมายถึง

(ก) ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพคนล่าสุดซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสุขภาพ (ในส่วนของข้อมูล) ของเจ้าของข้อมูล หรือ

(ข) ในกรณีที่ไม่มีผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพหลายคน ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เหมาะสม คือผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพตามที่ปรากฏในข้อมูลนั้น

(ค) ในกรณีที่ไม่มีผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพตามข้อ (1) หรือ (2) หรือผู้ควบคุมดูแลข้อมูล คือ Secretary of State ซึ่งทำการประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการสนับสนุนเยาวชน ความมั่นคงทางสังคม หรือการจ่ายเงินชดเชยอันเนื่องมาจากสงคราม ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพที่เหมาะสมคือผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพซึ่งมีประสบการณ์และคุณสมบัติที่จำเป็นในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพตามที่ปรากฏในข้อมูล

ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่อาจปฏิเสธคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล โดยอาศัยเหตุผลว่าการเปิดเผยดังกล่าวจะทำให้ต้องมีการเปิดเผยชื่อของบุคคลที่สามด้วยได้ หากบุคคลที่สามนั้นคือผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพนั้น หรือเป็นผู้ดูแลสุขภาพของเจ้าของข้อมูล อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การเปิดเผยข้อมูลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลก็อาจปฏิเสธคำร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลนั้นได้

สำหรับกรณีเกี่ยวกับการศึกษา ได้กำหนดประเภทของข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาที่ได้รับ การยกเว้นไว้ ดังนี้

(ก) ในอังกฤษและเวลส์ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเด็กซึ่งครู หรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ ประมวลผลข้อมูล และเป็นข้อมูลที่ได้รับมาจากตัวเด็กเอง หรือจากผู้ปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียน

(ข) ในสกอตแลนด์ บันทึกข้อมูลที่ถูกประมวลผลโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ยกเว้นบันทึกข้อมูลที่ครูได้ทำการประมวลผลไว้ใช้แต่ผู้เดียว

(ค) ในไอร์แลนด์เหนือ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเด็กซึ่ง Board of Governors หรือครูของ โรงเรียนเป็นผู้ประมวลผลข้อมูล และเป็นข้อมูลที่ได้รับมาจากครู เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาหรือ ห้องสมุด ตัวเด็กเอง หรือผู้ปกครอง

ส่วนกรณีงานเพื่อสังคมนั้น ได้กำหนดให้การประมวลผลข้อมูลโดยเจ้าพนักงาน ส่วนท้องถิ่นหรือผู้ควบคุมดูแลข้อมูลอื่น เช่น คณะกรรมการสุขภาพและสังคม หรือคณะกรรมการ ทัณฑ์บน เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานเพื่อสังคมจะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องอยู่ภายใต้ บังคับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(4) กรณีสิทธิพิเศษในวิชาชีพด้านกฎหมายและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาของศาลและเป็นข้อมูลที่หน่วยงานของ รัฐบาลได้รับมาจากบุคคลที่สามนั้น จะได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับระหว่างลูกความกับผู้ประกอบวิชาชีพให้ คำปรึกษาด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการตามกฎหมาย ถือว่าได้รับสิทธิหรือ ความคุ้มครองพิเศษ ก็จะมีการยกเว้นจากการใช้บทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ บุคคลเช่นกัน

(5) กรณีเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้เพื่อใช้ภายในบ้านของตนหรือเพื่อ วัตถุประสงค์อื่นอันจำกัด

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวมหรือรักษาไว้โดยบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องในเรื่องการ จัดการเรื่องส่วนตัว ครอบครัว หรือกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลผู้อยู่อาศัยในบ้านหรือเก็บรวบรวมไว้ เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการบิน เช่น การรวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของเพื่อน เพื่อทำการ ส่ง ส.ค.ส. ในโอกาสปีใหม่ จะได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึง การขอให้ค่าเสียหาย การแก้ไข การห้ามเปิดเผย เป็นต้น



#### (6) กรณีเพื่องานวิจัย ประวัติศาสตร์ และสถิติ

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประวัติศาสตร์ และสถิติ จะได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของบุคคล

เมื่อพิจารณาจากหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้อที่ 2 ซึ่งกำหนดว่าข้อมูลจะต้องไม่ถูกประมวลผลในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งข้อมูลนั้น Section 33 (2) กำหนดว่าการประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อการทำงานวิจัย จะถือเป็นการประมวลผลข้อมูลที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้อที่ 2 หากการประมวลผลข้อมูลนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง (Relevant conditions) คือ เป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อสนับสนุนมาตรการหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นการเฉพาะ และเป็นการประมวลผลข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความทุกข์ร้ายแรงต่อเจ้าของข้อมูลนั้นได้

หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้อที่ 5 ที่กำหนดว่าข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถูกประมวลผลเพื่อวัตถุประสงค์ประการหนึ่งหรือหลายประการ จะไม่ถูกเก็บไว้นานเกินกว่าความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์นั้น จะไม่นำมาบังคับใช้กับกรณีการประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อการทำงานวิจัย

อย่างไรก็ตามจะต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่น อีกทั้งผลของการค้นคว้าหรือการจัดเก็บสถิติจะต้องไม่อยู่ในรูปที่อาจบ่งชี้ถึงบุคคลอื่น อีกทั้งผลของการค้นคว้าหรือการจัดเก็บสถิติจะต้องไม่อยู่ในรูปที่อาจบ่งชี้ถึงบุคคลที่ถูกบันทึกข้อมูล หรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับบุคคลเหล่านั้น

#### (7) กรณีเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน งานเขียน และงานศิลปะ

แม้เจตนารมณ์สำคัญของ Data Protection Act 1998 คือ การให้ความคุ้มครองป้องกันสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลธรรมดา แต่กฎหมายดังกล่าวก็ได้คำนึงถึงเสรีภาพในการพูดและเขียนด้วย โดยได้กำหนดข้อยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติบางส่วนไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนซึ่งรวมถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์ งานเขียน และงานศิลปะ ไว้ใน Section 32 เช่น ยกเว้นหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้อที่ 7 ยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์ได้ (ตาม Section 10) ยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิที่เกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ (ตาม section 12) ยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการดำเนินการเพื่อแก้ไข ระบุ ลบ หรือทำลายข้อมูล (ตาม Section 14 (1)-(3)) เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการประมวลผลข้อมูลที่จะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังกล่าวจะต้องเป็นการประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์พิเศษ (Special

purposes) ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อการสื่อสารมวลชน (ซึ่งรวมถึงสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) วัตถุประสงค์ทางด้านงานเขียน วัตถุประสงค์ทางด้านงานศิลปะ และจะต้องเข้าเงื่อนไขบังคับทั้ง 3 ประการ ต่อไปนี้

(ก) เป็นการประมวลผลข้อมูลโดยมีเจตนาเพื่อนำไปเผยแพร่โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ งานเขียน หรืองานศิลปะ

(ข) ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าการเผยแพร่ข้อมูลนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสำคัญเป็นพิเศษของประโยชน์สาธารณะที่ได้จากความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น

(ค) ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าการปฏิบัติตามบทบัญญัติจะเป็นการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์พิเศษ (Special purposes)

คดีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลโดยสื่อ ได้แก่ คดี Campbell v Mirror Group Newspaper [2002] EWHC 299 ซึ่งมีข้อเท็จจริงคือ Naomi Campbell นางแบบชื่อดังสัญชาติอังกฤษฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากหนังสือพิมพ์ Mirror เนื่องจากหนังสือพิมพ์ Mirror เสนอข่าวว่าเธอติดยาและเข้ารับการบำบัดการติดยากับ Narcotics Anonymous meetings (NA) และนำรายละเอียดพร้อมรูปถ่ายของเธอตอนออกจาก NA meeting ลงในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวด้วย คู่กรณียอมรับว่าชื่อและรูปของ Naomi Campbell เป็นข้อมูลส่วนบุคคล และการถ่ายรูป และนำชื่อและรูปของ Naomi Campbell ไปเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ถือเป็นการประมวลผลข้อมูลตาม Data Protection Act 1998 ซึ่งศาลชั้นต้นพิจารณาคัดสินให้หนังสือพิมพ์ Mirror ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ Naomi Campbell เป็นจำนวนเงิน 2,000 ปอนด์ แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำตัดสินของศาลชั้นต้น โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจาก Naomi Campbell เป็นผู้ที่ประชาชนรู้จักกันเป็นอย่างดี และมักจะออกมามากกว่าอ้างว่าตนไม่ได้ติดยาอยู่เสมอ ดังนั้น การที่หนังสือพิมพ์ Mirror เผยแพร่ข้อมูลและรูปของ Naomi Campbell ดังกล่าว ก็เพื่อให้ประชาชนทราบถึงข้อเท็จจริงที่แท้จริง จึงถือได้ว่ากรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (หนังสือพิมพ์ Mirror) เชื่ออย่างมีเหตุผลว่าการเผยแพร่ข้อมูลนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าการปฏิบัติตามบทบัญญัติจะเป็นการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์พิเศษ (Special purposes)

คดี Catherine Zeta-Jones และ Michael Douglas ซึ่งได้ตกลงกับนิตยสาร OK ว่าจะให้สิทธิ นิตยสาร OK ในการเผยแพร่ข่าวและรูปเกี่ยวกับงานแต่งงานของ Catherine Zeta-Jones กับ Michael Douglas แต่ผู้เดียว โดยกำหนดให้สามารถตีพิมพ์รูปถ่ายในงานแต่งงานลงในนิตยสาร OK ได้ภายหลังจากวันแต่งงาน 1 สัปดาห์ ปรากฏว่าช่างภาพคนหนึ่งได้นำรูปในงานแต่งงานไปขายให้แก่ นิตยสาร Hello นิตยสาร Hello จึงได้ตีพิมพ์รูปถ่าย Catherine Zeta-Jones กับ Michael Douglas

ในงานแต่งงาน ภายหลังจากวันแต่งงาน 2 วัน Catherine Zeta-Jones จึงฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจาก นิตยสาร Hello เนื่องจากเห็นว่าข้อมูลและรูปถ่ายในงานแต่งงานเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แต่นิตยสาร Hello อ้างว่าการเผยแพร่ข้อมูลและรูปดังกล่าว เข้าข่ายเป็นกรณีที่ได้การยกเว้นให้ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติบางส่วนของ Data Protection Act 1998 ตาม Section 32 ซึ่งเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน งานเขียน และงานศิลปะ ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการประมวลผลข้อมูลผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (นิตยสาร Hello) ไม่ถือเป็นการประมวลผลข้อมูลที่จะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติบางส่วนของ Data Protection Act 1998 ตาม Section 32 เพราะการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวมิใช่การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นการถ่ายรูปโดยไม่มีอำนาจการได้มาโดยวิธีการไม่โปร่งใส และผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (นิตยสาร Hello) รู้ถึงข้อเท็จจริงว่ารูปถ่ายในงานแต่งงานดังกล่าวจะมีการตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ที่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาอันใกล้<sup>138</sup>

#### 6) การจดแจ้งข้อมูล

##### (1) หลักทั่วไป

Data Protection Act 1998 ได้กำหนดให้มีระบบการจดแจ้งข้อมูล (Notification) ขึ้นแทนที่ระบบการจดทะเบียนข้อมูลส่วนบุคคล โดยได้กำหนดไว้ใน Section 16-26

ระบบนี้สอดคล้องกับ Article 18 (1) ของ EU Directive (95/46/EC) ซึ่งวางหลักไว้ว่า ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือผู้แทนของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจดแจ้งข้อมูลไว้กับหน่วยงานของรัฐ ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการประมวลผลข้อมูลทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

หลักการตาม Article 18 (1) ถูกนำมาบัญญัติไว้ใน Data Protection Act 1998 Section 17 โดยได้กำหนดห้ามมิให้มีการประมวลผลข้อมูล เว้นแต่จะได้มีการจดแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไว้ในทะเบียนที่ Commissioner เก็บรักษาไว้แล้ว

ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไปจดแจ้งไว้กับ Commissioner และเสียค่าธรรมเนียมการจดแจ้งข้อมูล การนำข้อมูลเข้าไปจดแจ้งอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การให้ข้อมูลผ่านทางโทรศัพท์ ทางอินเทอร์เน็ตหรือทางสื่ออื่นๆ เมื่อ Commissioner ได้รับข้อมูลเหล่านั้นแล้วก็จะนำไปเก็บไว้ในทะเบียนซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้

<sup>138</sup> แหล่งเดิม. หน้า 94-95.

วัตถุประสงค์หลักของการกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลมีหน้าที่ต้องจัดแจ้งข้อมูลของตนไว้ในทะเบียน ก็เพื่อเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้โดยง่าย

## (2) ผู้มีหน้าที่จัดแจ้งข้อมูล

Data Protection Act 1998 กำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data Controller) ต้องจัดแจ้งข้อมูลไว้ในทะเบียนที่เก็บรักษาไว้โดย Commissioner เว้นแต่กรณีที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย บุคคลที่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลในนามของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือตามคำสั่งของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data Processor) ไม่จำเป็นต้องจัดแจ้งข้อมูลแต่อย่างใด นอกจากนั้น บุคคลธรรมดาที่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว หรือครัวเรือน ก็ได้รับการยกเว้นไม่ให้อำนาจหน้าที่ในการจัดแจ้งข้อมูลด้วยเช่นกัน

## (3) การเข้าสู่ข้อมูล

บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รับสำเนานบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของตนจากผู้เก็บและใช้ข้อมูลนั้นๆ หากข้อมูลนั้นอยู่ในรูปแบบหรือถ้อยคำที่ไม่อาจเข้าใจได้ จะต้องมีการอธิบายประกอบข้อมูลนั้นมาให้อ่านพร้อมกับสำเนาข้อมูล ซึ่งการร้องขอดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ดังนี้<sup>139</sup>

(ก) คำร้องขอจะต้องทำเป็นหนังสือและชำระค่าธรรมเนียมในการร้องขอ การร้องขอก็เพื่อที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนหรือไม่ ถ้ามีจะได้ขอรับสำเนาข้อมูลนั้นด้วย และหากผู้เก็บและใช้ข้อมูลได้จดทะเบียนการเก็บและใช้ข้อมูลแยกเป็นกรณีจะต้องทำคำร้องขอและชำระค่าธรรมเนียมแยกกัน

(ข) ผู้ร้องขอจะต้องแสดงหลักฐานประจำตัวและระบุรายละเอียดถึงข้อมูลที่ต้องการตามที่ผู้เก็บและใช้ข้อมูลได้กำหนดไว้ตามสมควร ถ้าเป็นข้อมูลที่ไม่เปิดเผยแล้วต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นด้วยจะต้องขออนุญาตจากบุคคลนั้นๆ เสียก่อน

(ค) ผู้เก็บและใช้ข้อมูลจะต้องตอบคำร้องขอภายใน 40 วัน หลังจากที่ได้รับคำร้องขอและหลักฐานต่างๆ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

## (4) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูล

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดหลักการว่า บุคคลจะต้องได้รับสิทธิที่จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือลบข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้ ดังนั้น จึงได้กำหนดให้สามารถร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้เป็น 2 กรณี คือ

<sup>139</sup> ไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 110-111.

(ก) การร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อผู้เก็บและใช้ข้อมูลนั้นโดยตรง จากหลักการดังกล่าวข้างต้น หากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ร้องขอและเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเพื่อตรวจสอบและรับสำเนาข้อมูลแล้วพบว่าข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงาน หรือผู้เก็บ และใช้ข้อมูลมีความผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เจ้าของข้อมูลสามารถร้องขอให้มีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมหรือลบข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบกพร่องนั้นๆ และหน่วยงานหรือผู้จัดเก็บข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวข้างต้น

หากหน่วยงานหรือผู้จัดเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพิกเฉยหรือไม่ดำเนินการใดๆ บุคคลผู้ร้องขออาจยื่นเรื่องต่อ The Commissioner ว่ามีการล่วงล้ำหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ The Commissioner มีอำนาจดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน หรือหากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีการดำเนินการเช่นนั้นได้

(ข) การร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อศาล

การที่ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายถูกล่วงละเมิด บุคคลผู้ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการบังคับตามสิทธิของตนได้ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้ให้การรับรองไว้โดยกำหนดเงื่อนไขที่จะสามารถร้องขอต่อศาล ทั้งยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการที่จะออกคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ตามสมควร

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ตาม Data Protection Act 1998 นั้น กฎหมายดังกล่าวถือเป็นกฎหมายหลักมีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ รายละเอียดที่เกี่ยวข้องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการกำกับดูแลหรือบังคับใช้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวเป็นการเฉพาะเรื่องต่อไป ในปัจจุบันมีการออกกฎหมายลำดับรองมาใช้บังคับเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้ Data Protection Act 1998 มีความละเอียดและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ตัวอย่างกฎหมายลำดับรอง ได้แก่<sup>140</sup>

1. The Data Protection Act 1998 (Commencement) Order 2000, No. 183
2. Data Protection (Corporate Finance Exemption) Order 2000, No. 184
3. The Data Protection (Conditions under Paragraph 3 of part II of Schedule I) Order 2000, No. 185
4. The Data Protection (Functions of Designated Authority) Order 2000, No. 186
5. The Data Protection (Frees under section 19(7)) Regulations 2000, No. 187

<sup>140</sup> พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. เล่มเดิม. หน้า 15-17.

6. The Data Protection (Notification and Notification fees) Regulations 2000,  
No. 188
7. The Data Protection Tribunal (Enforcement Appeals) Rules 2000, No. 189
8. The Data Protection (International Co-operation) Order 2000, No. 190
9. The Data Protection (Subject Access) (Fees and Miscellaneous Provisions)  
Regulations 2000, No. 191
10. The Data Protection Tribunal (National Security Appeals) Rules 2000, No. 206
11. The Consumer Credit (Credit Reference Agency) Regulations 2000, No. 290
12. The Data Protection (Subject Access Modifications) (Health) Order 2000,  
No. 413
13. The Data Protection (Subject Access Modifications) (Education) Order 2000,  
No. 414
14. The Data Protection (Subject Access Modifications) (Social Work) Order 2000,  
No. 415
15. The Data Protection (Crown Appointments) Order 2000, No. 416
16. The Data Protection (Processing of Sensitive Personal Data) Order 2000,  
No. 417
17. The Data Protection (Miscellaneous Subject Access Exemptions) Order 2000,  
No.419
18. The Data Protection Tribunal (National Security Appeals) (Telecommunications)  
Rules 2000, No. 731
19. The Data Protection (Designated Codes of Practice) (No.2) Order 2000, No. 1864
20. The Data Protection (Miscellaneous Subject Access Exemptions) (Amendment)  
Order 2000, No. 1865
21. The Data Protection (Notification and Notification fees) (Amendment) Regulations  
2001, No. 3214
22. The Data Protection (Subject Access) (Fees and Miscellaneous Provisions)  
(Amendment) Regulations 2001, No. 3223
23. The Information Tribunal (Enforcement Appeals) (Amendment) Rules 2002,  
No. 2722

24. The Data Protection (Processing of Sensitive Personal Data) (Elected Representatives)  
Order 2002, No. 2905

3.2.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นครั้งแรกในภาครัฐก่อนภาคเอกชน โดยมีกฎหมายฉบับแรกคือ The Privacy Act โดยกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นหลังจากวิกฤตการณ์คอมพิวเตอร์เกต ที่มีการลักลอบส่งข้อมูลจากพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเหตุให้เกิดความวิตกในความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนว่า ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะถูกนำไปใช้โดยมิชอบหรือโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นสภาคองเกรส จึงได้ตรากฎหมายนี้ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1974

ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนและได้มีการพัฒนาเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเวลานาน โดยเริ่มจากกฎหมาย Common Law ซึ่งได้ว่าหลักไว้ว่า “การไม่เปิดเผยเอกสารนั้นถือเป็นหลัก ส่วนการเปิดเผยเอกสารเป็นข้อยกเว้น” เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษแล้วจะเห็นได้ว่าการเปิดเผยเอกสารของราชการในสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการเปิดเผยเอกสารให้ประชาชนได้รับรู้โดยแท้จริง<sup>141</sup>

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาคือเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ที่เรียกว่า Sectoral หรือ Ad hoc<sup>142</sup> ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่มีกฎหมายแม่บทครอบคลุมหรือวางกฎเกณฑ์ในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป ที่เรียกว่า Comprehensive โดย Congress นั้นจะตราบัญญัติก็ต่อเมื่อเกิดปัญหาการป้องกันความลับหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนถูกละเมิดขึ้น ดังนั้น การออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะวางกฎเกณฑ์ทั่วไปเพื่อเป็นการป้องกันปัญหา เช่น สภา Congress ตรากฎหมาย The Drivers Privacy Protection Act เนื่องจากนักแสดงหญิงชื่อว่า Rebecca Shaeffer ได้ถูกฆาตกรรมที่บ้านของเธอเอง เมื่อปี ค.ศ. 1989 โดยคนร้ายสามารถสืบหาที่อยู่ของเธอได้โดยการหาข้อมูลจากใบขับขี่ของเธอจาก The California Department of Motor Vehicles หรือกรณีที่ Congress ตรากฎหมาย The Video Privacy Protection Act เนื่องจากว่าผู้พิพากษานามว่า Robert Bork ได้ถูกเสนอชื่อให้ชิงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลสูงของสหรัฐอเมริกา และปรากฏว่ามีผู้ขอและเผยแพร่ข้อมูลการเช่าวิดีโอเทป (โดยผู้สื่อข่าว) ของผู้พิพากษาท่านนี้ ปรากฏว่ามีรายการวิดีโอเทปเกี่ยวกับหนังโป๊หรือภาพลามก

<sup>141</sup> วัชร ไซยสาร. (2544). สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ. หน้า 26-27.

<sup>142</sup> ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. (2547, ธันวาคม). “กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 34, 4. หน้า 537-538.

อนาจารย์อยู่ด้วย ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความประพฤติดังกล่าวของผู้พิพากษาท่านนี้ เป็นเหตุให้ท่านไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาศาลสูง ซึ่งความสำคัญของศาลสูงในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะมีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมืองมาก<sup>143</sup> หรือเมื่อไม่นานมานี้การที่สภาองเกรสได้ออกรัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลทางการเงินที่เรียกว่า Gramm-Leach-Bliley Financial Modernization Act of 1999 นั้น เนื่องมาจากมีบริษัทเอกชนชื่อว่า U.S. Bankcorp ได้เปิดเผยเลขบัญชีของลูกค้าแก่บุคคลภายนอกซึ่งเป็นบุคคลที่สามโดยปราศจากความยินยอมของลูกค้า ข้อพิพาทดังกล่าวทำให้สภาองเกรสต้องตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองข้อมูลทางการเงินของลูกค้าสถาบันการเงิน

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหรัฐอเมริกานิยามให้ฝ่ายเอกชนออก Self-regulations หมายความว่า เอกชนจะทำหน้าที่ควบคุมกันเองโดยจะถูกควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น Federal Trade Commission (FTC) อีกทีหนึ่ง ซึ่ง FTC เห็นว่า การออก Self-regulations นั้น มีลักษณะยืดหยุ่นกว่าและสามารถแก้ไขปัญหาคือให้ทันทั่วถึงได้มากกว่าโดยเฉพาะในธุรกิจหรือสาขาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีลักษณะครอบคลุมเป็นกฎหมายแม่บทเหมือนกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) แต่มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะในระดับสหพันธรัฐที่บัญญัติเป็นเรื่องๆ ไม่มีกฎหมายกลางหรือกฎหมายแม่บทที่วางหลักการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ดังนั้น กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหรัฐอเมริกาจึงมีอยู่หลายฉบับ เช่น Privacy Act 1974 เป็นต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล (Privacy Act) ในปี ค.ศ. 1974 โดยมุ่งเน้นให้ความคุ้มครอง “สิทธิส่วนบุคคล” (Right to privacy) โดยบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ประชาชนชาวอเมริกา หรือบุคคลที่มีภูมิลำเนาถาวรโดยถูกต้องตามกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ส่วนนิติบุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการการศึกษาการคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนบุคคล” ประกอบด้วยกรรมการ 7 คน ซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี 3 คน ตั้งแต่โดยสภาสูง 2 คน และแต่งตั้งโดยสภาผู้แทน 2 คน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและประธานาธิบดี ทั้งนี้คณะกรรมการได้จัดทำรายงานโดยได้ระบุถึงการขยายการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ให้มีผลไปถึงการจัดเก็บข้อมูลในภาคเอกชนด้วย

<sup>143</sup> มนตรี รูปสุวรรณ. (2547). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. หน้า 129.



### 1) หลักการของพระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล<sup>144</sup>

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในเรื่องข้อมูลข่าวสารไว้ดังนี้

(1) จะต้องได้ข้อมูลข่าวสารนั้นๆ มาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(2) ต้องแจ้งให้บุคคลซึ่งถูกขอข้อมูลข่าวสารหรือถูกเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารทราบว่า หน่วยงานใดเป็นผู้อนุมัติให้มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และจะต้องบอกให้รู้ถึงลักษณะเฉพาะของข้อมูลข่าวสารนั้น จะต้องบอกว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะมีการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นถ้าไม่ให้ข้อมูลตามที่ร้องขอ และแจ้งเงื่อนไขในกรณีที่จะมีการส่งข้อมูลนั้นไปยังหน่วยงานอื่นๆ

(3) จะต้องพยายามปรับปรุงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้ทันสมัยอยู่เสมอ และหากจะเผยแพร่หรือส่งข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ไปยังบุคคลภายนอก จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารนั้นก่อน

(4) จะต้องมีการแจ้งให้ทราบตามสมควร เมื่อต้องมีการเผยแพร่หรือสื่อข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ไปยังบุคคลอื่นๆ ตามกระบวนการที่กฎหมายบังคับไว้ และกระบวนการนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกสารมหาชน

(5) จะต้องจัดตั้งกฎระเบียบทางการบริหารด้านเทคนิคและทางกายภาพ เพื่อคุ้มครองด้านความลับและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลหรือเอกสารนั้นๆ และเพื่อคุ้มครองป้องกันการคุกคามความมั่นคงปลอดภัยที่จะมีผลเป็นอันตราย หรือทำให้ได้รับความอับอาย หรือไม่เหมาะสม หรือไม่ยุติธรรมต่อบุคคลผู้ถูกเก็บข้อมูล

### 2) การใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

#### (1) หลักการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดหลักการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารว่า หากจะมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีการบันทึกไว้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากบุคคลผู้ถูกเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ภายในหรือภายนอกหน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลนั้นไว้

<sup>144</sup> สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2544). โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลภาครัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานการวิจัย). หน้า 28-32.

(2) ข้อยกเว้นการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

กรณีที่เป็นข้อยกเว้นไม่จำเป็นต้องขออนุมัติหรือไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากบุคคลผู้ถูกเก็บข้อมูล ได้แก่

(ก) กรณีที่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ได้เก็บรวบรวมไว้ตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารนั้นๆ

(ข) เป็นการเผยแพร่ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจในการใช้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และเป็นการใช้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้นๆ

(ค) เป็นการเผยแพร่ต่อสถาบันหรือองค์การซึ่งมีสิทธิที่จะใช้ข้อมูลข่าวสารได้โดยไม่ต้องขออนุมัติ ได้แก่ รัฐสภา ศาล สำนักงานสถิติ รวมทั้งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย

(ง) ข่าวสารซึ่งกฎหมาย FOIA (Freedom of Information Act) ระบุไว้ว่าสามารถเผยแพร่ได้ เว้นแต่จะมีข้อบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของบุคคล บุคคลทุกคนสามารถที่จะคัดค้านมิให้มีการเผยแพร่หรือใช้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพของตนได้

3) การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล (Privacy Act) ได้ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการที่จะได้รู้ถึงสถานที่เก็บและลักษณะเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่เก็บไว้ในระบบการจัดเก็บข่าวสารของหน่วยงานนั้นๆ ได้ โดยได้กำหนดวิธีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐบาลกลางได้จัดเก็บไว้และลักษณะเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารนั้น ดังนี้

(1) หน่วยงานซึ่งเก็บรักษาระบบบันทึกข่าวสารจะต้องจัดพิมพ์แจ้งให้ทราบถึงความมีอยู่และลักษณะของระบบการจัดเก็บบันทึกข่าวสารที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดเก็บหรือแก้ไขปรับปรุงลงใน Federal Register ซึ่งก็คือ วิธีการประกาศแจ้งให้ทราบอย่างเป็นทางการ

(2) การแจ้งให้ทราบเป็นรายบุคคล กล่าวคือ จะต้องมีการบอกกล่าวแก่บุคคลที่หน่วยงานนั้นๆ ขอให้บุคคลดังกล่าวให้ข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานถึงรูปแบบที่หน่วยงานนั้นจะใช้ในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) การบอกกล่าวแก่บุคคลที่หน่วยงานได้ขอข้อมูลข่าวสารในรูปแบบของแบบสอบถามซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลข่าวสาร หรือเอกสารที่แตกต่างหากจากแบบสอบถามนั้น

จากบทบัญญัตินี้ทำให้บุคคลที่ถูกหน่วยงานของรัฐบาลขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองทราบได้ว่า ข้อมูลข่าวสารนั้นจะมีการจัดเก็บและใช้ในรูปแบบใดบ้าง และอาจคาดเดาถึงผลที่จะเกิดจากการเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าวได้

พระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล (Privacy Act) นี้ก่อให้เกิดพันธะหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐในการเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นๆ เมื่อมีคำร้องขอจากบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อที่จะเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนซึ่งมีอยู่ในระบบ หน่วยงานดังกล่าวจะต้องอนุญาตตามคำร้องขอแก่บุคคลนั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนชาวอเมริกาทุกคนสามารถที่จะเข้าสู่ข้อมูลส่วนบุคคลอันเกี่ยวกับตนเองได้ โดยร้องขอต่อหน่วยงานที่ตนคาดว่าจะได้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของตนไว้ ซึ่งหน่วยงานมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้แก่บุคคลนั้นๆ ดังนั้น หากข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นรหัสทางเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือมีข้อความที่ไม่อาจจะเข้าใจได้ จะต้องมีการแปลให้เป็นภาษาที่สามารถเข้าใจได้

#### 4) ข้อยกเว้นการเข้าสู่ข้อมูลข่าวสาร

พระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคลนี้มีข้อยกเว้นการเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจาก FOIA โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้เป็น 2 กรณีคือ

##### (1) ข้อยกเว้นทั่วไป

ข้อยกเว้นประเภทนี้ใช้สำหรับหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่มีชื่อว่า Central Intelligence Agency - CIA และหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา หน่วยงานดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้หลายประการ รวมทั้งการใช้สิทธิในการเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารของบุคคล แต่ก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติพื้นฐานของกฎหมายฉบับนี้

##### (2) ข้อยกเว้นเฉพาะกรณี

ข้อยกเว้นประเภทนี้จะใช้กับหน่วยงานของรัฐบาลกลางต่างๆ ไป โดยหัวหน้าหน่วยงานสามารถยกเว้นระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารบางกรณี การเข้าสู่ข้อมูลข่าวสาร และบทบัญญัติเกี่ยวกับการคัดค้านต่างๆ ตามกฎหมาย และถ้ามีการยกเว้นเช่นนี้ หน่วยงานนั้นๆ จะต้องให้เหตุผลประกอบการขอยกเว้นไว้ด้วย

ถ้ามีผู้ยื่นคำร้องขอตามพระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล (Privacy Act) เพื่อเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐบาลกลาง แต่กลับถูกปฏิเสธจากหน่วยงานนั้นๆ บุคคลผู้ขอข้อมูลสามารถดำเนินการอุทธรณ์ได้

#### 5) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลข่าวสาร

พระราชบัญญัติสิทธิส่วนบุคคล (Privacy Act) ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้ หากตนเห็นว่าข้อมูลนั้นๆ ไม่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ทันสมัยหรือไม่สมบูรณ์ รวมทั้งหากมีการปฏิเสธการร้องขอแก้ไขจะต้องมีการทำบันทึกข้อโต้แย้งของผู้ร้องขอแก้ไขรวมไว้ในบันทึกข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ด้วย และหากมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ก็จะต้องมีการเปิดเผยข้อโต้แย้งนั้นๆ ประกอบด้วย

เมื่อมีผู้ขอตรวจดูข้อมูลส่วนบุคคลของตน หากบุคคลนั้นต้องการที่จะแก้ไข ลบ หรือเพิ่มเติมข้อมูลนั้นๆ ก็สามารถกระทำได้โดยร้องขอต่อหน่วยงานที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นแก่ตน พร้อมกับแสดงเหตุผลในการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลและพยานเอกสารที่อาจพิสูจน์ได้ถึงการเปลี่ยนแปลงนั้น และภายใน 10 วันหลังจากได้รับคำร้องขอ หน่วยงานที่ได้รับคำร้องขอจะต้องตอบเป็นหนังสือว่าได้รับคำร้องขอนั้นแล้ว รวมทั้งต้องแจ้งให้ทราบว่าจะดำเนินการกับคำร้องขอนั้นอย่างไร ซึ่งทางหน่วยงานจะต้องดำเนินการต่างๆ ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วันนับแต่ได้รับคำร้องขอ

หากหน่วยงานที่ได้รับคำร้องขอปฏิเสธที่จะดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ต้องแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบถึงเหตุแห่งการปฏิเสธ รวมทั้งกระบวนการอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาทบทวน และบุคคลที่จะเป็นผู้พิจารณาทบทวนคำร้องขอนั้นๆ และหากหน่วยงานนั้นยังคงปฏิเสธคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมหลังจากมีการอุทธรณ์หรือไม่มีการดำเนินการใดๆ ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ผู้ร้องขอสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลได้

### 3.2.1.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลียมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศสหรัฐอเมริกาหลายประการ และเนื่องจากประเทศออสเตรเลียใช้ระบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federalism) กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลียจึงมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับสหพันธรัฐ ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เรียกว่า The Privacy Act (2000) ส่วนกฎหมายในระดับมลรัฐนั้นแต่ละมลรัฐสามารถออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นของตนเองได้ เช่น มลรัฐ New South Wales ได้ตรากฎหมายชื่อว่า The Privacy and personal Information Protection Act 1998 หรือ มลรัฐ Victoria ได้มีการตรากฎหมายชื่อว่า The Information Privacy Act 2000 ขึ้นใช้บังคับเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้แล้วการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศออสเตรเลียไม่ได้จำกัดเฉพาะแก่ The Privacy Act เท่านั้น แต่ยังมีกฎหมายอื่นๆ ด้วย เช่น กฎหมายที่อยู่ในรูปของแนวคำพิพากษาที่เรียกว่า Common Law รวมทั้งรัฐบัญญัติ (statute) อื่นๆ ทั้งในระดับสหพันธรัฐ<sup>145</sup> และมลรัฐ และ

<sup>145</sup> เช่น กฎหมาย The crimes Act 1914 โดยในปี ค.ศ. 1989 รัฐบาลได้แก้ไขกฎหมายฉบับนี้เพื่อป้องกันมิให้องค์กรเอกชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนมิให้มีการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมที่เรียกว่า protected old convictions โดยกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักที่สำคัญอยู่สองประการ ดังนี้ ประการแรก บุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมที่เป็น protected old convictions แก่บุคคลใดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ซึ่งก็หมายความว่าลูกจ้างหรือผู้สมัครงานไม่มีหน้าที่หรือความจำเป็นที่จะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวแก่นายจ้าง ประการที่สอง บุคคลอื่นที่มีเจ้าของข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมก็ไม่อาจให้ข้อมูลแก่บุคคลอื่นได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลให้เปิดเผยเสียก่อน.

ประมวลจริยธรรมที่ไม่มีค่าบังคับเป็นกฎหมายซึ่งออกโดยองค์กรเอกชน อย่างเช่น Insurance Council of Australia, The Australia Direct Marketing Association และ The Australia Bankers Association อย่างไรก็ตาม The Privacy Act (2000) มิได้มีผลกระทบต่อกฎหมายหรือประมวลจริยธรรมที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนแล้ว โดยสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลีย มีดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของ The Privacy Act (2000)<sup>146</sup>

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ได้แก่ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ประมวลผลโดยเอกชน ข้อมูลหรือความคิดเห็นซึ่งรวมถึงข้อมูลหรือความคิดเห็นที่เป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูลไม่ว่าจะถูกต้องหรือไม่ก็ตามและไม่ว่าจะถูกบันทึกในรูปแบบใดที่สามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้อย่างชัดเจนหรือสามารถยืนยันได้จากข้อมูลหรือความเห็นเพื่อประกอบความเข้าใจ เช่น ข้อมูลที่ระบุว่า “ผู้ชายสูง 180 เซนติเมตร ตาสีฟ้า” ไม่ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามความหมายของ The Privacy Act (2000) แต่หากมีเพิ่มเติมชื่อลงไปข้อมูลดังกล่าวก็จะกลายเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทันที เพราะการระบุชื่อทำให้สามารถรู้ได้หรือยืนยันได้ว่าเป็นใคร

ในแง่ของวิธีการจัดเก็บข้อมูล กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดว่าการจัดเก็บข้อมูลจะต้องทำด้วยวิธีใด ฉะนั้นการจัดเก็บอาจทำได้โดยวิธี Manual หรือโดยทางคอมพิวเตอร์ก็ได้ กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหลักการต่างๆ เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เรียกว่า The National Principles for the Fair Handling of Personal Information หรือเรียกชื่อย่อว่า National Principles (NPPs)

The Privacy Act (2000) นั้นมีหลักการสำคัญสองระบบเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ กฎเกณฑ์ต่างๆ ใน NPPs จะมีลักษณะเป็นมาตรฐานกลางซึ่งจะมีผลใช้บังคับกับองค์กรเอกชนโดยอัตโนมัติ และใช้ระบบประมวลจริยธรรมควบคู่กันไป โดยกฎหมายได้กำหนดว่า NPPs จะใช้บังคับกับองค์กรเอกชน เว้นเสียแต่ว่าองค์กรนั้นๆ ได้จัดทำประมวลจริยธรรม (privacy code หรือ self-regulations หรือ Industry codes) ขึ้นเอง อย่างไรก็ตามประมวลจริยธรรมจะมีผลใช้บังคับได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจาก Private Commissioner เสียก่อน โดยประมวลจริยธรรมนั้นจะต้องให้ความคุ้มครองในระดับที่เท่าเทียมหรือไม่น้อยไปกว่ามาตรฐานที่ระบุไว้ใน NPPs

<sup>146</sup> ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. (2547, ธันวาคม). “กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 34, 4. หน้า 548-549.

## 2) การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล (Collection) ของ NPPs<sup>147</sup>

โดยหลักแล้วกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ให้นิยามของการจัดเก็บข้อมูลว่ามีความหมายแคบกว้างเพียงใด เพียงแต่ภายใต้ NPPs ได้กำหนดเป็นหลักการกว้างๆ เกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ดังนี้

(1) องค์กรสามารถจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นต่อภารกิจหรือการดำเนินงานขององค์กรเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงใช้บังคับแก่การจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บแบบการกรอกข้อมูลในรูปของเอกสารทั่วไปหรือด้วยวิธีการทางคอมพิวเตอร์หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ เพียงแต่วิธีการจัดเก็บข้อมูลนั้นจะต้องชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดเก็บจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการรุกรานความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลมากเกินไป

(2) ตาม NPPs ข้อ 1 (1.2) บัญญัติว่าองค์กรจะต้องจัดเก็บโดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Lawful) และเป็นธรรม และต้องไม่มีลักษณะเป็นการรุกรานมากเกินไป (An unreasonably intrusive way) โดยองค์กรต้องแจ้งหรือบอกรายละเอียดต่างๆ ของการจัดเก็บ เช่น วิธีการจัดเก็บวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ ให้แก่เจ้าของข้อมูลทราบก่อนหรือขณะการจัดเก็บ

(3) ต้องจัดเก็บจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง หากจัดเก็บจากบุคคลอื่นแล้วต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบ และเมื่อข้อมูลได้ถูกจัดเก็บเรียบร้อยแล้ว กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดต่อไปว่า องค์กรมีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าข้อมูลส่วนบุคคลได้ถูกจัดเก็บแล้ว โดยขั้นตอนนี้ องค์กรดังกล่าวจะต้องดำเนินการด้วยวิธีที่เหมาะสม (Reasonable steps) เพื่อให้เจ้าของข้อมูลได้ตระหนักว่าข้อมูลของตนได้ถูกจัดเก็บแล้ว

นอกจากนี้ การประมวลผลข้อมูลยังต้องคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ด้วย

(1) คุณภาพของข้อมูล หมายความว่า องค์กรจะต้องดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสม เพื่อให้หลักประกันแก่เจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมีความถูกต้อง สมบูรณ์และทันสมัย

(2) ความปลอดภัยของข้อมูล หมายความว่า องค์กรจะต้องดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสม เพื่อให้หลักประกันแก่เจ้าของข้อมูลว่าข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมีความปลอดภัย เพื่อป้องกันไม่ให้นुकคคที่สามเข้าถึงหรือใช้ข้อมูลเพื่อเปิดเผยหรือแก้ไขข้อมูลนั้น รวมทั้งต้องจัดให้มีการทำลายข้อมูลหากไม่มีการใช้ข้อมูลนั้นอีกต่อไปแล้ว

(3) การเปิดเผย องค์กรต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบก่อนหรือขณะจัดเก็บเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจนแก่บุคคลภายนอกให้ทราบ และหาก

<sup>147</sup> แหล่งเดิม. หน้า 550.

บุคคลภายนอกหรือขอเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บข้อมูลแล้ว องค์กรจะต้องดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงขั้นตอนเกี่ยวกับการจัดเก็บ การใช้และการเปิดเผยข้อมูล

### 3) การใช้และการเปิดเผยข้อมูล<sup>148</sup>

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของออสเตรเลียแยกการใช้และการเปิดเผยข้อมูลเป็นสองประเภท คือ การใช้และการเปิดเผยข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์ปฐมภูมิ (Primary purposes) การใช้และการเปิดเผยข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์ทุติยภูมิ (Secondary purposes) โดยองค์กรจะเปิดเผยและใช้ข้อมูลได้เฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์ปฐมภูมิเท่านั้น

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ได้มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลว่า หากข้อมูลส่วนบุคคลที่มีใช้เป็น Sensitive data แล้ว และเพื่อการขายตรง (Direct marketing) สามารถเปิดเผยได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่า เจ้าของข้อมูลสามารถยกเลิกความยินยอมดังกล่าวได้ทุกเมื่อ เหตุผลที่กฎหมายยอมให้มีการเก็บ ใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลก็คือ ข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญมากสำหรับการประกอบธุรกิจแบบขายตรง ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ งานอดิเรก รายได้ การศึกษา สถานะครอบครัว ฯลฯ จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถคาดหมายแนวโน้มสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้น

### 4) การจัดเก็บข้อมูลประเภท Sensitive Information<sup>149</sup>

กฎหมายฉบับนี้วางหลักว่า โดยหลักทั่วไปองค์กรจะจัดเก็บข้อมูลประเภท Sensitive data ไม่ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้บางประการดังนี้

- (1) ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
- (2) การจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย
- (3) การจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวมีความจำเป็นเพื่อป้องกันหรือบรรเทาภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงแก่ชีวิตหรือสุขภาพของบุคคลใดๆ โดยที่เจ้าของข้อมูลนั้นไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ความยินยอมได้ หรือด้วยเหตุผลทางกายภาพไม่สามารถติดต่อสื่อสารเพื่อให้ความยินยอมได้
- (4) การจัดเก็บนั้นทำไปเพื่อเหตุผลทางการแพทย์ หรือเพื่อความปลอดภัยของส่วนรวม หรือเพื่องานวิจัย
- (5) การจัดเก็บนั้นมีความจำเป็นเพื่อการใช้สิทธิทางศาล

<sup>148</sup> แหล่งเดิม. หน้า 551.

<sup>149</sup> แหล่งเดิม. หน้า 552.

ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ชาติพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความศรัทธาทางศาสนา ประวัติอาชญากรรม ความเป็นสมาชิกขององค์กร ข้อมูลทางการแพทย์หรือข้อมูลทางสุขภาพ เป็นต้น

นอกจากกฎหมายนี้จะบัญญัติเกี่ยวกับ Sensitive data แล้ว ยังได้กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพเป็นการเฉพาะเจาะจงอีกด้วย ข้อมูลสุขภาพตามกฎหมาย The Privacy Act 2000 ได้แก่ ข้อมูลหรือความเห็นเกี่ยวกับสุขภาพหรือความพิการทุพพลภาพของบุคคล และรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ที่เก็บเพื่อที่จะจัดหาบริการเกี่ยวกับสุขภาพ รวมทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือมีเจตนาว่าจะรักษาขึ้นส่วนของร่างกายหรืออวัยวะ เป็นต้น

กฎหมายฉบับนี้กำหนดว่า องค์กรสามารถจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของบุคคลได้หากข้อมูลนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดหาบริการด้านสุขภาพของบุคคลและข้อมูลนั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องจัดเก็บหรือเป็นไปตามกฎระเบียบที่ออกโดยหน่วยงานด้านสาธารณสุขหรือการแพทย์ หรือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนหรือความปลอดภัยสาธารณะ เป็นต้น

#### 5) องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย<sup>150</sup>

กฎหมายฉบับนี้ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือ Private Commissioner ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบและให้การรับรองกฎข้อบังคับ (Self-regulations) ที่ออกโดยภาคเอกชน โดยกฎระเบียบหรือประมวลจริยธรรมดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับเมื่อได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ

นอกจากหน้าที่ในการให้การรับรองมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ออกโดยองค์กรเอกชนแล้ว คณะกรรมการยังมีอำนาจในการสืบสวนข้อพิพาทระหว่างเจ้าของข้อมูลกับองค์กรเอกชนที่จัดเก็บหรือเปิดเผยข้อมูลด้วย

#### 6) สิทธิของเจ้าของข้อมูล

(1) สิทธิที่จะเข้าถึงและแก้ไขข้อมูลของตนเพื่อให้เกิดความถูกต้องหรือทันสมัยมากขึ้น โดยองค์กรเอกชนจะต้องอำนวยความสะดวกหรือเปิดโอกาสให้เจ้าของข้อมูลสามารถเข้าถึงและแก้ไขข้อมูลของตนได้หากผู้นั้นแสดงเจตจำนงหรือร้องขอจะใช้สิทธิดังกล่าว

(2) สิทธิจะฟ้องร้องต่อศาลหากเจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายจากการประมวลผลที่ไม่ถูกต้องหรือผิดพลาด

(3) ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายห้ามหรือไม่ผิดกฎหมาย หรือกรณีที่สามารถปฏิบัติได้ เจ้าของข้อมูลสามารถใช้นามแฝงหรือไม่ระบุชื่อที่แท้จริงของตนเมื่อมีการติดต่อกับองค์กรได้

<sup>150</sup> แหล่งเดิม. หน้า 554.



### 7) กลไกการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล<sup>151</sup>

เงื่อนไขในการใช้สิทธิร้องทุกข์ของเจ้าของข้อมูลก็คือ เมื่อมีการรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวของเอกชน ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้ละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรม หรือไม่ปฏิบัติตาม NPPs ผู้เสียหายก็สามารถเยียวยาความเสียหายได้ โดยทั่วไปแล้วกลไกระงับข้อพิพาทตามกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลกับองค์กรทำการระงับข้อพิพาทกันเองก่อน โดยที่ยังไม่ต้องพึ่งพานายทะเบียนหรือคณะกรรมการ แต่หากการระงับข้อพิพาทล้มเหลว นายทะเบียนก็สามารถส่งเรื่องร้องทุกข์ไปยังกรรมการคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือ Privacy Commissioner ได้

นอกจากนี้กรรมการยังมีอำนาจที่จะเริ่มสอบสวนได้เองโดยไม่ต้องมีคำร้องทุกข์จากเอกชน แต่เป็นดุลพินิจของกรรมการว่าจะดำเนินการสอบสวนหรือไม่ ด้วยเหตุนี้หากการร้องทุกข์นั้น ไม่มีมูล หรือทำไปด้วยความลึกลับซ่อน หรือเจ้าของข้อมูลยังมิได้ดำเนินการอย่างเพียงพอที่จะระงับข้อพิพาท กรรมการก็อาจไม่ดำเนินการหรือหยุดการดำเนินการสอบสวนก็ได้

ในกรณีที่มีการสอบสวนคำร้องทุกข์แล้ว คณะกรรมการหรือนายทะเบียนก็จะมีคำชี้ขาด โดยคำชี้ขาดนี้จะต้องระบุข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นสำคัญของการร้องทุกข์ หากวินิจฉัยแล้วว่าเป็นการรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวจริงก็จะมีกำหนดค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเป็นค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินหรือค่าเสียหายทางจิตใจ สำหรับคำชี้ขาดที่กระทำโดยนายทะเบียนนั้น เอกชนสามารถอุทธรณ์คำชี้ขาดได้

สำหรับโทษทางอาญานั้นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลีย มิได้ระบุโทษสำหรับองค์กรเอกชนที่มีได้ปฏิบัติตามคำชี้ขาดของนายทะเบียนหรือคณะกรรมการไว้ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ต้องคดีองค์กรเอกชนมิได้ปฏิบัติตาม ผู้เสียหายหรือคณะกรรมการหรือนายทะเบียนสามารถฟ้องต่อ Federal Court, Federal Magistrates Court เพื่อสั่งให้องค์กรเอกชนปฏิบัติตามคำชี้ขาด เมื่อมีการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ศาลต้องเริ่มพิจารณาคดีใหม่

### 3.2.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประเทศระบบกฎหมาย Civil Law

#### 3.2.2.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเยอรมนี<sup>152</sup>

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกรอบการคุ้มครองที่สำคัญ ข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งห้ามมิให้มีการเข้าไปแทรกแซงในสิทธิส่วนบุคคล โดยในกฎหมายพื้นฐานนี้ (Basic Law or Grundgesetz) ได้ให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคล

<sup>151</sup> แหล่งเดิม. หน้า 555.

<sup>152</sup> สกล อติสรประเสริฐ. เล่มเดิม. หน้า 117-121.

ได้แก่ จดหมาย หรือวัตถุทางไปรษณีย์ และการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้การจำกัดความเป็นส่วนตัวดังกล่าวอาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น

กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้อมูลข่าวสารมีอยู่ 2 ฉบับ<sup>153</sup> คือ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (Verwaltungsverfahrensgesetz-VwVfG) ได้กำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 30 ว่า “คู่กรณีมีสิทธิเรียกร้องไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยความลับซึ่งอยู่ในขอบเขตส่วนบุคคล รวมทั้งข้อมูลอันเป็นความลับในทางธุรกิจได้” และอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (Bundesdatenschutzgesetz-BDSG 1)

กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นกฎหมายระดับมลรัฐ (State Law) โดยเกิดขึ้นในรัฐเฮสเซน (Hessen) ในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งถือเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับแรกของโลก หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1977 จึงได้มีการตรากฎหมายในระดับประเทศ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ Federal Data Protection Act ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีการทบทวนและแก้ไขในปี ค.ศ. 1990 และปี ค.ศ. 1994 และปี ค.ศ. 1997 ต่อมาได้มีการทบทวนแก้ไขในปี ค.ศ. 2001 เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางข้อบังคับสหภาพยุโรป และแก้ไขทบทวนอีกครั้งในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (BDSG) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยครอบคลุม การเก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานของรัฐและข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานภาคเอกชนมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพหรือในทางธุรกิจ สำหรับการใช้อย่างอื่นจากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวทำได้เฉพาะเมื่อกฎหมายนี้หรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่นอนุญาตให้กระทำได้ และจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลนั้นด้วย

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Act) ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานในการคุ้มครอง “สิทธิของปัจเจกบุคคลในการกำหนดหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล” หลักการที่ว่า บุคคลเป็นเจ้าของข้อมูลเป็นผู้ควบคุมข้อมูลของตนเองนั่นเอง โดยมีกรณียกเว้นเท่านั้นที่บุคคลจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่หน่วยงานที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการโดยน้อยที่สุดและเท่าที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น และ

<sup>153</sup> สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543, เมษายน). บันทึกการอธิบายกฎหมายการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเอกสารการสอบ. วารสารกฎหมายปกครอง. หน้า 19.

จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ นอกจากนี้บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับรู้ว่าหน่วยงานมีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน และหากสงสัยว่ามีการใช้ข้อมูลของเขาโดยไม่ถูกกฎหมายก็สามารถแจ้งให้ผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ (Federal Data Protection Commissioner / Bundesbeauftragter für den Datenschutz or FDPC) ตรวจสอบแก้ไขให้ได้<sup>154</sup>

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ (Federal Data Protection Commissioner / Bundesbeauftragter für den Datenschutz or FDPC) นี้เป็นองค์กรอิสระของรัฐและเป็นองค์กรผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายนี้ มีอำนาจตรวจสอบดูแลคุ้มครองการเก็บ การใช้ หรือการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีอำนาจตรวจสอบเหนือองค์กรผู้ประกอบวิชาชีพ หน่วยงานพิเศษในการรักษาความลับของทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความลับภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาอากร ทั้งยังมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนและสอบสวนคำร้องเรียน ให้คำแนะนำคณะรัฐมนตรีและองค์กรอื่นๆ ของรัฐ และจัดทำรายงานประจำปี โดยผู้ตรวจการนี้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ 2 วาระ<sup>155</sup>

#### 1) ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายนี้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐทั้งระดับสหพันธ์และระดับมลรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายสหพันธ์หรือเป็นหน่วยงานของศาล และใช้บังคับแก่เอกชน ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้หรือดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ก็ตาม

อนึ่ง คำว่า “ดำเนินการ” (Process) ได้มีบทนิยามไว้ หมายถึง การเก็บรักษา การแก้ไข ปรับปรุง การยับยั้ง การลบ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยได้อธิบายด้วยว่า หมายถึง การเปิดเผยต่อบุคคลที่สามหรือการส่งผ่านบุคคลที่สาม หรือส่งให้บุคคลที่สามสามารถเรียกดูได้

#### 2) คำนิยามศัพท์

Section 3 แห่ง Federal Data Protection Act ได้บัญญัติคำนิยามศัพท์ของคำดังกล่าวไว้ว่า

“ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)” หมายความว่า “ข้อมูลอันใดอันหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือของบุคคลธรรมดาที่สามารถระบุตัวได้”

<sup>154</sup> นคร เสรีรักษ์. (2548). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการธรรมรัฐไทย. หน้า 141-142.

<sup>155</sup> แหล่งเดิม. หน้า 143.

“การจัดเก็บข้อมูล (Collection)” หมายความว่า การได้มาซึ่งข้อมูลจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

“การประมวลผล (Processing)” หมายความว่า การเก็บรักษา การแก้ไข การเปิดเผย การระบุใช้ และการลบข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีการใดก็ตาม

“การเก็บรักษา (Storage)” หมายความว่า การเข้าถึง การบันทึก หรือการป้องกัน ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประมวลผลหรือใช้อีกครั้ง

“การแก้ไข (Modification)” หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาสาระของข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ

“การเปิดเผย (Communication)” หมายความว่า การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บให้แก่บุคคลที่ 3 ไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม โดยวิธีการ a) ส่งผ่านข้อมูลไปยังบุคคลที่ 3 หรือ b) ส่งผ่านข้อมูลให้แก่บุคคลที่ 3 เพื่อสามารถตรวจสอบหรือนำข้อมูลกลับมาใช้ได้

“การลบข้อมูล (Erasure)” หมายความว่า การลบการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

“การใช้ (Use)” หมายความว่า การใช้ประโยชน์ในข้อมูลส่วนบุคคลที่นอกเหนือไปจากการประมวลผล

“ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller)” หมายความว่า บุคคลหรือองค์กร หรือบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย ที่ทำหน้าที่จัดเก็บ ประมวลผล หรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

“ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Special Categories of Personal Data)” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ลัทธิ ปรัชญา ความเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน สุขภาพและพฤติกรรมทางเพศ

### 3) หลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

#### (1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานของรัฐ

ในกรณีที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเห็นว่า การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตนโดยหน่วยงานของรัฐเป็นการละเมิดสิทธิของตน ก็อาจโต้แย้งการใช้ข้อมูลของหน่วยงานของรัฐนั้นต่อผู้ตรวจการฯ ได้ (มาตรา 21) และหากผู้ตรวจการฯ วินิจฉัยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย บุคคลนั้นอาจอุทธรณ์เรื่องไปยังรัฐมนตรีได้ (มาตรา 25) การโต้แย้งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีอาจกระทำได้โดยการเสนอเรื่องไปยังศาลปกครอง

(2) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานภาคเอกชน ในกรณีที่หน่วยงานภาคเอกชนมีข้อมูลส่วนบุคคลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพ หรือในทางธุรกิจให้หน่วยงานของเอกชนนั้นแต่งตั้งพนักงานของหน่วยงานนั้นที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเก็บรักษาข้อมูลคนหนึ่งทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล พนักงานนี้อยู่ภายใต้

การดูแลของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ (มาตรา 36 และมาตรา 37) ในกรณีที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการใช้ข้อมูลนั้นกระทบสิทธิของตนบุคคลนั้นอาจร้องเรียนไปยังเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ได้ (มาตรา 38) และคำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ย่อมผูกได้แย้งไปยังศาลปกครองได้

4) การเก็บรวบรวม ใช้ และการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่

(1) เป็นไปตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นหรือได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิในข้อมูล (The Data Subject) ซึ่งหมายถึงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(2) การเก็บรวบรวมโดยปราศจากความยินยอมให้กระทำได้ในกรณี

ก. เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

ข. เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

ค. การเก็บข้อมูลจากผู้ทรงสิทธิฯ โดยตรงจะทำให้ข้อมูลไม่ถูกต้องและไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิฯ

นอกจากนี้ยังได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้เพิ่มเติมหลายประเด็น เช่น การเก็บสะสมข้อมูลข่าวสารประเภทที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวซึ่งในข้อมูลเหล่านี้กฎหมายอนุญาตให้เจ้าของข้อมูลใช้สิทธิที่จะปฏิเสธได้ทำให้เกิดระบบลงทะเบียนซึ่งบุคคลหรือองค์กรที่มีการเก็บข้อมูลต้องลงทะเบียนต่อ Data Protection Authorities (DPAs) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประเทศในภาคพื้นยุโรปมักใช้ระบบจดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐที่สร้างขึ้น โดยอยู่บนหลักการที่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในการเก็บรวบรวม ประมวลผลหรือการเปิดเผยข้อมูล และหลักการที่เจ้าของข้อมูลต้องได้รับการแจ้งถึงผลที่จะได้รับหากมีการเก็บสะสมหรือใช้ข้อมูลดังกล่าว<sup>156</sup>

(3) เมื่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมจะต้องแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ เว้นแต่ผู้ทรงสิทธิฯ จะได้รับทราบอยู่แล้ว

ก. ชื่อหรือสิ่งบอกให้รู้ว่าผู้ควบคุมข้อมูลเป็นใคร

ข. วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม การใช้ และการดำเนินการ

ค. แหล่งที่มาของข้อมูลเฉพาะกรณีที่ผู้ทรงสิทธิฯ ไม่รู้ถึงการเปิดเผยข้อมูลนั้น

5) หลักความยินยอม

(1) ความยินยอมต้องมาจากผู้ทรงสิทธิฯ ที่มีอิสระในการตัดสินใจซึ่งก่อนตัดสินใจผู้ทรงสิทธิฯ ย่อมขอทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม การใช้ และการดำเนินการได้ และ

<sup>156</sup> แหล่งเดิม. หน้า 144.

ความยินยอมจะต้องกระทำเป็นหนังสือ เว้นแต่มีสถานการณ์พิเศษอาจกระทำในรูปแบบอื่นที่เหมาะสมได้

(2) ในกรณีของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ สถานการณ์พิเศษ รวมถึงจะต้องแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหนังสือด้วย

(3) ในกรณีที่เป็นการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการดำเนินการกับข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Data) การให้ความยินยอมจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า รวมถึงข้อมูลลักษณะพิเศษดังกล่าวด้วย

6) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกที่ชอบด้วยกฎหมาย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อ (Section 13 (2))

(1) กฎหมายให้อำนาจ หรือจำเป็นเพื่อป้องกันประโยชน์ของสาธารณะ

(2) เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง

(3) เพื่อป้องกันประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าโดยทางกายภาพหรือทางนิติกรรมตามกฎหมาย

(4) ข้อมูลนั้นได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนโดยเจ้าของข้อมูล

(5) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อป้องกันความปลอดภัยต่อสาธารณะ

(6) มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรมแก่ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

(7) มีความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ การวินิจฉัยโรค หรือที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาหรือจัดการเกี่ยวกับการบริการทางด้านดูแลสุขภาพ หรือข้อมูลนั้นถูกประมวลผลโดยผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์หรือบุคคลอื่นใดที่มีหน้าที่รักษาความลับเทียบเท่ากับผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ยังกล่าว

(8) มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อความสำเร็จในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้ข้อมูลนั้น หากไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะทำให้การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไม่ประสบความสำเร็จ และการวิจัยดังกล่าวได้ชั่งน้ำหนักกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกับผลประโยชน์ของตัวเจ้าของข้อมูลแล้ว จะเกิดประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่า

(9) รัฐมีเหตุจำเป็นต้องป้องกัน หรือทำให้บรรลุผลเกี่ยวกับการจัดการวิกฤติการณ์ หรือความขัดแย้ง หรือการป้องกัน ที่เกี่ยวกับเรื่องมนุษยชาติ

7) การบันทึก การแก้ไข หรือการใช้ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกที่ชอบด้วยกฎหมาย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อ (Section 14 (5))

(1) เป็นข้อมูลที่ถูกต้องอย่างถูกต้องตามมาตรา 13 (2) 1.-6. หรือ 9.

(2) มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อความสำเร็จในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้ข้อมูลนั้น หากไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะทำให้การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไม่ประสบความสำเร็จ และการวิจัยดังกล่าวได้ชั่งน้ำหนักกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกับผลประโยชน์ของตัวเจ้าของข้อมูลแล้ว จะเกิดประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าและเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

8) การโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ

(1) หากไม่ได้โอนไปยังประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปหรือ EU และประเทศนั้นไม่มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลอย่างเพียงพอ ห้ามโอนโดยเด็ดขาด

(2) หากโอนไปยังประเทศใน EU ให้ปฏิบัติตาม Section 15-16 และ 28-30

(3) มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ ให้คำนึงถึงการกำหนดชนิดของข้อมูล วัตถุประสงค์และระยะเวลาของการดำเนินการกับข้อมูล ประเทศที่มาจากและประเทศปลายทางของข้อมูล หลักนิติธรรม (The Rules of Law) หรือมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยแก่ข้อมูล

(4) ความรับผิดชอบในการโอนโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นอยู่ที่ผู้ซึ่งเป็นผู้ทำการโอน

(5) ผู้รับข้อมูลที่โอนจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการโอนข้อมูล

9) ข้อยกเว้นของการโอนไปยังต่างประเทศ (Section 4c)

(1) ได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิฯ

(2) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำกับผู้ทรงสิทธิฯ หรือเพื่อปฏิบัติตามมาตรการตามสัญญาที่ผู้ทรงสิทธิฯ ร้องขอเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาที่จะทำขึ้น

(3) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลกับผู้ซึ่งได้รับโอนข้อมูลเพื่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิฯ

(4) เพื่อรักษาประโยชน์เกี่ยวกับชีวิตของผู้ทรงสิทธิฯ

(5) The competent supervisory authority อาจอนุญาตให้มีการโอนได้ ถ้าผู้ควบคุมข้อมูลซึ่งเป็นผู้โอนได้แสดงให้เห็นว่าในประเทศผู้รับโอนมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ ซึ่งมาตรการอาจจะกำหนดในสัญญากับผู้รับโอนก็ได้

10) หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(1) เมื่อจะดำเนินการกับข้อมูลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Automated Processing) จะต้องแจ้งรายละเอียดของตน เช่น ชื่อของผู้ควบคุมข้อมูล ชื่อผู้จัดการหรือ

ผู้รับผิดชอบ ที่อยู่ วัตถุประสงค์ ลักษณะของข้อมูลที่ดำเนินการ ลักษณะของผู้รับข้อมูลที่เปิดเผยให้  
ระยะเวลาเก็บข้อมูล หรือแผนการโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (Section 4c)

(2) ผู้ควบคุมข้อมูลต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ทรงสิทธิฯ หากดำเนินการกับ  
ข้อมูลโดยไม่ถูกต้องหรือฝ่าฝืนกฎหมายนี้ (Section 7)

(3) ผู้ควบคุมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกชนและหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการ  
ทางเทคนิคหรือการจัดการองค์กรเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายนี้ (Section 9)

(4) ในกรณีการดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์  
(Automated Procedure) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจจัดให้มีกระบวนการเรียกข้อมูลกลับคืนมา  
ได้ตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิฯ หรือเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ (Section 10)

#### 11) สิทธิของผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล)

(1) ขอข้อมูลเกี่ยวกับตน ขอทราบถึงแหล่งที่ถูกเปิดเผยข้อมูลรวมทั้งขอทราบถึง  
วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Section 19)

(2) หากข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยผู้ทรงสิทธิฯ ไม่ทราบ ผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิได้รับ  
แจ้งถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวที่บันทึกไว้ ชื่อของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์รวมทั้ง  
ชื่อผู้รับข้อมูลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (Section 19a)

(3) ผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนให้ถูกต้อง  
หากอยู่ระหว่างการโต้แย้ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกไว้ด้วย และผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิ  
ขอให้ยับยั้งการดำเนินการใดๆ กับข้อมูลนั้นไว้ก่อนได้ (Section 20)

นอกจากนี้กฎหมายระดับสหพันธรัฐที่สำคัญได้แก่ กฎหมาย G-10 (แก้ไขเพิ่มเติม  
ปี ค.ศ. 2001) ซึ่งเป็นบทบัญญัติซึ่งกำหนดให้มีการรักษาความลับของการติดต่อสื่อสารบางประการ  
ซึ่งภายใต้กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในการ  
ตรวจสอบดูแล การควบคุมข้อมูลการติดต่อสื่อสารเช่นเดียวกับข้อมูลทั่วไป นอกจากนี้ผู้ตรวจการ  
ด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ ยังมีนโยบายที่จะพยายามให้ผู้บริการอินเทอร์เน็ต  
มีมาตรการในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของผู้ใช้บริการรวมถึงการ  
ตรวจสอบอีเมลและการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง<sup>157</sup> และในเดือนตุลาคม 2001 รัฐบาลได้ผ่านกฎหมาย  
เกี่ยวกับการควบคุมบริษัทที่มีจัดและติดตั้งระบบการติดต่อสื่อสารแบบไร้สาย ซึ่งการดักฟัง  
โทรศัพท์อยู่ภายใต้กฎหมาย G-10 ซึ่งกำหนดให้อยู่ภายใต้การพิจารณาของศาล โดยในปี ค.ศ. 2001  
รัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยข้อมูลการติดต่อสื่อสาร (Telecommunication Connection Data)  
สำหรับใช้บังคับในการสืบสวนคดีอาญาร้ายแรง มีผลใช้บังคับเมื่อเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2002

<sup>157</sup> แหล่งเดิม. หน้า 145.



กำหนดให้ผู้บริการการติดต่อสื่อสารเปิดเผยข้อมูล เช่น เวลาและระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์และหมายเลขโทรศัพท์เพื่อการสืบสวนคดีอาชญากรรมร้ายแรง นอกจากนี้มีกฎหมาย Telecommunication Carriers Data Protection Ordinance of 1996 แก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2000 คุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในข้อมูลการติดต่อสื่อสาร อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่าการดักฟังโทรศัพท์กว่า 75% เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนใหญ่ไม่มีการแจ้งต่อเจ้าของโทรศัพท์ ทำให้รัฐต้องกลับมาทบทวนใหม่ รัฐสภาจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในบางมาตรา (มาตรา 13) เกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตั้งเครื่องดักฟังนำมาซึ่งการออกกฎหมาย Law for the Enhancement of the Fight Against Organized Crime ซึ่งการออกกฎหมายดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Bundeskriminalamt or Federal Police) สามารถสร้างระบบฐานข้อมูลในระดับชาติจัดเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนในคดีอาชญากรรมและข้อมูลของผู้กระทำความผิดหนึ่งเดือนต่อมาได้มีการออกกฎหมายให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งเป็นตำรวจที่ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยบนรถไฟและสถานีรถไฟให้มีอำนาจในการตรวจบัตรประจำตัวและหีบห่อสัมภาระของบุคคลด้วย

### 3.2.2.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ รัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 ว่าด้วยระบบประมวลข่าวสารและเสรีภาพ (Loi relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés หรือ The Act on Data Processing Data Files and Individual Liberties) ปัจจุบันได้มีการยกย่องรัฐบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาในด้านการจัดทำระบบข้อมูลที่มีลักษณะส่วนตัว และมีการแก้ไขรัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1978 โดยการออก Projet de caractère personnel et loi 78-17 du janvier 1978 ซึ่งเป็นการแก้ไขในเรื่องสำคัญหลายประการ เช่น แก้ไขถ้อยคำว่า “ข้อมูลระบุชื่อ” ให้มีขอบเขตกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และการแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบของคณะกรรมการข้อมูลสารสนเทศและเสรีภาพ<sup>158</sup>

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์ ได้อธิบายกฎหมายฉบับนี้ว่าประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีองค์กรรับผิดชอบเรียกว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติ (National Commission for Data Processing and Licensing

<sup>158</sup> สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์. (2547). โครงการจัดทำความเห็นทางวิชาการเพื่อจัดทำรายงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลภาครัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (รายงานการวิจัย). หน้า 27-36.

หรือ Commission nationale de l'informatique et des libertés: CNIL) เป็นองค์กรอิสระซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและรับรองการประมวลผลข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ คณะกรรมการประกอบไปด้วยกรรมการ 17 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี โดยมีกรรมการ 2 คน มาจากสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร กรรมการ 2 คน มาจากสมาชิกรัฐสภา กรรมการ 2 คน มาจากสภาเศรษฐกิจและสังคม กรรมการ 2 คน มาจากศาลปกครองสูงสุด กรรมการ 2 คน มาจากศาลฎีกา กรรมการ 2 คน มาจากศาลการคลังและภาษี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน มาจากการแต่งตั้งโดยกฤษฎีกาจากการเสนอของประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร และกรรมการอีก 3 คน มาจากการแต่งตั้งโดยกฤษฎีกาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายนี้ในสิทธิและหน้าที่ของบุคคล รวมถึงตรวจสอบดูแลผู้ประกอบการทางธุรกิจในการดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้คณะกรรมการต้องมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลข่าวสารในกิจกรรมต่างๆ เพื่อเผยแพร่และจัดทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและต่อรัฐสภา มีอำนาจในการอนุญาตหรือปฏิเสธการจัดเก็บเอกสารที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งทั้งยังมีอำนาจทั่วไปในการควบคุมและออกกฎระเบียบตามที่กฎหมายกำหนด<sup>159</sup>

ประการที่ 2 กฎหมายนี้กำหนดให้มีหลักประกันในการคุ้มครอง (Preventive guarantees) เพื่อรับรองว่าระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารได้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

ประการที่ 3 กฎหมายนี้ได้ให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสิทธิในการโต้แย้งหรือเรียกร้องให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล

บทบัญญัตินี้อยู่บนพื้นฐานว่าระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Human identity) สิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy) เสรีภาพส่วนบุคคลหรือสาธารณะ (Individual or public liberties) และบุคคลมีสิทธิที่จะรับทราบและโต้แย้งข้อมูลต่างๆ และเหตุผลที่ใช้ในระบบประมวลผลข้อมูลข่าวสารแบบอัตโนมัติที่มีผลเป็นการโต้แย้งบุคคลนั้น

กฎหมายได้กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การบันทึกและการเก็บรักษาข้อมูลที่ระบุชื่อ โดยกฎหมายนี้ใช้บังคับทั้งในระบบการประมวลผลแบบอัตโนมัติและวิธีการประมวลผลด้วยวิธีธรรมดา ตลอดจนควบคุมเนื้อหาของข้อมูลในระบบ การใช้ประโยชน์ข้อมูล การแก้ไขเปลี่ยนแปลง การลบ การเพิ่มข้อมูล การโอนหรือการทำลายข้อมูลดังกล่าว ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ

<sup>159</sup> เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2553). เสรีภาพทางกายภาพตามแนวคิดทางกฎหมายของฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.pub-law.net/article/ac270947a.html>

สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ อธิบายขอบเขตของกฎหมายนี้ว่า เป็นการให้ความคุ้มครอง “ข้อมูลที่ระบุชื่อ” หมายถึง ข้อมูลต่างๆ ที่แสดงถึงลักษณะประจำตัวของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นๆ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใดและไม่ว่าระบบข้อมูลจะได้กระทำขึ้นโดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (มาตรา 4)

นอกจากนี้กฎหมายได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “ระบบข้อมูลสารสนเทศแบบอัตโนมัติเกี่ยวกับข้อมูลที่ระบุชื่อ” ไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการในทุกขั้นตอนโดยระบบอัตโนมัติ ที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดทำ การแก้ไข การเก็บรักษาและการทำลายข้อมูลที่ระบุชื่อ ตลอดจนการดำเนินการทั้งหลายที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ซึ่งเพิ่มข้อมูลหรือฐานข้อมูล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงเครือข่ายหรือการส่งถึงกัน การตรวจดูหรือการเปิดเผยข้อมูลที่ระบุชื่อ ทั้งนี้กฎหมายนี้มีขอบเขตครอบคลุมระบบข้อมูลข่าวสารทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดมาตรการในการควบคุมสำหรับข้อมูลในภาครัฐและภาคเอกชนไว้แตกต่างกัน พึงสังเกตไว้ด้วยว่าหลักการพื้นฐานของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแตกต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตั้งอยู่บนฐานของการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Le droit au respect de la vie privée) ในขณะที่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมุ่งคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ของประชาชนเป็นสำคัญ<sup>160</sup>

กฎหมายนี้กำหนดให้องค์กรผู้จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต้องมีหน้าที่ดังนี้

1) การจัดทำระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารโดยวิธีอัตโนมัติในภาครัฐ

(1) การแจ้งการเก็บข้อมูลข่าวสาร<sup>161</sup> ข้อมูลข่าวสารจะต้องได้รับการเก็บรักษาโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง กล่าวคือ บุคคลจะใช้ข้อมูลประเภทใดหลังจากที่มีการแจ้งหรือทำคำขอความเห็นแล้ว บุคคลนั้นจะต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารนั้นๆ เอง จะให้บุคคลที่สามเก็บไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

นอกจากนี้ได้กำหนดหน้าที่ของบุคคลผู้ซึ่งสั่งให้มีการเก็บข้อมูลระบุชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บด้วยคอมพิวเตอร์หรือด้วยระบบมือก็ตาม จะต้องรับรองต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้นว่าจะดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันความปลอดภัยในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลและต้องรับรองว่าข้อมูลนั้นจะไม่ถูกดัดแปลง ทำให้เสียหายหรือส่งไปให้กับบุคคลที่สามซึ่งไม่มีอำนาจ

<sup>160</sup> ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2548). เหตุการณ์สำคัญในกฎหมายมหาชนฝรั่งเศสตลอดปี 2004. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=735>

<sup>161</sup> ปทีป เมธาคูณวุฒิ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2539). แนวทางในการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลในประเทศไทย (รายงานการวิจัย). หน้า 49-50.

การกำหนดให้คณะกรรมการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์แก่ประชาชน รัฐบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้คณะกรรมการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้มีการแจ้งแก่คณะกรรมการก่อนที่จะเริ่มมีการเก็บข้อมูลข่าวสารประเภทระบุชื่อ การให้อำนาจคณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียน คำร้องทุกข์ การให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการหาข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อคณะกรรมการได้ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว รัฐบัญญัติได้กำหนดให้คณะกรรมการจะต้องให้บัญชีรายชื่อระบบการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารนั้นๆ แก่ประชาชน การให้บัญชีรายชื่อดังกล่าวรัฐบัญญัติไม่ได้กำหนดบังคับให้ลงในประกาศของราชการ ดังนั้น คณะกรรมการอาจลงตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ อันมีผลให้ประชาชนสามารถทราบรายละเอียดได้ การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามระเบียบที่ออกโดยความเห็นของ CNIL โดยกฎระเบียบที่ออกนั้นก็เพื่อการจัดระบบข้อมูลข่าวสารซึ่งต้องปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อและวัตถุประสงค์ของการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

(ข) หน่วยงานหรือนุคคลใดที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลที่ระบุชื่อสามารถใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

(ค) ประเภทของข้อมูลที่ระบุชื่อที่บันทึกได้ ตลอดจนผู้ที่สามารถเข้าถึงหรือสามารถได้รับข้อมูลนั้น หรือประเภทของผู้ที่ได้รับข้อมูลนั้นที่สามารถตรวจสอบได้

(2) กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนในการสอบถามหน่วยงานซึ่งเก็บข้อมูลข่าวสารโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ว่าตนถูกเก็บข้อมูลโดยระบุชื่อไว้หรือไม่

(3) กำหนดให้แจ้งรายละเอียดบางประการแก่ผู้ซึ่งถูกเก็บข้อมูลข่าวสาร ในเวลาที่ยกเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลนั้นๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

(ก) จะต้องทราบว่าข้อมูลที่ตนให้นั้นมีลักษณะเป็นการบังคับที่จะให้ตอบหรือไม่

(ข) ผลอันเกิดจากการไม่ตอบ

(ค) บุคคลซึ่งจะให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล

(ง) บอกให้ทราบว่าสิทธิในการแก้ไขและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้นๆ หรือไม่ อย่างไร หากเป็นกรณีแบบสอบถามจะต้องระบุหลักเกณฑ์ไว้ในแบบสอบถามนั้น

2) การจัดทำระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารโดยวิธีอัตโนมัติในภาคเอกชน

องค์กรเอกชนจะต้องยื่นคำขอต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพแห่งชาติล่วงหน้าก่อนการดำเนินการ ทั้งนี้คำขอดังกล่าวถือเป็นข้อผูกพันขององค์กรว่า การจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด และจะต้องได้รับอนุญาตจาก

CNIL ก่อนจึงจะดำเนินการได้ ในการทำคำขอจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต่อ CNIL ต้องปรากฏรายการดังต่อไปนี้

(1) ผู้ดำเนินการหรือผู้ควบคุมแฟ้มข้อมูลข่าวสารบุคคล (File controller) หรือบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจจัดทำระบบข้อมูลหรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวในประเทศฝรั่งเศส ในกรณีที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ในต่างประเทศ

(2) ลักษณะ วัตถุประสงค์ และชื่อของระบบข้อมูล

(3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร

(4) หน่วยงานภายในที่บุคคลสามารถใช้สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนมาตรการต่างๆ ที่กำหนดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การใช้สิทธิดังกล่าว

(5) ประเภทของบุคคลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่บันทึกได้โดยตรง ทั้งนี้ ตามอำนาจหน้าที่ของบุคคลนั้น หรือตามความจำเป็นของหน่วยงานภายใน

(6) การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลที่ระบุชื่อ ที่มาของข้อมูล ระยะเวลาของการเก็บรักษา มาตรการในการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนผู้ได้รับข้อมูลนั้น หรือประเภทของผู้ได้รับข้อมูลนั้นที่จะสามารถตรวจสอบข้อมูลนั้นได้

(7) การส่งข้อมูลถึงกัน การเชื่อมโยงเครือข่าย หรือการเชื่อมโยงข้อมูลในรูปแบบอื่นใด ตลอดจนการโอนข้อมูลแก่บุคคลภายนอก

(8) ข้อกำหนดเพื่อรับรองความปลอดภัยของระบบข้อมูลและข้อมูลที่จัดเก็บและการรับรองความลับต่างๆ ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

(9) ข้อแถลงว่าระบบข้อมูลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการส่งข้อมูลที่ระบุชื่อระหว่างดินแดนของประเทศฝรั่งเศสและต่างประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใด

อย่างไรก็ตาม คำขอเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ การป้องกันประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะ อาจไม่มีรายการบางรายการดังที่กำหนดไว้ข้างต้นก็ได้

สำหรับการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชนในกิจการบางประเภท ซึ่งมีได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพหรือชีวิตส่วนตัว ให้ CNIL จัดทำหลักเกณฑ์อย่างง่าย โดยเทียบเคียงจากรายการต่างๆ ตามที่กำหนดข้างต้น และประกาศหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้สาธารณชนทั่วไปได้ทราบเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร และการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารต้องขออนุญาต CNIL ก่อนตามหลักทั่วไปที่กำหนดไว้ เว้นแต่คณะกรรมการจะมีคำสั่งเป็นพิเศษ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วผู้ยื่นคำขอจึงสามารถจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารได้ การนำแนวทางอย่างง่ายไปใช้สามารถเกิดขึ้นในกิจการ เช่น การเก็บข้อมูลที่ระบุชื่อในระบบภาษี

หรือข้อมูลระบุชื่อของห้องสมุด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวทางสำหรับกระบวนการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารอย่างง่ายประกอบด้วยรายการ ดังนี้

- (1) การจัดทำระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารกระทำเพียงเท่าที่วัตถุประสงค์ที่กำหนดเท่านั้น และเจ้าของข้อมูลต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย
- (2) ระบบการประมวลผลข้อมูลข่าวสารต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถตรวจสอบข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย
- (3) การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารทำได้เท่าที่จำเป็นแก่วัตถุประสงค์และเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การใช้เท่านั้น
- (4) ต้องมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยและมาตรการในการรักษาความลับของข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนี้กฎหมายยังได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลธรรมดาที่ระบุชื่อไว้หลายประการ ได้แก่

- (1) สิทธิในการสอบถามหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศแบบอัตโนมัติ ตามรายชื่อที่ CNIL ได้จัดทำและประกาศต่อสาธารณชนว่าระบบข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวมีข้อมูลส่วนบุคคลของตนหรือไม่ และสิทธิในการเข้าตรวจสอบข้อมูลนั้นได้ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารของตนปรากฏอยู่
- (2) สิทธิในการได้รับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตน ทั้งนี้ข้อมูลที่เปิดเผยนั้นจะต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและต้องมีความเป็นอยู่เหมือนกับข้อมูลที่บันทึกไว้
- (3) บุคคลผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อมูลของตน มีสิทธิในการได้รับสำเนาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับตนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ
- (4) สิทธิในการขอให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ชัดเจนขึ้น ปรับปรุงให้ทันสมัยหรือลบทิ้ง ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตนที่ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ คลุมเครือ ล้าสมัย หรือการเก็บรวบรวม การใช้ การเปิดเผย หรือการเก็บรักษาข้อมูลนั้นเป็นการต้องห้าม ในกรณีที่มีการโต้แย้งความถูกต้องของข้อมูลภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับหน่วยงานซึ่งบุคคลดังกล่าวใช้สิทธิเข้าถึงข้อมูล เว้นแต่มีการพิสูจน์ได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ถูกโต้แย้งนั้นรับมาจากบุคคลที่ถูกเก็บข้อมูลโดยตรง หรือด้วยความยินยอมของผู้ที่ถูกเก็บข้อมูลบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับข้อมูลของตน

### 3.2.2.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่น

1) สาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003<sup>162</sup>

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1999 เป็นต้นมารัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักถึงการขยายตัวของสังคมข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายสารสนเทศนานาชาติ และระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในญี่ปุ่นและในขอบเขตทั่วโลกได้ประกาศโครงการเตรียมร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอาศัยหลักการพื้นฐาน 5 ประการ

- (1) จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจนและจัดระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ประกาศไว้
- (2) การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและใช้วิธีการที่เหมาะสม
- (3) การเก็บรักษาและการปรับปรุงข้อมูลให้แน่นอนถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ
- (4) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลที่จัดเก็บ
- (5) จัดระบบการจัดเก็บและใช้ข้อมูลภายใต้หลักความโปร่งใส

นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวยังมุ่งกำหนดให้หน่วยงานเอกชนมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลที่ตนเก็บไว้แก่เจ้าของข้อมูลนั้น และแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าหน่วยงานเอกชนนั้นๆ จัดเก็บข้อมูลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และกฎหมายยังห้ามไม่ให้หน่วยงานเอกชนที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโอนข้อมูลแก่บุคคลภายนอกหรือยินยอมให้บุคคลภายนอกมาร่วมใช้ข้อมูลนั้นด้วย

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.2003 รัฐสภาได้พิจารณาผ่านร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี และได้ตราเป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะเป็นกฎหมายทั่วไป พร้อมกับกฎหมายเฉพาะ 4 ฉบับ คือ

- (1) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง
- (2) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลขององค์กรอิสระและองค์กรมหาชนอื่นๆ
- (3) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (โดยรวมเข้าเป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ)

<sup>162</sup> กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2547, ธันวาคม). “กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 34, 4. หน้า 525.

(4) กฎหมายว่าด้วยการเตรียมการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหลักทั่วไป และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น รวมตลอดถึงหน่วยงานและองค์กรอิสระอื่นๆ มีผลใช้บังคับ พร้อมกันนั้นกฎหมายก็กำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วยพร้อมกัน

กฎหมายมุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระของรัฐ โดยมุ่งจะวางหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเอื้ออำนวยให้การประกอบการค้าและธุรกิจในยุคข้อมูลข่าวสารเป็นไปได้ และยังวางหลักกว้างๆ ในกฎหมายว่า การดำเนินการใดๆ ต่อข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความเคารพต่อสิทธิในบุคคลภาพของเอกชนแต่ละคน และจะต้องใช้วิธีที่ชอบและแน่นอนถูกต้อง

## 2) คำนิยามที่สำคัญในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล<sup>163</sup>

“ข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Information-Kojin Joho) หมายถึง บรรดาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่อาจใช้ในการระบุตัวบุคคลได้ เช่น ชื่อ วันเดือนปีเกิดหรือข้อมูลข่าวสารใดๆ ซึ่งอาจนำไปเปรียบเทียบหรือประกอบกับข้อมูลข่าวสารอื่นเพื่อใช้ในการระบุตัวบุคคลได้ ข้อมูลของผู้ตายและนิติบุคคลจึงไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ เว้นเสียแต่ว่าจะเกี่ยวข้องหรือกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาก็อาจได้รับการคุ้มครองในฐานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดานั้นๆ เอง

“ฐานข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Information Databases) หมายถึง ระบบข้อมูลข่าวสารที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคลรวมอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นระบบที่สามารถเรียกดูข้อมูลส่วนบุคคลที่เจาะจงได้โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หรือเป็นระบบที่อาจตรวจสอบดูข้อมูลส่วนบุคคลที่เจาะจงได้โดยง่ายโดยวิธีอื่น ทั้งนี้ตามที่ประกาศในกฎกระทรวง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบข้อมูลที่อยู่ได้บังคับกฎหมายนี้มีทั้งระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลในระบบอื่น ไม่ว่าจะเป็นระบบธรรมดาหรือที่ใช้เทคโนโลยีอย่างอื่นตามที่จะมีการระบุไว้ในกฎหมายลำดับรอง

<sup>163</sup> แหล่งเดิม. หน้า 528.



“ข้อมูลบุคคล” (Personal Data-Kojin Data) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งได้รับการจัดระบบในลักษณะที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล คืออาจเรียกดูข้อมูลส่วนบุคคลโดยเจาะจงได้โดยวิธีอัตโนมัติหรือวิธีอื่นใดตามที่กฎหมายลำดับรองกำหนด

“ผู้ประกอบการงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล” (Business Handling Personal Information-Kojin Joho Toriatsukai Jigyo-sha) หมายถึง ผู้ประกอบการหรือจัดการงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในทางปกติ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารท้องถิ่นหรือหน่วยปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานอิสระอื่นใดของรัฐ ซึ่งมีนิยามรองรับแยกไว้ต่างหากในกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดข้อยกเว้นต่อไปว่าผู้ประกอบการข้างต้นนี้ไม่รวมถึงบุคคลหรือหน่วยงานอื่นซึ่งมิได้จัดอยู่ในประเภทบุคคลที่ดำเนินงานลักษณะที่กระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเกินสมควร ทั้งในแง่ของปริมาณของข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองหรือในแง่ของวิธีการใช้ โดยวิธีนี้กฎหมายได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ตรากฎกระทรวงขกเว้นให้ผู้ประกอบการบางประเภทได้รับการขกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายได้กฎหมายได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้เช่นกัน โดยจะต้องมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองและจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของกฎหมายนี้และให้เหมาะสมกับหน้าที่ของตนอีกด้วย

“เจ้าของข้อมูล” (Principal-Hon-nin) หมายถึง บุคคลซึ่งอาจป่งตัวได้โดยอาศัยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเครื่องมือ

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานเพื่อส่งเสริมมาตรการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามความมุ่งหมายของกฎหมายนี้ และรัฐมนตรีที่รับผิดชอบมีอำนาจวางหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติแก่เอกชน และกำหนดให้รัฐบาลกลางมีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือองค์กรปกครองท้องถิ่นและให้องค์กรปกครองท้องถิ่นวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการในเขตท้องที่ของตน และมีหน้าที่คอยเป็นสื่อกลาง โกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือบรรเทาอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ด้วย

กฎหมายได้วางข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับแก่บุคคล 5 ประเภท ได้แก่

(1) สื่อสารมวลชน หากการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจการของสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดค่านิยมความหมายของสื่อมวลชนไว้ด้วยว่า หมายถึง การไขข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงไปยังบุคคลที่ไม่เฉพาะเจาะจงจำนวนมาก รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นที่อาศัยข้อเท็จจริงเหล่านั้น

(2) นักเขียน ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานเขียนของตน

(3) มหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่มุ่งศึกษาวิจัยทางวิชาการ และบุคลากรขององค์กรเหล่านั้นเฉพาะกิจการที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย

(4) องค์กรศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา

(5) องค์กรทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

แต่ทั้งนี้บุคคลที่เข้าข่ายได้รับยกเว้นจะต้องวางมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและป้องกันการนำไปเปิดเผยโดยไม่สมควรด้วย

3) การจัดเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคล<sup>164</sup>

กฎหมายกำหนดเป็นหลักการเบื้องต้นว่า ผู้ประกอบการเอกชนที่จัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องระบุวัตถุประสงค์ในการจัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตนให้ชัดเจน และจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้นอกเหนือจากการใช้ตามปกติภายในขอบวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้ นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องไม่จัดเก็บหรือรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินกว่าที่จำเป็นในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บที่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้แล้วอีกด้วย ในกรณีที่ผู้ประกอบการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างอื่น ผู้ประกอบการนั้นจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหรือประกาศโฆษณาต่อสาธารณชนด้วย

ลักษณะสำคัญของกฎหมายญี่ปุ่นในเรื่องนี้คือ ไม่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเป็นรายบุคคล (Opt-in) อันเป็นหลักที่ใช้กันในกฎหมายของยุโรป แต่ใช้หลักการแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบนับตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลหรือโดยโฆษณาต่อสาธารณชน โดยต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ การใช้ข้อมูลร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อให้เจ้าของข้อมูลมีโอกาสปฏิเสธหรือคัดค้านได้ (Opt-out) ทั้งนี้จะต้องแจ้งหรือกำหนดวิธีบอกกล่าวปฏิเสธหรือโต้แย้งมายังผู้ประกอบการให้เป็นไปโดยสะดวก

ผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ในการจัดให้มีระเบียบและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและแจ้งให้เจ้าของข้อมูลหรือประกาศต่อสาธารณชน และในกรณีที่การเก็บรวบรวมหรือการจัดเก็บเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามสัญญาหรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำข้อมูลข่าวสารหรือเอกสารในรูปข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลรู้ล่วงหน้าด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายได้วางข้อยกเว้นไว้ว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหากการแจ้งหรือการโฆษณาต่อสาธารณชนนั้นจะเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องเสียประโยชน์อันพึงได้โดยชอบ

<sup>164</sup> แหล่งเดิม. หน้า 530.

#### 4) การเปิดเผยหรือการโอนข้อมูลไปยังบุคคลภายนอก<sup>165</sup>

หลักทั่วไปในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคือการคุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกโดยเจ้าของข้อมูลมิได้รับรู้หรือยินยอมไว้ล่วงหน้าเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนด ข้อยกเว้นดังกล่าวมีหลายประการ เช่น เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันอันตราย หรือเป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยชอบ ที่สำคัญข้อยกเว้นดังกล่าวนี้รวมถึง กรณีเปิดเผยแก่คู่สัญญาผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้บริการเครือข่ายแก่ผู้ประกอบการ หรือผู้รับสัญญาช่วงจากคู่สัญญา และผู้ประกอบการเข้าร่วมหรือผู้ประกอบการอื่นซึ่งมีสิทธิใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เช่นในกรณีมีการโอนหรือควักกิจการเข้าด้วยกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในกรณีเหล่านี้กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลภายนอก

นอกจากหน้าที่ในการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยในระบบข้อมูลไม่ให้มีการเปิดเผยต่อไปโดยไม่สมควรแล้ว ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะทำการโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศหรือมอบหมายให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ประมวลผลข้อมูลในต่างประเทศดำเนินการใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตน กฎหมายญี่ปุ่นมิได้กำหนดหน้าที่พิเศษอย่างอื่นแก่ผู้ประกอบการอีก ไม่ว่าในเรื่องการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือการแจ้ง หรือการขออนุญาตจากหน่วยงานของรัฐใด หรือหน้าที่ต้องแจ้ง หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขเพิ่มเติมอย่างอื่น เพราะหากได้ดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดแล้ว หากการโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกอยู่ในขอบวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลตามปกติ การโอนเช่นนั้นย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เช่น ห้างสรรพสินค้าอาจส่งข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าให้แก่บริษัทผู้รับขน หรือผู้จัดการบรรจุหีบห่อได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เจ้าของข้อมูลมีสิทธิเรียกให้ผู้ประกอบการหยุดใช้ข้อมูลหรือจัดส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอก แต่หากผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินควรแก่เหตุ ผู้ประกอบการก็อาจปฏิเสธข้อเรียกร้องของเจ้าของข้อมูลได้ แต่ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการอย่างอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลเป็นการทดแทน

#### 5) การรักษาความปลอดภัยแก่ระบบข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ประกอบการมีหน้าที่วางมาตรการต่างๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคลและระบบฐานข้อมูลในความควบคุมดูแลของตนไม่ให้เกิดความสูญหาย หรือมีผู้นำเอาไปเปิดเผยโดยมิชอบ นอกจากนี้ยังต้องกำกับดูแลลูกจ้างของตนในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอย่างถูกวิธี และสามารถรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลและระบบ

<sup>165</sup> แหล่งเดิม. หน้า 532.

ฐานข้อมูลได้ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าจ้างต้องมีหน้าที่รับผิดชอบทำนองเดียวกัน คือแม้จะว่าจ้างให้ผู้รับจ้างไปดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ว่าจ้างก็ต้องวางมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลสูญหาย หรือมีผู้นำไปเปิดเผยในทางไม่สมควร โดยนัยนี้กฎหมายได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางสัญญาและทางละเมิดของผู้ประกอบการให้กว้างขึ้นด้วย

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศต่างๆ จะพบว่าแม้รายละเอียดของบทบัญญัติกฎหมายจะแตกต่างกันไปเนื่องจากสภาพปัญหาและกระบวนการคุ้มครองทางกฎหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ดีจะเห็นว่าจุดประสงค์ของบทบัญญัตินั้นสุดท้ายแล้วก็มุ่งที่จะคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในระดับของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความยินยอมเป็นสำคัญ ถึงแม้บทบัญญัติของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันเพียงใดแต่สาระสำคัญของกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลก็สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) หลักความยินยอม การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมหรือมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูล (Data Subject) ก่อนหรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใดๆ ที่สามารถทำได้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้แต่ละครั้งต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้งและต้องใช้เท่าที่จำกัดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้เท่านั้น

(2) หลักวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมียุทธประสงค์เฉพาะเจาะจง แน่นนอน และมีความชัดเจน การใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในคราวแรกที่มีการขอความยินยอม การใช้ การเปิดเผย การประมวลผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ห้ามมิให้ใช้ เปิดเผย ประมวลผล ข้อมูลข่าวสารในวัตถุประสงค์อื่น เว้นแต่จะได้มีการแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตามเจ้าของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีสิทธิบอกเลิกการใช้ การเปิดเผยและการประมวลผลดังกล่าวได้

(3) หลักคุณภาพของข้อมูล ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพต้องมีคุณสมบัติคือความถูกต้อง แน่นนอน ทันสมัย และภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กำหนด

(4) หลักสิทธิของเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของตน สิทธิในการเรียกร้องให้ตรวจสอบและแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนให้ถูกต้องและทันสมัย สิทธิที่จะรู้ว่าใครบ้างที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการรับรู้ถึงกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ในการใช้ การประมวลผล เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตน

(5) หลักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล หมายถึง มาตรการรักษาความปลอดภัยทางกฎหมายและมาตรการรักษาความปลอดภัยทางกายภาพ กล่าวคือ การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลในสถานที่ปลอดภัยมีความเข้มงวดการเข้าออกสถานที่เก็บข้อมูลดังกล่าว

(6) หลักการแจ้งการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ในหลายประเทศส่วนใหญ่ต้องมีการบอกกล่าวหรือแจ้งต่อองค์กรที่มีอำนาจกำกับดูแล หรือในบางกรณีหมายถึงการแจ้งต่อนายทะเบียนที่มีอำนาจของรัฐ ซึ่งผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการได้ และผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนด หากมีการฝ่าฝืนอาจถูกถอดถอนใบอนุญาตชั่วคราวหรือเป็นการถาวรแล้วแต่กรณี

(7) การลงโทษและองค์กรที่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ได้แก่ การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่ผิด การขโมย การเข้าถึง หรือการทำสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำได้มีการนำหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดมาปรับใช้ในทางแพ่ง ส่วนในทางอาญาก็มีการบัญญัติความผิด ซึ่งส่วนใหญ่กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้บัญญัติคุ้มครอง และได้ให้อำนาจบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจควบคุม กำกับดูแลให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย